

El temps, a la vila, ha canviat. Anys endarrerats feia més fred, o la gent en tenia més. Anyes enllà els hiverns eren més durs. Si bé a la vila ha nevats poc, gebrava. Llavors les cases tenien els safareigs al fora i moltes vegades s'havia de trencar el gel a cops de pala de rentar, i es rentava amb una galleda d'aigua calenta a l'abast. I es veien molts convilatans amb penellons, que nosaltres en deies pallarons, i molt ben dit per cert, irritació de la pell produïda pel fred a mans, orelles i peus. Ara hi ha altres irritacions invisibles, però es veu veure algun convilatà presentant penellons. El fred d'abans és pràcticament desconegut. Si el fet és possible que la gent no ho aguantaria. Amb el canvi de temps havem sigut perdut la primavera i part de l'estiu. Ens embeïrem menes seguits i aquells mesos de juny, que eren uns mesos admirables, s'han esllunyat. La calor es presenta de cop a mitjans de juliol, i el bon temps s'allarga. S'ha perdut primavera, però les tardors són magnífiques i duren.

UNA DE MILIONARIS

Ja no es veuen penellons, els nois anant a estudi amb aquells escoles de festa que tenen enceses per trencar el gel dels bassals i fer-hi passejades. De'n diré, potser, que els Ajustaments de fa temps n'hi haguessin temps es gebrarien com els d'abans i no per manca de bassals sinó per manca de gel.

(Novel.loide)

El canvi en la climatologia ha portat un canvi en la gent. La vila no és la mateixa. Haver passat, de fer tapa a mà i de tenir un sol bany a no fer-ne i tenir una vintena de banys, és fort, com ho és haver passat de viure en cases de pis o planta baixa a fer-ho en apartaments de grata-cels, d'haver d'anar a la comuna al capdell de l'hort a poder fer de ventres sense moure's del pis. Potser se'n hauria de parlar d'aquest canvi, però se'n ha de saber molt per a fer un llibre parlant de coses de la vila sense que la gent es fiqui de forma violent amb la família d'un, i un la vol tant a la família que no pot pararetre que la gent s'hi figni d'aquella manera. Ha perillós parlar dels episodis de la vila si no se'n sap prou. Ja que si el senyor Hilari, que deien que es menjava cent pardines, es lloa, pot sortir algun que ho retrimini. I si hom lloa els serenatistes, pot sortir qui d'igui que fent serenades no es deixa dormir als que s'han d'algar aviat. Si diu que la senyora Severa ha estat el primer teleclari del país, algú us pot dir que ara una trapassera. Si lloen el "villano", algú us pot dir que menjar pomes fardides després de dinar és enguerrat el dinar, i enguerrat-los l'estómac. Se fi parlar de coses de la vila és exposar-vos a un seguit de contradiccions.

Per dir aquesta vegada es fa una història, **Bepes** de totes les històries, parlant de quatre milionaris que a la vila, ja que sembla que quatre no hi ha estat mai. Penseu doncs que si en "UNA DE MILIONARIS" es parla del senyor Melcior, milionari, ben piques contradiccions hi podran haver ja que aquest senyor Melcior és possible que no hagi existit mai malgrat que hi puguin haver milionaris que es diuen Melcior, i a més a més se fa nostre i els milionaris que te als hi havem proporcionat nosaltres, simbòlicament, ja va sense dir, ja que l'estat econòmic de casa és limitadíssim i no entes per a deixar res a ningú al menys de forma pràctica. Imaginativament som prodigalíssims i ho prova el fet d'haver ajudat a fer fortunes a diversos personatges del llibre.

Algú m'ha dit que fer els llibres que jo feig podia ser una malaltia o un vici, com tenir mal de pedra o fumar. Personalment prefereixo el

El temps, a la vila, ha canviat. Anys endarrera feia més fred, o la gent en tenia més. Anys enllà els hiverns eren més durs. Si bé a la vila ha nevat poc, gebrava. Llavors les cases tenien els safareigs al defora i moltes vegades s'havia de trencar el gebre a cops de palla de rentar, i es rentava amb una galleda d'agua calenta a l'abast. I es veien molts convilatans amb penellons, que nosaltres en deiem pallarons, i molt ben dit per cert, irritació de la pell produïda pel fred a mans, orelles i peus. Ara hi han altres irritacions invisibles, però és rar veure algun convilatà presentant penellons. El fred d'abans és practicament desconegut. Si el fes és possible que la gent no ho aguantaria. Amb el canvi de temps havem mig perdut la primavera i part de l'estiu. Ens emboïrem mesos seguits i aquells mesos de juny, que eren uns mesos admirables, s'han esfumat. La calor es presenta de cop a mitjans de juliol, i el bon temps s'allarga. S'ha perdut primavera, però les tardors són magnífiques i duren. Ja no es veuen, com anys endarrera, els nois anant a estudi amb aquells esclots de fusta que tan bé anaven per trencar el glaç dels bassals i fer-hi passejades. Se'm dirà, potser, que els Ajuntaments de fa temps no permeten que hi hagi bassals pels carrers, però si n'hi haguessin tampoc es gebrarien com els d'abans i no per manca de bassals sinó per manca de gebre.

El canvi en la climatologia ha portat un canvi en la gent. La vila no és la mateixa. Haver passat, de fer taps a mà i de tenir un sol banc a no fer-ne i tenir una vintena de bancs, és fort, com ho és haver passat de viure en cases de pis o planta baixa a fer-ho en aprenents de grata-cels, d'haver d'anar a la comuna al capdavall de l'hort a poder fer de ventre sense moure's del pis. Potser se n'hauria de parlar d'aquest canvi, però se n'ha de saber molt per a fer un llibre parlant de coses de la vila sense que la gent es fiqui de forma violent amb la família d'un, i un la vol tant a la família que no pot permetre que la gent s'hi fiqui d'aquella manera. És perillós parlar dels episodis de la vila si no se'n sap prou, ja que si el senyor Hilari, que deien que es menjava cent sardines, es lloa, pot sortir algú que ho recrimini. I si hom lloa els serenatistes, pot sortir qui digui que fent serenates no es deixa dormir als que s'han d'alçar aviat. Si dieu que la senyora Severa ha estat el primer telediari del país, algú us pot dir que era una trapassera. Si lloeu el "relleno", algú us pot dir que menjar pomes farcides després de dinar és esguerrar el dinar, i esguerrar-vos l'estómac. En fi parlar de coses de la vila és exposar-vos a un seguit de contradiccions.

Per això aquesta vegada es fa una història, discutible com totes les històries, parlant de quatre milionaris que no són de la vila, ja que sembla que quatre no hi han estat mai. Pensem doncs que si en "UNA DE MILIONARIS" es parla del senyor Melcior, milionari, ben poques contradiccions hi podran haver ja que aquest senyor Melcior és possible que no hagi existit mai malgrat que hi puguin haver milionaris que es diguin Melcior, i a més a més és fet nostre i els milions que te els hi havem proporcionat nosaltres, simbòlicament, ja va sense dir, ja que l'estat econòmic de casa és limitadíssim i no estem per a deixar res a ningú al menys de forma pràctica. Imaginativament som prodigalíssims i ho prova el fet d'haver ajudat a fer fortunes a diversos personatges del llibre.

Algú m'ha dit que fer els llibres que jo faig podia ser una malaltia o un vici, com tenir mal de pedra o fumar. Personalment prefereixo el

vici que la malaltia. Estar malalt amofina a molta gent, a la família, als amics que t'han de venir a veure, als metges, que ho volen arreglar aviat i als farmacèutics perquè triguen a cobrar. Fumar és de més bon passar ja que si la família protesta es pot fumar d'amagat com quan es fumava per primera vegada.

Hi ha qui sosté que escriure coses imaginàries és perdre el temps, que s'han d'escriure coses que s'esdevenen, que s'ha de parlar del temps que es viu, del senyor Martín Villa, del senyor Gonzalez o del senyor Reagan, perquè la gent vegi quines coses són les bones i quines les dolentes de les que fan aquests senyors i d'altres. Al meu modest entendre ja hi ha els diaris per a parlar d'aquestes coses, i la imaginació de la gent per tal d'arribar on no arriben els diaris. Els anti-imaginatius diuen que s'han de donar detalls del color d'una ciutat, d'una cala, d'un enciam tendre o de les cames d'una noia que les tingui ben fetes. Al meu juí l'aparició de la fotografia en colors ha resolt perfectament tota aquesta feina i som fervents partidaris els que declaren que val més una imatge que mil paraules, suposant que nosaltres en tinguéssim prou en mil paraules per tal d'expressar el color de Lisboa, el de Cala Marquessa, el d'un enciam adolescent, o descriure les cames d'una noia de quinze anys. I si nosaltres haguéssim de parlar de coses vistes, n'hem vistes tan poques que fa temps que hauriem d'haver plegat.

Els escriptors que no ens movem anys seguits d'un mateix lloc, ho tenim molt malament. No havem vist món, no coneixem la gent principal que concorria a penyes i Ateneus, cap editor ens ha dit que els llibres estaven bé...és clar tampoc ens han dit que estaven malament perquè cap editor n'ha pogut llegir mai cap, i si una gent que escriu sense moure's de quatre parets no pot escriure fent reballar la imaginació... No ens ha agradat mai contradir els que en saben més que nosaltres, i és rar que hàgim mai contradit els que potser en saben menys, però si uns i altres no troben bé les coses que fem, que es fotin, no en sabem fer d'altres. I qui tingui més que sopi dos cops!

Bepes.

Vides la República!

Vista el rei!

Batles.

La primera guerra mundial.

Encara els canvis de govern.

El gran entorment del Senyor Angalet.

Trine de Miera.

Ara parlarem castellà.

La ràdio. En Vande de Madrid i la Tuteria.

Prats de Malló i la teoria del Senyor Malclat sobre la pervivència del país.

La teoria d'un de la ceta.

El senyor Mlascor Mlascor sobre la P.A.I.

Una lloc de trigamín.

Aires revolucionaris.

L'Estatut i els de la ceta.

Constantí entra a la Universitat i hi veu la senyoreta Miró. 66

Problemes originats per la senyoreta Miró.

El catedràtic era el primer de mirar-se-la.

Constantí segueix les Escondites a Anglaterra.

TAULA DE FETS

Tenir diners	1
Diverses maneres de tenir-ne.	
Rics de tres quintars.	
Les dones milionàries, base del comerç.	
Primera aparició del milionari senyor Melcior.	
- Sense els diners, no serem res!	
Canvis de governs.	
L'especial casori del senyor Melcior.	
- De quartos en tinc més que tu! - paraules de la núvia Carmela.	
Duros "amadeus".	
Avant-passats del senyor Melcior.	14
El cas de la senyora Amèlia, florista.	
El fill d'una tavernaclada del primer carlí.	
La senyora Amèlia va a protestar al quedar sense jubilació.	
L'anada de Tomàs a les Amèriques.	22
La va escanyar o no la va escanyar a la vella Beneta?	
Pigues comprometedores.	
- Aquest home és dels altres!	
Una puntada de peu.	
Tomàs, ja el senyor Tomàs, torna al país.	32
La penya del casino.	
Casori del senyor Tomàs amb la noia Cancell que no sabia res de les nits de nuvis.	
Vinguda al món del futur banquer Angelet.	
El país no està quiet i els diners s'espanten.	
Castellar.	
Nous canvis de governs.	
Els federals van fluixos d'efectiu.	
Visca la República!	
Visca el rei!	
Bombes.	
La primera guerra mundial.	
Encara més canvis de governs.	
El gran enterrament del banquer Angelet.	
Primo de Rivera.	49
Ara parlarem castellà.	
La ràdio. En Nando de Llofriu i la Tuietes.	
Prats de Molló i la teoria del senyor Melcior sobre la pervivència del país.	
La teoria d'un de la ceba.	
El senyor Melcior disserta sobre la FAI.	
Una tocada de trigèmin.	
Aires republicans.	
L'Estatut i els de la ceba.	
Constantí entra a la Universitat i hi veu la senyoreta Miró.	66
Problemes originats per la senyoreta Miró.	
El catedràtic era el primer de mirar-se-la.	
Constantí segueix les Econòmiques a Anglaterra	73

Esdeveniments, encara.

Hitler.

La Llei de Contractes de Conreu.

El 6 d'octubre.

Es parla d'eleccions, i el senyor Melcior, ell i diners, van a Suïssa

La guerra civil.

Quan el senyor Melcior veu el cul de la guerra, diu que és gallina i ell i noi tornen al país.

80

Noves converses a la penya del casino.

Els diners tremolen altra vegada.

- Qui voldrà ser president de la Generalitat si els afusellen?

La guerra gran.

85

Canvi de novenes.

Constantí va preferint una senyoreta Miró que els diners del pare.

El senyor Melcior parla d'un govern mundial de gent rica.

La primera reunió de noies milionàries pro-casori de Constantí.

Els joves parlen i ballen tancant els ulls.

Segon intent de casori amb la noia Turesnes descendent de nordamericans.

93

- I per parlar del temps m'ha fet venir amb la noia!

Noves teories sobre ministres rics.

Un creuer de milionàries i milionaris per merèixer.

101

El viatge del "Riquíssim"

La filla del banquer Lopereti.

Un curs del Calendari del Pagès.

El temporal.

Les dones, primer.

Constantí salva la noia Lopereti i es queda sol dalt del vaixell mig negat.

-M'està bé, per burro!

Bescanvi de missatges entre Constantí i mister Montgomery, ex-milionari que viu en una illa deserta.

- Tiri cap a la dreta, i si no cap a l'esquerra...

Arribada de Constantí a l'illa.

119

L'impacte de Sara, la senyoreta Miró d'uns somnis.

Sara ja no és un bon partit, però és Sara!

Petita història d'un afectat pels fets de Wall Street.

El criat Jenkins.

Converses amb Sara.

Sara canvia de mirar.

Un peix que val tres abraçades.

S'acosta un vaixell.

137

El senyor Painter, ex-fiscal, i una reunió a bord del "Mar Obert".

Gran intervenció de l'ex-fiscal.

- Senyoreta Sara, quan fa que no porta sabates?

Un problema amb el qual no s'hi havia pensat: les criatures!
S'acorda posar-se en contacte amb el senyor Melcior.

De nou a la Costa de Llevant.

150

Una revolució cel.lular.

El senyor Melcior es va convençent que els diners no ho són tot.

Un somni que porta conseqüències.

L'àvia esclopetera, especialista en somniades.

- Si l'ha tingut de tres a quatre, no falla!

Un telegrama revelador.

Canvi de telegrames Melcior-Painter.

"Estimat pare, no t'ha fotut ningú!"

El senyor Melcior compra l'illa de mister Montgomery amb tota la fortuna que té a Suïssa!

Tot pel noi.

El senyor Melcior no es pot aguantar més i se'n va a Amèrica 161

Les noies del senyor Painter.

Arribada a l'illa de mister Montgomery.

- I que bé s'està ací sense diners!

Notícia de primera plana. El senyor Melcior es queda a l'illa.

Són tres, ell, mister Montgomery i el criat Jenkins.

- Ara, mister Montgomery, matarem el temps fent el tresillo!

Darrereres planes.

167

El petit Melcior i tres sueques.

Ultims esdeveniments.

Una plana d'interrogants.

2

altres i, sobretot, més que ell. I, és clar, venen les cuses. Potser per tal d'evitar-ne la cosa, actualment hi ha molts rics grassos que

Tenir diners, d'ençà que es van inventar, ha estat l'aspiració de bona part de gent de terra i de mar.

La majoria dels planys i gemecs que se senten pel món són originats pels que van blaus, que diem a Palafrugell. No tenir diners, anar blau, ha portat de socialistes avall. Quants menys diners, més avall de socialistes. Hi han hagut socialistes, ja se sap, que s'han fet socialistes per ganes de fer-se'n, perquè la gent se'ls mirés, no per a no tenir diners. No és que tinguem res contra els socialistes ni contra els que no en són, però anem a fer unes planes en les quals hi sortirà gent adinerada, i com que ens les tindrem amb milionaris, no creiem que pel mig del gremi ha hagin elements massa partidaris de repartiments proporcionals.

Es variadíssim el gremi dels tenidors de diners. N'hi ha que en tenen a la callada, sense fer scroll, sense fer-ne ostentació, potser perquè són modestos per temperament, o per no donar mal viure a n'els que no en tenen que són molts i s'hauria de donar mal viure a molta gent. N'hi ha, sobretot si un temps no n'han tingut i els han fet de pressa, que s'hi observa el "parvenu" com es deia que es notava al senyor Napoleó quan començava a repartir càrrecs a la família, que fins caminen malament, que no saben caminar en ric, que no hi saben vestir, que no hi saben dormir i que no hi saben festejar. Són els que algú els va dir "Si té més que sopi dos cops". Es veu que gent de diners ho provà de se'par dos cops. Les coses no es diuen pas perquè sí.

Els rics, un temps, solien estar grassos. Un home gras sempre fa respecte i, si és ric, en fa més. Un pobre desmenjat quan veu un home ric gras la primera cosa que pensa és que pot menjar més que els

altres i, sobretot, més que ell. I, és clar, venen les coses. Potser per tal d'evitar-ne de coses, actualment hi ha molts rics grassos que s'apunten a dietes i fan "footing" a fora vila per alleugerir-se de quilos.

Segons estadístiques de fiar hi han més homes rics grassos que dones riques grasses. Les dones, riques i tot, s'han preocupat més que els homes de mantenir la línia. I és que és molt més mal mirada una dona grassa que un home gras. La gent accepta més una panxa masculina que una panxa femenina. Per què? No se sap, aneu-li amb coses a la gent! La grossera dels rics, d'alguns rics, homes de poder, ve de quan temps enllà el més fort, per més gruixut, era l'amo del clan, de la tribu, del poblat. Durant molt de temps els cap de govern, fossin o no fossin rics, eren homes de bona panxa. D'un cap de govern escanyolit no se'n feia, de bon tros, el mateix cas que d'un que voregés els tres quintars. I els rics, un temps, fossin o no caps de govern, els vorejaven els tres quintars. Tres quintars cridant en una fàbrica, en una reunió de banquers o en un consell de ministres, convencien moltíssim més que els crits d'un home de quintar el qual, d'altra part, no podia cridar tanta estona ni tan fort com un pes pesat. Havia de tenir molts quartos un home de quintar per ser escoltat.

Els rics, grassos o secs, tenen un gran enemic: les dones. A moltes, els diners les hi han fet rodar el cap i altres òrgans importants. Un ric que es cregui a una dona demanaire, que plegui. Un ric, quan veu que una dona se'l mira més que del compte, que es posi a veure venir. Si no s'hi posa aquella mirada es pot anar convertint en una incabable sèrie de béns d'equip fins que el ric deixa d'esser-ne. Llavors les dones solen dir: "Passi-ho bé!"

Generalment qui ha fet els quartos han estat els homes. Les dones solen ser milionàries consorts o per herència. Els homes els fan i les

dones els gasten. Això va així encara que cap llei ho proclamí i no figuri a cap constitució ja que no se sap cap en la que s'estableixin normes de qui ha de fer els diners i de qui els ha de gastar i com els ha de gastar. Tant com no es facin constitucions en les quals no hi figurin aquests importantíssims conceptes, és natural que la gent no en faci massa cas de les constitucions. Les dites formes de guanyar i gastar els quartos es venen acceptant per una gran majoria de ciutadans des de fa anys i anys, i algú, com a màxim es limita a arronçar-se d'espatlles si se li diu per quins setze ous aquestes coses van com van. Es com una missió d'un costat i com una obligació de l'altre que té cadascun dels dos sexes. I una dona milionària si no serveix per a gastar quartos ja es pot quedar a casa. I el comerç n'ha tingut sort d'aquesta mena de dones. Sense elles les botigues del món, de tots cinc continents no haguéssin passat de modestos establiments d'arròs i fideus. I els que avui fan cotxes no haurien passat de fabricar tartanes. I les cases de modes, d'oferrir rebaixes de simples devantal de cuina. I a la llista de contribuents segur que no s'hi trobaria cap joier, cap marxant de grans quadres, cap retocador estètic, ni cap manufacturador de bragues daurades... Les dones milionàries, doncs, han estat, en lloc d'un mal necessari, un bé necessari. I que parli el comerç si algú opina diferent.

Hi ha gent de diners que quan s'ha pogut comprar una casa a la costa, una barca, un cotxe i una americana florejada ja ho dona tot per entès i no passa d'aquí.

Hi ha el gran milionari que quan s'adona que els milions que té són massa, funda assils per la gent que es perd dels alts, museus i biblioteques posant-hi grans rètols per tal de que tothom sàpiga d'on venen les misses.

Hi ha la gent que en té i no en té de diners, que es conforma de fer

treballar el sastre de tant en tant per tal de no renyir-hi del tot, que és sòcia del casino del poble, fuma fulla els dies de festa, i que quan és moda portar agulla a la corbata n'hi porta si l'agulla és de cost moderat.

Hi ha l'element que fa la viu-viu, que fuma puro trimestralment i que al cafè s'hi sol veure per la Festa Major. Aquests, quan la dona els demana diners, cosa que elles solen fer tant als que en tenen com als que no, diuen que quan es van casar ja van avisar que si el casori era qüestió de diners amb ells que no s'hi comptés...

Més avall d'aquests hi ha una gran germació la qual ella i el sastre són veritables desconeguts pel temps que passen sense veure's, que al cafè hi van cada dues Festes Majors, i que si se'ls veu fumar fulla és sempre el mateix puro que l'encenen al sortir de casa i l'apaguen sortint del cafè.

Després venen aquells que tenen un mèrit formidable d'arribar a finals de setmana, quan hi ha setmanada, i que no se sap com ho fan per tal d'arribar-hi... Pel món hi han molts monuments, a savis, a poetes i al soldat desconegut. Els que provoquen les guerres, així que s'acaben, la primera cosa que fan és fer un monument al soldat desconegut. Com que ja se sap a quin soldat desconegut van dedicats aquests monuments, és rar que cap dels de la dedicatòria se'l pugui contemplar...

Molts monuments, deien als que han excel·lit en diversos camps, però cap monument a n'aquells que no fan tots els repassos o que si en fan algun és un repàs de poques taules. Potser s'arribin a fer més discursos de cara a la gent que va fluixa de repassos, però segur que al dejunador desconegut es trigarà temps a veure'n cap.

Entre el gremi dels tenidors de diners hi han els que mai en tenen prou que són aquests: els que mai en tenen prou. És improbable que vingui un moment que diguin: "Ara s'ha de reposar". Ells, els tocats

pel virus dels diners no reposen mai. I no s'aturen, amb quartos, davant res ni ningú. Ells sostenen que de ric sempre se'n pot ser més, i que el títol de ric és un do que no està a l'abast de tothom... Sempre es poden tenir més fàbriques, més botigues, més terres, més cases, més cotxes, més calces, més minyones, més barrets i més secretàries... més de tot, vaja.

Un d'aquests era el senyor Melcior, del qual es deia que tenia diners pertot arreu. L'hòme sostenia que sense diners no hauriem tingut absolutament res de res...

- Sense els diners - deia el senyor Melcior-, encara aniríem descalços, a peu, no podríem telefonar, anar a Amèrica, ni tenir congrés dels diputats, diaris, ciris, guàrdia-civils, anarquistes ni defenses centrals. Els diners ens han permès tenir de màquines d'escriure a avions, de radar a dents postisses, de tiples lleugeres a computadores, d'encenedors a calefaccions centrals, de museus a sostenidors, de transatlàntics a tortells de massapà... El món va voler el progrés i el progrés sense diners no hagués progressat. Es amb els diners que s'ha passat de la prehistòria a l'edat dels partits polítics... Sense els diners no sabríem res d'òperes i concerts, ni de pintors, de còmics, de literats, de llevadores, de paletes, de ministres, d'estances, pagesos, recaders i bisbes... Es que tots aquests elements treballen de franc? Es que hi ha algú que treballi de franc? Cobra el general per a fer guerres, el notari quan fa escriptures, el dentista quan t'arrenca un queixal, els diputats per diputejar, les minyones per a fer estofats... I els diners surten a plaça, a les germandats, a les tavernes, al Banc d'Espanya, a les farmàcies, a les cases de joc i a les de nit... Digueu a un negre australià que sumi números trencats, a un zulú quins eren els reis visigots o a un ciutadà de l'Antàrtida quin dia es va inventar la constitució dels Estats Units. No n'hi ha cap que us ho pugui dir perquè no

té diners. Ah, però, feu arribar diners a n'aquella gent, pagueu-los estudis i us sabran donar raó de tot allò que els preguntau...

Sí, tenia els diners al cap el senyor Melcior i, més que al cap els tenia pertot arreu. Seria millor dir que els diners el tenien a ell.

I, un temps, era dels que volia que la gent ho sabés que en tenia. Ell creia que tenir diners i que no se sabés era com no tenir-ne. I ja hi havia molta gent que no en tenia.

Mai no se'l veia amb el mateix vestit, i mudava sovint de domicili perquè es veiés que en tenia varis. Tenir bones amistats amb el senyor Melcior volia dir fumar uns inacabables pursos cada vegada que se'l trobava pel carrer. En un temps que a les barberies es donava, qui els donava, deu cèntims d'anguila, el senyor Melcior donava una pesseta.

Ultra això, el senyor Melcior portava ulleres, i no perquè ne s'hi veiés sinó perquè ell sostenia que d'un home que porta ulleres se'n fa més cas que d'un que no en porti.. I en tenia diversos jocs d'ulleres, un per cada vestit que portava.

El senyor Melcior, quan el trobem, era un ric gras. Era una de les altres teories que tenia. Un home ric ha d'estar gras. Les amistats han de saber que és home de bona taula, i segons ell, un ric n'ha de ser i ho ha de semblar. I un ric de bon volum ho sembla molt més que un de poc. En aquell temps una bona panxa permetia, ultra fer grans papers a taula, portar una gran cadena d'or d'est a oest de les buxaques de l'armilla i quan més desenvolupada era la regió abdominal, més llarga podia ser la cadena d'or que l'ornava. A l'est la cadena aparcava un rellotge de preu i, a l'oest s'hi solia penjar un moneder de malla de plata amb diversos duros Amadeus.

Si algú tenia prou franquesa amb el senyor Melcior i li deia què en faria dels quartos a l'altre costat, ell responia que a l'altre costat no se'n necessitaven per a res de diners i que en el que es necessita-

ven era a n'aquest de costat.

...i a més a més, a l'altre costat una cosa és presentar-s'hi empre-
jat d'haver-ho passat malament, i l'altra presentar-s'hi content~~s~~ con-
tent per haver-ho passat bé. I si els diners fossin una cosa tan do-
lenta com diuen els que no en tenen, ja no s'haguéssin deixat inven-
tar...

La seva preocupació era no poder fer els anys que feien els profetes
antics. Seria una gran cosa, deia, tenir diners i poder anar-ne fent
durant 400 anys o més...

A més ell estava convençut que malgrat les coses que havia passat el
món, els diners sempre s'havien mantingut en peu. No hi ha hagut cap
govern, dels que coneixia el senyor Melcior, que hagi prohibit els
diners ni a ningú de tenir-ne. Ell tenia aquest convenciment perquè
ja vingué al món untat i va poder mantenir la untura durant anys mal-
grat els esdeveniments que tenien lloc al país. Els governs mudaven
a cada repic de campanes. El senyor Cánovas i el senyor Sagasta puja-
ven i baixaven com aquell que res. "Ara et toca a tu, ara em toca a mi"
s'hagueren de dir una pila de vagdes. A Madrid es va declarar l'estat
de guerra per tal de poder celebrar el casori de la princesa d'Asúries
amb son cosí perquè hi havia gent que no ho volia; hi havia esquivada
de republicans; a París xiulaven al rei Alfons XII perquè a Alemanya
es va vestir d'oficial alemany; el país va passar el còlera i el rei
va anar a veure malalts, el va agafar i es va morir; els drames de Cu-
ba donant l'autonomia a l'Illa quan ja els cubans s'havien declarat in-
dependents; la declarada de guerra dels Estats Units a Espanya; els
aldarulls perquè a Madrid obligaren als mestres de tot el país a ense-
nyar~~en~~ castellà; l'assalt al Cu-cut i a La Veu; el Gurugú; crisi set-
manals de govern...la Solidaritat Catalana amb regionalistes, republi-
cans, liberals i carlins; la vinguda de l'espanyolista Lerroux conquis-
tant gent fent discursos menjant pa amb arengada i dient mal de les

monges; la manifestació socialista d'aquell primer de maig presidida per Pau Iglesias..., i, malgrat tot això, els diners seguien essent els diners, i el senyor Melcior estava convençut cada vegada més que els diners eren primer que tot. Primer que governs, primer que vagues per generals que fossin, primer que aquells eixalebrats de catalanistes, primer que els diversos generals que s'havien sollevat contra els governs, primer que les campanyes de Cuba i Filipines i del Marroc, primer que tot, en fi. I com que els diners eren primer que tot, no s'havia de pensar en res més, dia i nit. Fer diners, i més cada vegada, no vol dies de festa, vacances ni estar malalt. Si al senyor Melcior se'l veia al teatre hi anava a tancar algun negoci i actués qui actués a l'escenari a l'home sempre se'l veia fent números amb un paper a les mans amb el veï de fila o amb altres espectadors que trobava durant el descans de la funció. Ell feia números baynat-se, dormint o anant a enterraments...

I va venir un moment que el senyor Melcior pensà en fer un cop de cap ja que ell un temps va ser solter com ho ha estat tothom, ric o pobre. I el va fer a la seva manera. Ell s'havia de cessar amb una dona de gran butxaca que li permetés fer més diners, no que representés una minva de fortuna, ja que ell sabia que les dones en lloc de fer-ne en solen gastar de diners. En els establiments hi ha més dones que homes, i és rar que les dones hi vagin a matar l'estona. Si fos així els establiments no farien comptes.

- Si ve un temps -deia el senyor Melcior-, que les dones hi vagin a fer temps als establiments, els establiments hauran de plegar...

I provà de festejar, que és una cosa que també fa molta gent, pobra o rica, però els seus festeigs eren festeigs ràpids, no duraven. Al segon o tercer dia, en lloc de les converses que sembla que haurien de ser d'obligació quan es festeja, el senyor Melcior acabava dient a

les festejades:

- I què, com anem de quartos?

Es clar, les noies volien altres preguntes, almenys en el temps que el senyor Melcior festejava, i l'home rebe contestes variades, de:

"No t'agrada tal com sóc?", a "No ho sé, el pare posa molt a les rifes", fins a dos solemnes : "Ja t'arreglaràs!". Però el senyor Melcior era tossut, un ric tossut, i seguí festejant fins que trobà aquesta contesta:

- De quartos en tinc més que tu!

- Doncs ja podem tirar endavant - va dir el senyor Melcior.

I s'hi tirà. Mai es cuidà el senyor Melcior de mirar-se com s'havia de mirar la dona de la contesta, va mirar els quartos.

La festejadora de la contesta decissiva, si bé no tenia un físic convincent, tenia una bossa que ho era, la qual cosa hauria de permetre al senyor Melcior fer un bon ingrés al fons comú.

Es feu el casori i, a proposta del senyor Melcior, cada contraent pagà la part de la gent convidada. Hi començaren a haver males cares entre cònjuges i convidats ja que el senyor Melcior aportà al convit menys assistents que la núvia adduint que diversos emparentats estaven de baixa per questions de salut. L'aportació al fons comú fou molt més important de part de la núvia ja que el senyor Melcior va argumentar que ell una vegada casat seguiria fent diners cosa que no podria fer la núvia ja que segurament que en lloc de fer-ne en gastaria. Sí, les coses anaren d'aquesta manera, però com que el senyor Melcior tenia molts quartos...

A la núvia se li havien dit poques coses per mor del seu físic més aviat baix. En realitat mai ningú la piropejà fent ressaltar cap de les seves gràcies, que la veritat eren poques, i els piropejadors haguessin hagut de mentir cosa que aquests senyors no solen fer.. La

noia, per tal de festejar com les altres no havia fet sortir mai les seves propietats de mobles i d'immobles, però els festejadors passaven alts. I fou per això, perquè tal com era els homes no s'hi aturaven, que decidí fer sortir en lloc del seu estat anàtic el seu estat econòmic, i fou quan el senyor Melcior li preguntà com estava de quartos que va contestar que en tenia més que ell.

Naturalment, els posseïts pels diners també tenen les seves coses, també. I el senyor Melcior passà per situacions delicades ja amb la nit de nuvis, una nit que de fa segles es ve fent seguint, més bé o més malament, unes regles que no ha dictat ningú però que els nuvis saben que s'han de seguir i les segueixen. Les nits de nuvis representaven, un temps, per les núvies, un mal pas però les núvies les acceptaven perquè sabien que s'havien d'acceptar. Si alguna no el passava aquest mal pas, era quan venien reclamacions, drames i desnonaments.. Era rar que aquests mal passos fossin experimentats pels nuvis, encara que segons diuen els assabentats hi han hagut nits de nuvis que el mal pas ha estat col·lectiu. El dret, tant internacional com nacional, no té res establert sobre les nits de nuvis, i els advocats tenen de molt mal defensar si no hi ha sentències prèvies de tribunals superiors, quan hi ha estafes, simulacions, agravis o descuits. Modernament sembla que no hi ha ningú que en passi de maldecaps les nits de nuvis. El temps dirà què és millor, passar-ne o no passar-ne. Potser, com en moltes coses, hi haurà partidaris de passar-ne i partidaris de no passar-ne. Qui sap si no serà tema d'algunes eleccions del futur que no sabem quines coses es votaran, i la majoria decidirà.

Ja la nit de nuvis del senyor Melcior, doncs, fou una nit que no agradà prou a tothom, ja que l'home la mig passà telefonant i posant telegrames fins a tal punt que la pobre núvia hagué de recordar:

- Melcior, ja hi penses que aquest matí ens havem casat?

- Ah, sí, sí...un moment Carmela, em falta parlar amb els Alta Forns i amb la Reunió de Trusts...

Fou una mala nit de nuvis aquella per Carmela ja que l'home, el negoci és el negoci, havia donat el número de telèfon de l'hotel a diverses personalitats i es veié interrompuda la mar de vegades i just en moments de compromís. Davant les protestes de la núvia, el senyor Melcior es veié obligat a dir:

- Són trucades de negoci, Carmela, dona, espera't...

Els dies que seguiren a la nit de nuvis foren una continuació de la famosa nit. La pobra Carmela davant les telefonades inacabables a totes hores i d'haver de passar més d'una nit amb una o més secretàries al costat del llit, quan el senyor Melcior un dia li preguntà què esperava a fer-lo pare, va haver de dir:

- Melcior, això amb quartos no s'arregla pas. Si no t'hi mires una mica més, la cosa amb secretàries al costat del llit no reeixirà. Em penso. L'home s'hagué de donar i, encara que amb presses i tenint el cap qui sap a on seguí els consells de la senyora. Llavors començà a pensar que amb un fill i si pugés com ell havia pujat, la fortuna actual es podria incrementar notablement. I ja vivia nerviós pensant amb el fill que volia. I, a cada dos per tres:

- Encara no, Carmela?

- Noi, aquestes coses volen el seu temps.

- I amb quartos no es podrien arreglar? Si s'ha trobat la manera d'anticipar la vinguda de fruits i pollastres...Els metges avui arreglen moltes coses que abans no es podien arreglar.

- Tot el que vulguis, Melcior, però nou mesos són nou mesos.

- Sí, és clar, però també es podria passar amb menys. No sé d'on ha sortit que han de ser nou mesos. Amb això els savis han fallat. Abans anar a Amèrica era qüestió de mesos, i avui, pagant, no te n'adones

i ja hi eta.

- No vulguis comparar anar a Amèrica en tenir criatures!
- Doncs els que diuen que les ciències avancen que és una barbaritat, els que diuen la barbaritat són ells... I ha de venir un moment i segur que encara n'altres hi serem a temps, que tenir criatures serà qüestió de poques setmanes, potser de dies, ja veus. És qüestió de quartos això. Si es tenen altres coses abans de temps, quina raó hi ha que prohibeixi anticipar la vinguda de criatures? Un home de quartos, amb el temps, si vol una criatura no s'haurà d'esperar nou mesos. S'ha de trobar i es trobarà, pagant, naturalment, de fer fer parts anticipats, ràpids, a 30 dies, com les lletres de canvi...

Almenys aquella vegada no se'n sortí el senyor Melcior. Carmela donà a llum dintre el termini que fa segles que les dones del món ho venen fent, llevat de les que potser pressentint ja les opinions del senyor Melcior en set mesos fan el fet. Tot és començar.

Quan s'acostava l'esdeveniment, el senyor Melcior tenia un negoci entre mans. Anà al metge i li digué:

- No es podria retrassar una mica això, senyor metge?
- No es pot nerviós, no és pas vostè que l'ha de tenir aquest fill.
- Ja ho sé, però és que ara em convindria que no vingués tan aviat.
- Aquestes coses venen quan venen, senyor Melcior.
- I pagant, no es podria arreglar?
- Vostè es pensa que els quartos ho poden arreglar tot, ja ho veig.
- Home, tot no, però si pagant el noi trigués una mica a venir hi guanyariem tots.
- Hi guanyaria vostè, però els altres no. I el noi vindrà quan sigui hora. Ja en farà d'altres de negocis.
- De fills sempre en venen... ara els negocis quan passen passen, sap?
- Aquesta vegada és que el noi vingui el millor negoci que pot fer.

- Vol dir?
- Veurà, a vostè no li han dit mai si havia sopat dos cops?
- Doncs miri, senyor metge, jo per qüestió de negoci hi he sopat molts cops dues vegades, i, també per qüestió de negoci he deixat de sopar.
- Cregui'm que aquesta vegada, senyor Melcior, el millor negoci és que el noi vingui quan ha de venir i que vingui bé.
- Miri, si no hi ha més remei...

Es pot dir que la senyora Carmela no precisà el treball del metge. El fill del senyor Melcior es presentà gairebé sol, i no és cert que el senyor Melcior fes dindar cap dur a la porta de la vida. Eren coses que la gent deia. A l'hora de pagar ja va pagar el senyor Melcior, però ho feu pensant que el senyor metge els havia guanyat molt descansat ja que segons es va veure Carmela se n'hagués sortit tota sola. Li ho va dir el senyor Melcior a Carmela. Si la dona no hagués disposat d'un bon efectiu segur que no hagués dit res com sol esdevenir-se quan qui disposa d'efectiu és el marit que les dones solen callar, però Carmela contestà:

- Llavors, Melcior, aquests quartos que has pagat al metge a qui els hauries d'haver pagat seria a mi.
- Sí, però si no hagués estat jo no hi hagués hagut criatura. M'hauria d'haver pagat jo mateix, Carmela!

Carmela va pensar que amb gent de diners com el senyor Melcior no hi havia gaire coses a fer.

S'havia de pujar l'hereu amb tots els ets i uts, i el senyor Melcior abans de donar una ^lda al minut en feu un concurs, concurs que era la primera vegada sabuda que es feia. Guanyà una dida a la qual a l'hora de medir-li la pitrera s'hagué d'afegir la cinta mètrica emprada.

El senyor Melcior volgué despertar a l'hereu l'afecció als diners ja a cap edat, i els primers juguets del menut quan encara era un infant de bandola foren els duros de plata.

- Amb això tindràs totes les coses que vulguis - deia el senyor Melcior al petit Constantí que feia pocs dies que es deia així. La primera cosa que li ensenyà a dir fou: "A-ma-deu, A-ma-deu..." I el petit s'anà fent voltat d'aquells duros famosos, i a la més tendra edat ja manejava els Amadeus com el caixer més ben dotat. Feia i desfeia piles de vint duros, i mai s'errà d'un duro.

- Veus? Això són cent peles, sents?

- Cent...peles...- repetia el nen.

D'on li venia aquella imparable afecció als quartos, al senyor Melcior?

Els arrauxats, els fanàtics, els obstinats, en poder ser per diversos motius. Hi ha qui s'ho juga tot, que és partidari fins a la darrera conseqüència d'una tenora, d'una davanter-centre, d'un pintor, d'un polític, d'un literat, d'un periòdic, d'una creença, d'una moda o d'una veïna. Si s'accepten, potser amb reserves, que es visqui obsesionat per les dites coses, també seria just que s'acceptés que algú es deixi enlluernar pels diners.. I la base de la gran afecció pels diners del senyor Melcior la trobem en una avant-passada, la senyoreta Amèlia, la qual deixà de ser senyoreta per quartos.

Quan la senyoreta Amèlia encara era senyoreta, que tampoc és cap mal malgrat algunes opinions modernes, tenia una parada de flors. Era un temps que regalar flors a les dones estava molt de moda i gairebé hi predisposaven els balls de l'època: rigodons, gavotes, minuets, polques i mazurques. Un ram de flors obria pas a converses, a intimitats i a vegades a demanades de mà. Anar a demanar una mà amb un ram de flors ajudava molt al demanador. E_n un temps que la gent es donava a

l'elegància, i els vestits rumbosos i folgats de les dones es veien sovint ultra-passats per les casaques llampants dels homes acompanyades de perruques emblanquinades, mitges de seda blanques a genoll i sabates amb sivella. A França es respiren aires revolucionaris, i la gent per si els aires passen la frontera, es presenta cada dia més mudada. I les flors es continuen regalant a les dones malgrat haver-se declarat la guerra a França per ellò dels aires revolucionaris. I es segueixen regalant flors a les dones a despit de les raons entre Carles IV i l'hereu Ferran, i a despit de l'ensarronada de Napoleó al rei pare i al rei fill, i se'n segueixen regalant durant i acabada la guerra de la independència. Les dones eren les dones, llavors. La senyoreta Amèlia, doncs, venia flors. I quan veia gent mudada que n'hi comprava sentia unes grans ganes d'anar-hi ella de mudada. I se li veia amb la cara aquest deler. I un dia que se li veia molt després d'haver servit un ram a una compradora mudadíssima, s'acostà un cavaller a la parada i se la mirà una estona llarga.

- Què mira, senyoreta?

- Aquell vestit... Ha vist quin vestit! Això és anar mudada.

El cavaller actuà ràpidament.

- Que li agradaria anar mudada?

- Es la cosa que m'agradaria més del món!

- Si vol, mirarem d'arreglar-ho.

- Com?

- No faci preguntes, i cregui'm.

I la senyoreta Amèlia va creure i no feu preguntes. I anà mudada. Se'n feu la senyoretat, però anà mudada. Era un temps que es deia que valia més honra sense quartos que quartos sense honra, però malgrat aquesta proposició d'ençà que es camina pel món hi han hagut milers de casos que les honres han passat avall. I milers de casos que els

diners s'han fet càrrec de les ex-honres. Els problemes, en realitat, han vingut quan les honres no s'han pogut arreglar pagant. Un temps, la falta d'experiència en qüestió d'honres s'arreglava en casoris anticipats si els casoris eren possibles. S'han donat casos d'honres perdudes que l'autor hi ha fet el sord si ja estava compromès i no disposava de cabals. Quan l'autor ha estat un autor benestant i l'estat civil li ha impedit fer-se càrrec d'una honra perduda, una solució era portar la noia sense honra a una propietat dels afores i una notable pensió ha suavitzat escenes. La gent de quartos, quan hi han hagut honorabilitats afectades, sempre ha tingut més aventatges que la que no en tenia. S'ha de fer notar, però, i tothom ho sap, que en la qüestió de fer perillar i naturalment perdre honorabilitats, tant hi han intervingut gent adinerada com sense. I també s'ha d'insistir en el fet que un deshonorabilitador amb efectiu s'ha pogut agafar la cosa amb molt menys preocupació que un indigent. Quan aquests no ho han pogut arreglar s'han hagut d'inventar les mares solteres, les trucades a Hospicis, l'abandonament de les conseqüències de la deshonra, o fer-se tractar per especialistes en evitar les coses més amunt dites. Les honres i deshonres femenines han permès de tota manera que el món s'anés fent gran i que oblidés que honres i deshonres femenines s'han mogut precisament amb intervencions masculines.

Com es veu, la senyoreta Amèlia fou la primera de la dinastia del senyor Melcior que cedí a la pressió econòmica. Cobrà raonablement, es traslladà a la capital en un bon pis i la seva deshonra passà del tot desapercibuda. En quant al fruit de la deshonra, perquè les deshonres tenen aquestes coses que solen augmentar el cens del país, si fos la deshonra sola...doncs la senyoreta Amèlia, a la qual a la capital ja li deien la senyora Amèlia, pujà aquell fruit en l'abundor i en l'afany dels diners fins que li'n fou possible. Això és necessari dir-ho

perquè l'autor del fill de la senyora Amèlia, el qual no podia fer dos casaments que sempre ha estat mal vist, feu mala fi. Corrien els temps de la famosa Constitució de Cadis, la primera que tingué, diuen, el país, la qual deia que la nació era una reunió de tots els espanyols de cada costat de mar, que eren una monarquia moderada, que s'havia de pagar la contribució - aquesta dèria de totes les constitucions de fer pagar la contribució -, que hi havia llibertat d'impremta i un diputat per cada 70.000 habitants, s'inventaven les provincies i les diputacions... La Constitució era primer que tot i els Tribunals tenien instruccions de dedicar-se a jutjar les infraccions a la Constitució en preferència a tot altre afer. Primer era jutjat un infractor de la Constitució que un tirador de bombes o un pare de penal, coses aquestes d'altra part que tampoc hi estaven específicament prohibides a la Constitució. El rei Ferran VII i son pare Carles IV es troben presoners a França i es passen les hores respallant a Napoleó i a son germà, el rei Josep. Es parla de la tornada del rei i es fa un tractat obligant-se a Ferran a fer marxar els anglesos del país i a tornar honors i dignitats als afrancesats, però la Regència recorda que hi ha un decret que considera nuls tots els actes que fes el rei mentre no estés lliure, i recorda encara que no es tindrà per lliure el rei ni se li prestarà obediència fins que no signi el jurament prescrit en la Constitució. El rei diu que signarà tot el que hagi de signar, però en arribant a València fa un decret desfent l'obra de la Constitució. I comença a agafar gent. Ja no hi ha regents ni ministres. Torna a funcionar el Tribunal del Sant Ofici. El rei mana i mana malament. Es conspira i els que són descoberts i no es poden escapar ho paguen amb la darrera pena, que és una mala pena.. Malgrat tot, segueixen els alçaments a favor de la Constitució de Cadis que tenia molts partidaris i que costà vora vuit mesos de discutir-se. Davant el rebombori el

rei s'espanta i diu que jurarà la Constitució. La jura malament. I quan el govern diu que pleguin els convents i que donarà 100 escuts a tot religiós que se'n desdigni, els aldarulls creixen. El rei s'enfada amb els ministres i aquests es declaren en vaga. Hi ha maldecaps en gran i el rei demana auxili a fora. Venen de França els Cent Mil Fills de Sant Lluís i entren a Madrid. El rei fuig a Cadis. Els liberals tremolen i perden. El rei, que diu que vol estar bé amb tothom signa un decret dient que el liberalisme no tingui por. I més tard se'n desdeix. I declara nuls tots els acords presos pel govern provisional d'ençà que es va formar. Hi ha tot el país esquivat. Per arreglar el desgavell es fa venir un ambaixador rus. No s'arregla i hi ha una reacció nacional. Les Amèriques van per elles...L'edifici cau...

L'autor de la vinguda al món del fill d'aquella mare soltera, ja abans que ningú va dir que l'únic que podia arreglar el país era Carles, el germà de Ferran VII. Fou un dels primers carlins molt abans que Don Carles es disposés a fer prevaler els seus drets a cononades. Es baté amb un partidari d'Isabel II quan encara aquesta ni caminava, i hi petà.

I havent petat l'autor del fill de la senyora Amèlia s'acabà la pensió i s'acabà tot. La senyora Amèlia, però, acostumada a ben viure no es vol acostumar a viure malament, i ella sí, que es presenta a casa l'autor de son fill, son fill que es deia Tomàs.

La criada que li obra la porta li pregunta a qui ha d'anunciar.

- A una mare d'un fill de l'amo de la casa.

Torna la criada dient que la senyora altres maldecaps té.

Però Amèlia, ella i Tomàs, es fiquen casa endins. La família encara va vestida de negre.

- Senyores i senyors, pel que veig els en passa alguna. Jo...

- Vostè què vol? - diu algú alçant la veu

- Quartos!

- Quartos? Quins quartos?

- Fins ara jo cobrava puntualment per mor d'aquest noi. Facin el favor de mirar-se'l bé.

Malgrat la mala cara dels reunits, tots es miren el noi.

- No el troben igual que ell?

- Qui vol dir ell?

- Qui vull dir? Mirint-se'l, mirint-se'l bé!

- Senyora, si vostè no haguéss volgut, aquest noi no hi seria.

- Es que ell, no el noi, el pare, em va dir que amb quartos tot s'arreglaria, i el pare, segons tinc entès i vostès poden comprovar mirant-se aquest noi, és l'amo d'aquesta casa.

- Vostè el que és és una poca-vergonya, millor dit, una desvergonyida!

- I el pare d'aquest noi, què és, senyora?

La probable vidua diu:

- Treieu aquesta dona de casa! Jo no dono ni un duro per una tavernaclada del meu marit.

- Vostè reconeix que hi va haver tavernaclada, no?

- No tinguis por, Remeieta, aquesta dona fa servir la tavernaclada per demanar quartos. I no hi haurà quartos. Estariem frescos.

- Bé n'hi han haguts fins ara!

- Doncs s'han acabat. Ell reposa en pau i nosaltres no havem pas de pagar per culpa d'altri. Perquè en aquests casos, les dones sempre donen la culpa als homes, i jo que sóc dona, encara que mai m'hagi trobat en coses d'aquestes, no en posaria pas les mans al foc de qui és la culpa...

- Aquest noi no s'ha pas fet sol, senyora...I què vol dir amb això de que reposa en pau?

- Que ja no és d'aquest món.

- Ho sento, i els acompanyo en el sentiment.

- Gràcies.

- Però jo no puc acceptar que a mi se m'hi acompanyi, i prou. Jo necessito quelcom més que ^{que} se m'acompanyi en el sentiment... Mirint-se aquesta cara, senyores i senyors. No els diu res, aquesta cara?

La reunió es torna a mirar la cara del noi.

- Vostè ha vingut a buscar un pare o a buscar diners?

- Si ja no hi ha pare, diners. Vostès saben el què costa tenir un noi?

- Ho sabem millor que vostè perquè totes les que veu n'havem tingut de nois, i cap ha cobrat per a tenir-los. Ja veu.

Ara és un senyor que parla. Pel que sembla sogre del recent desaparegut defensant els drets de Don Carles.

- Miri, senyora, si jo hagués de pagar per tots els disbarats que va fer el meu gendre, no sabria per on girar-me. Aquest, de disbarat, no li sabia, i segur que ell pagava amb quartos que jo li donava per altres fins. De manera que qui en realitat pagava tot aquest temps era jo. Quan em demanava diners em deia que eren per a socórrer assils de desamparats, orfelinats i cases de pelegrins, i si totes aquestes demanades eren per coses com la seva, ja estariem ben guarnits!

- Quantes n'han vingudes, senyor, amb un fill que tingués la cara que té aquest fet d'ell?

- Però poden venir, senyora, poden venir. I jo de les actuacions del meu gendre fent obres de caritat no puc ni en vull respondre. Si en lloc de viure de renda tot aquest temps vostè hagués treballat i hagués fet treballar a n'aquest noi encara que tingui la cara del meu gendre, ara no hauria de venir a demanar diners, diners que no se li donaran, senyora, que no se li donaran.

- Però com vol vostè que jo treballés si tenia una pensió assegurada, i que a mi se'm va assegurar que seria vitalícia?

- On aniríem a parar si les mares solteres cobressin per a tenir cria-

tures! En lloc d'escarmentar hi farien negoci, i amb aquests negocis a casa no hi combreguem. I prou.. No hi ha diners. Se li ha acabat la renda.

- Si ell visqués...

- Ja única cosa ben feta que ha fet ha estat deixar la pell defensant els drets de Don Carles!

- Pare...

- No t'ho havia dit sempre jo que aquest home teu només em donava preocupacions? Ja ho has vist. De moment, un noi que no se li sabia. I si ara els dóna per a venir a cobrar totes les embolicades amb les institucions que ell en deia benèfiques, ja veuràs on anirem a parar. Mira, també es podia haver acabat caient escales avall. Ho ha fet a favor d'un que potser serà rei d'Espanya. Val més així.

- Bé, senyor, jo del que pugui ser rei d'Espanya no en sé res, ni el seu gendre me'n va parlar mai. Com quedo, jo?

- Ni vostè ni cap més que vingui cobrarà ni un cèntim.

- Però al menys, senyor, pagui'm el viatge de tornada, que he vingut amb els diners justos.

- Maria, dóna-la-hi cinc duros i que se'n vagi! I a n'aquesta casa no hi posi mai més els peus...

La senyora Amèlia es decidí a tornar a fer de florista, però corrien mals vents i la gent no estava per flors, almenys per flors de preu. Les carlinades tenien el país esvalotat, i només es venien corones i encara de les barates. Això volia dir que els ingressos de la senyora Amèlia eren més aviat escassos, i que calia que el jove Tomàs fes un pensament. Ja no hi havia renda. El noi havia pujat amb una pensió paterna, s'havia avesat a no fer res i a tenir sempre un duro a la butxaca. I ja no lihi tenia. I ara que no l'hi tenia en tenia més ganes

que mai de tenir-l'hi. Era la febre del diner que ja havia anat de mar a fill i que ja aniria a noves generacions. Voler fer diners i fer-ne, bàtre's amb tot per tal de fer-ne i reeixir té el mateix mèrit que un aprenent de tenor que amb vocació i esforç acaba cantant òperes als teatres de preu alçat. Tomàs va conèixer gent que havia arribat de les Amèriques amb barret de palla transparent, bigoti i canya d'Amèrica flexible, i que declarava que allà s'hi feien els diners a cofes. I, anar a les Amèriques a fer diners a cofes no el deixà dormir durant nits. Fins que amb aquella anada al cap, es col·locà d'aprenent de flequer i quan tingué els quartos del viatge s'embarcà per les Amèriques. Deixà unes ratlles a la senyora Amèlia dient que se n'anava a fer quartos a Ultramar, que si en feia tornaria i que si no, no. I convençut que n'hi faria, n'hi feu. Tingué sort, ja que l'endemà d'haver arribat es col·locà a la tenda de la senyora Beneta, una senyora de la qual es deia que tenia el ronyó cobert amb escreix i que havia renyit amb la família perquè no s'havia volgut casar, i que la trobem ja d'edat alçada, de pèssima figura i carregadíssima d'arruges.

Hi ha opinions diverses sobre els començaments del jove Tomàs. Unes deien que Tomàs digué a la vella senyora que si no el col·locava l'escanyaria, cosa que es veu que un temps es devia fer ja que hi ha molta gent coneguda per escanya-velles. Altres declaraven que la vella Beneta agafà Tomàs a la tenda pel sol fet de fer la punyeta a la família la qual la rondava precisament per la tenda, un bon establiment situat a l'entrada del Port, plena d'estris de tota mena: veles, flocs, cordes, remes, ancles, timons, llantions, banderes, brúixules, sextants, mascarons, ulls de bou... Fos com fos, amb amenasses d'escanyament o sense, la vella Beneta es posà Tomàs a casa i li mostrà els secrets del negoci. Com que llavors la gent que comprava pagava, Tomàs no va trigar gaire a veure que la tenda de la vella Beneta era un dóna-me'n dóna-me'n a l'hora de fer entrades a caixa.

que mai de tenir-l'hi. Era la febre del diner que ja havia anat de mar a fill i que ja aniria a noves generacions. Voler fer diners i fer-ne, bàtre's amb tot per tal de fer-ne i reeixir té el mateix mèrit que un aprenent de tenor que amb vocació i esforç acaba cantant òperes als teatres de preu alçat. Tomàs va conèixer gent que havia arribat de les Amèriques amb barret de palla transparent, bigoti i canya d'Amèrica flexible, i que declarava que allà s'hi feien els diners a cofes. I, anar a les Amèriques a fer diners a cofes no el deixà dormir durant nits. Fins que amb aquella anada al cap, es col·locà d'aprenent de flequer i quan tingué els quartos del viatge s'embarcà per les Amèriques. Deixà unes ratlles a la senyora Amèlia dient que se n'anava a fer quartos a Ultramar, que si en feia tornaria i que si no, no. I convençut que n'hi faria, n'hi feu. Tingué sort, ja que l'endemà d'haver arribat es col·locà a la tenda de la senyora Beneta, una senyora de la qual es deia que tenia el ronyó cobert amb escreix i que havia renyit amb la família perquè no s'havia volgut casar, i que la trobem ja d'edat alçada, de pèssima figura i carregadíssima d'arruges.

Hi ha opinions diverses sobre els començaments del jove Tomàs. Unes deien que Tomàs digué a la vella senyora que si no el col·locava l'escanyaria, cosa que es veu que un temps es devia fer ja que hi ha molta gent coneguda per escanya-velles. Altres declaraven que la vella Beneta agafà Tomàs a la tenda pel sol fet de fer la punyeta a la família la qual la rondava precisament per la tenda, un bon establiment situat a l'entrada del Port, plena d'estris de tota mena: veles, flocs, cordes, remes, ancles, timons, llantions, banderes, brúixules, sextants, mascarons, ulls de bou... Fos com fos, amb amenasses d'escanyament o sense, la vella Beneta es posà Tomàs a casa i li mostrà els secrets del negoci. Com que llavors la gent que comprava pagava, Tomàs no va trigar gaire a veure que la tenda de la vella Beneta era un dóna-me'n dóna-me'n a l'hora de fer entrades a caixa.

Morí escanyada la vella Beneta? No s'ha pogut provar. La cosa certa és que arribà a fer molts anys, que Tomàs n'hi passà molts al costat, i que sembla que si hi hagués hagut d'haver escanyada ja es podia haver escanyat uns anys abans. Potser, però, escanyar a una vella molt vella és de més bon fer que escanyar a una que no ho sigui tant. No les sabem les tècniques de les escanyades, i potser els que en són si han d'escanyar escanyen sense preocupar-se de l'edat dels que han d'escanyar. Com sigui, quan la vella Beneta, escanyada o no, va deixar de viure, ho deixà tot a Tomàs. La família protestà, però el testament fou fet davant de notari i signat per la senyora Beneta. El notari va dir, davant d'algun familiar el qual addui el fet d'un possible escanyament, que quan la senyora Beneta signà el testament no l'havia escanyada ningú, que s'havia acabat de vella i, que ell sabés, mai no havia estat malalta. Efectivament, la senyora Beneta, de la mateixa manera que era renyida amb la família n'era amb els metges com a clienta. Se sabia, però, que tenia dos clients metges, el doctor Pellegrino i el doctor Quaranta-Tres, propietaris de dos petits vaixells a vela, els quals s'anaven a proveir d'estris mariners a casa la vella.

- I saben - deia el notari-, quan el doctor Quaranta-Tres es presentava a la botiga a comprar quelcom i deia a la vella: "Senyora Beneta, pago o ho trobarem en visites?" sabent per endavant que la senyora Beneta mai es feia visitar, aquesta li contestava: "Doctor, el dia que entri a casa seva a visitar-me, serà que ja no hi haurà botiga. Pagui, pagui, i res de visites".

No, no la veié mai ningú entrar a cap farmàcia a la senyora Beneta. I se la veia tots els dies de l'any a la botiga i durant molts anys. Molts veïns i coneguts passaren avall, però la senyora Beneta els anava enterrant a tots.

Abans de plegar per falta de corda, la senyora Beneta deia a Tomàs:

- Jo no puc pas durar sempre, ja ho veus. Jo, en aquest món, ja he complert. A casa no em van deixar casar amb qui jo volia, i jo no em vaig voler casar amb qui volien ells. I van renyir, ja ho saps. Es poden fer les paus quan renyeixes amb amics, però quan es renyeix amb la família la renyina és perpètua, com el foc de l'infern que diu el senyor rector. La botiga me la va deixar l'oncle Groc quan li vaig dir que amb la família havíem partit peres, i com que ell també n'hi havia partit em va dir que la botiga em permetria seguir renyida amb els que volien imposar formes de casoris als seus parents i, ja que no em podia casar amb qui jo volia - la família havia fet desaparèixer el meu escollit -, que la millor cosa que podia fer era quedar-me soltera, estat civil odiat per la meua parentela. La botiga ha crescut i jo he aguantat la solteria fins a la quarta edat. Tot això que diu la gent que les dones solteres són maniàtiques, neuròtiques i que van pel món renegant de tot, són pamplines. La qüestió és que les dones solteres tinguin quelcom, un fi, que les mogui a fer anys. I jo en tenia dos: vendre veles i banderes, i mantenir la família rabiosa perquè feia quartos i em mantenia soltera. Tu ja em vas trobar a mitja quarta edat i és clar, a n'aquesta edat una dona només es pot ventar de tenir diners i la família emprejada. També he estat més jove jo, no et pensis, i quan ells, la família, veien que algú jove passava més temps que del compte a l'establiment, els faltava temps per a fer córrer que a segons qui jo venia a preus baixos a canvi de ja et pots pensar què. Potser sí que alguna vegada jo vaig vendre a preus baixos i a canvi d'allò que deia la família, però ho vaig fer més que pas pel canvi per a donar nous disgustos als parents... Però això ja és aigua passada ara. Si es va fer ja és fet... Ara el que vull és posar-te en guàrdia contra els parents. Han vist que contra la solteria no hi han pogut i ara et solfejaran els quartos. Pensa, Tomàs, que ho faran tot per tal d'apoderar-se'n. Jo, din-

tre poc, altres maldecaps tindré que saber on han anat a parar els quartos que he fet, però si sabés que han anat a parar a gent de la meva branca seria capaç de tornar, ja veus que et dic! Tu no la coneixes a n'aquesta gentussa i potser no l'has vista mai perquè a la botiga sempre has estat per la feina, però malfia-téen...Tens una guia per defensar el ja teu patrimoni...Tots els de la família portem, com una marca de fàbrica, pigues en diversos llocs. Jo en tinc una a la cuixa que ara no és pas moment d'ensenyar-te-la, i que, la veritat sigui dita l'he ensenyada a molt poca gent. Coneixeràs si és gent de casa amb aquest detall: si veus piga al clatell, a l'esquena o a on sigui, malfia't, és algú de casa que ve pel calaix. Aquesta gent ho provaran tot per tal de fer-se amb tot allò que jo he aconseguit amb tants anys...I aquestes pigues les presenten tant dones com homes... Ara a tu et toca vigilar quan algú comenci segurament fent-te massa compliments, si és element de piga o no...La teva obligació és comprovar clatells, canes, llombrigols i darreres...Això ja és cosa teva... Si algú que no hi comptes et ve amb massa compliments i li cerques la piga i no la hi trobes, dient-li "dispensi" ho tindràs tot acabat... I ja no queden gaire coses per a dir...Deixa el diners a qui vulguis, però no els deixis a la gent de la meva branca...Si m'has entès bé no cal que em diguis més que un mot:"Sí".

- Sí! - va dir Tomàs.

I la senyora Beneta s'acabà amb cara satisfeta.

Una de les coses que la senyora Beneta deixà en el testament, fou que la botiga no es tanqués mai, ni el dia que l'enterressin. I la botiga no es tancà. L'enterrament tingué lloc una hora abans d'obrir-se l'establiment, i amb poquíssima concurrència: Tomàs, un cotxe, un cavall i un capellà. Part de la família per tal d'impugnar d'una manera o l'altre el testament (la senyora Beneta encarregà al notari que

en fes arribar còpies a la família per tal de donar-li un nou disgust a l'assabentar-se de qui ho heretava tot) es presentà a la botiga abans de l'hora que tots els dies s'obria - els que van darrera els diners se les pensen totes -, però no els valgué. I això que un dels familiars d'amagat, pagà unes absoltes llargues per tal de fer fer tard a Tomàs. Aquest, però, que ja amb diners també se les pensava totes i que s'havia llegit el testament set cops, pensà que aquelles absoltes no eren les que ell havia encarregat i, a mig cantar-se, es mirà el rellotge i digué al capellà que anés fent que ell havia de sortit per una urgència. I arribà a la botiga uns minuts abans de l'hora reglamentària d'obrir. Trobà gent al defora esperant, i no dubtà ni un segon que era gent de la branca de la senyora Beneta, i ho comprovà quan al dir:

- Rebin, senyores i senyors, la meua més sentida condolença, els esperadors es van retirar carregats de males mirades.

Tomàs ja s'ha convertit en el senyor Tomàs. Ja va posseint panxa de ric i ja pot portar una notable cadena d'or de butxaca a butxaca de l'armilla. Cada vegada que rep un client de pes, la primera cosa que fa es descordar-se l'americana per tal de que se li vegi la cadena. L'establiment s'ha convertit en un senyor establiment conegut i visitat per la majoria dels vaixells que arriben a Port. I és que a la botiga del ja senyor Tomàs s'hi trobava de tot i no únicament estris per a proveir vaixells sinó coses que ell adquiria a qui n'hi portava d'altres terres. Tant s'hi podia trobar vetes per una vela com diamants que alguns proveïdors portaven de contraban amagats en llocs comprometedors. Més d'una vegada es veié durant un tractat per tal de fer una compra de diamants que el proveïdor s'acabava de cordar les calces...Diner fa diner, era el lema del nostre home. I fou un lema que

ja no el deixà mai més.

Quan va creure que l'anada a les Amèriques havia estat una anada profitosa, va escriure a la senyora Amèlia recordant-li el què li va dir en la nota que la hi deixà abans d'embarcar-se. La carta acabava:

...i em penso, no m'ho penso, ho sé, que ja en tenim per anar fent. Jo, ja tinc panxa de ric..."

La resposta a la carta fou una mala resposta. Al dors de la mateixa hi havia una nota que deia: "Impossible entregar-la. La senyora Amèlia ha passat a millor vida". Durant uns segons el senyor Tomàs pensà que la senyora Amèlia jo no podria vendre cap més corona, i qui sap si a ella l'enterraren amb cap... També, durant segons pensà que potser aquella carta l'havia feta una mica massa tard... però comprovà que els mals moments, amb diners, no duren tant com quan es passen sense.

La branca de la senyora Beneta, al veure com el senyor Tomàs s'anava convertint en el primer calaix de la petita ciutat, vivia rosegant-se els punys per tal de trobar la manera de descalaixar a n'aquell, segons la més anunt dita branca, usurpador. I la branca decidí fer-ho tot. Primer s'intentà fer canviar d'estat civil al senyor Tomàs fent actuar a les guapes de la família. El farien casar de la manera que fos, i una vegada casat li farien la vida impossible fins que s'hagués de rendir incondicionalment.

La primera investida es confià a Malopa, jove i ben empopada. Fallà amb el riure inicial. No hi ha massa dones que al demanar preu d'una cosa riguin llevat que la compra se sàpiga que no ha d'acabar en compra.

- Vostè dirà, senyoreta...

- Voldria un xal de preu... com aquell, per exemple...

No és que d'entrada es malfiés el senyor Tomàs. Potser aquella dona reia sempre, i si era així no era rar que rigués comprant..

La noia Malopa es prova el xal.

- Com me'l veu, senyor, de l'esquena?

La noia Malopa era posseïdora d'una popa important que havia ocasionat l'aturada de molts passants quan la veien pel carrer, i el senyor Tomàs malgrat els diners que tenia no es pogué estar de donar-hi un bon cop d'ull. La noia, agafant diverses postures amb el xal, deixa al descobert una formosa piga en ple clatell. I el senyor Tomàs compren.

- Aquest xal no fa per a vostè, senyoreta. El color no li va amb el de la pell.

- Vol dir?

- Vostè què vol, que se li mirin el xal o la pell?

- Veurà...les dues coses.

- Doncs si es posa el xal no se li veurà la pell i seria una llàstima que una pelli com la que llueix vostè no quedés al descobert. I ja veu, jo sóc el venedor i no insisteixo que es quedi el xal...

Hi ha reunió de la branca de la senyora Beneta. S'acorda un nou atac. L'enviada número 2, la senyoreta Simona, ha fet parlar molt d'ella anticipant-se, al banyar-se, en portar robes retallades. Es presenta a la tenda i demana un vestit de bany que no faci nosa.

- Aquest, segur que no n'hi farà. Es porta molt a fora - que diu el senyor Tomàs.

- Me'l voldria prover.

- Ah, sí, provi-se'l, provi-se'l...darrera aquest paravent, faci el favor.

Passen uns segons. El senyor Tomàs seria la primera vegada que veuria una dona amb un vestit de bany esmotxat fora de la platja. Tampoc s'ha de pensar sempre amb els diners...

-M'està bé? - pregunta la noia fent un airós giravolt.

- A veure, el pot fer més poc a poc aquest giravolt...

- Li faré els giravolts que vulgui, senyor...

I el senyor Tomàs descobreix, al segon giravolt, la piga delatora just damunt la vèrtebra dorsal número 9. El senyor Tomàs somriu i beneeix, de pensament, a la senyora Beneta. La noia es veu que te instruccions d'insistir...

- Ja m'ha mirat bé, senyor?

- Sí, sí...però si vol pot anar rodant...

Fins que la noia es cansà de fer giravolts al veure la impassibilitat del senyor Tomàs, i acabà quedant-se, pagant, el reduït vestit.

El consell familiar fou picat.

- Aquesta no se n'ha sortit i ens ha costat quartos! - va dir algú.

Quedava una tercera noia per actuar.

- A la botiga aquest home només està pel calaix. Se l'ha d'atacar a fora!

S'instruí a la delgada número 3...

- I a tot risc, Eleutèria, que hi ha molts quartos a fer, sents?

Eleutèria actuà fora de la botiga i amb malíssimes intencions, però el senyor Tomàs acabà descobrint la famosa taca familiar, i així que li resultà de molt mal descobrir...

Hi ha gran desorientació a la branca de la senyora Beneta.

- Hi ha d'haver un sistema...hi ha d'haver un sistema...

I el sistema no sortia. Un dia, però, un dels familiars passa pel davant de la botiga just en el moment que el senyor Tomàs feia tractes amb un venedor de diamants i aquest s'estava cordant les calcies.

- Ja ho tenim! Aquest home és dels altres!

La branca es mira un dels joves de la família. El jove protesta a tot protestar.

Però davant d'un:

- Hi ha molts quartos en joc! - que repetí tot el consell, accepta l'en-
càrrec.

El senyor Tomàs, davant repetides picades d'ullet d'un desconegut por-
tador d'una americana de quadres llampants i ram de violetes al trau,
primer mira si allò va per a ell i, al veure que sí pensa que es pot
tractar d'un nou intent de l'enutjada família de la senyora Beneta, i
contesta les picades d'ullet amb les pròpies.

L'enviat es va creure la declaració relativa a les afeccions del senyor
Tomàs i seguí la missió encarregada. Els començaments no podien ser
més esperançadors i així ho comunicà a la branca.

- Segur que és dels altres, però...

- Però què?

- És que jo...és una activitat que no és la meva, veureu...Podriem llo-
gar un iniciat...

- En cap manera! Els quartos han de quedar tots a casa. Un professio-
nal voldria cobrar, i potser acabaria fent colla amb el Tomàs...! Que
no has vist com està aquella botiga?! Jo no em puc oferir per l'edat
però si fos més jove...Es qüestió de quartos això, Silvestre, i els
quartos sense sacrificis passen alts!

- És que...

- Tampoc és tan gros com et penses, Silvestre. ~~Et~~ pensa que no serà pas
el primer. Hi ha molta gent que prefereix unes calces llargues que
unes de curtes. I ho fan sense cobrar. I el que has de fer tu represen-
tarà la felicitat de tots...

Silvestre ha convingut amb el senyor Tomàs una trobada a una platja
solitària, darrera el Port.

Dos embarnussats surten un de cada costat de platja. El senyor Tomàs s'ha posat el més florejat de la tenda. Es troben a mitja platja.

El senyor Tomàs es treu el barnús, i,

- Què et sembla, Silvestret?

Silvestre es torna vermell, però els quartos són els quartos, i,

- L'home que havia somniat sempre - diu a contracor.

- Ja m'has mirat bé les flors del trajo? Què hi portes, tu?

Silvestre pensa que s'acosten moments comprometedors i té previst demanar més participació que els altres si la cosa surt bé. I llevant-se el barnús mostra igualment un banyador curull d'hortènsies de colors variats. El noi, de tota manera, assisteix al sacrifici mirant al sol.

- Boniquíssim, Silvestret...A veure, tomba't...més poc a poc...així...

La comprometedora piga familiar apareix dessota l'aixella.

- Silvestret, maco, gira't d'esquena...

Silvestre sua a tot suar i pensa: "Ara!". I el senyor Tomàs amb veu no de pocs amics, sinó de cap, diu:

- Ves i digue's a la teva família que els quartos del senyor Tomàs són de molt mal agafar!

I acabada la frase dóna una gran puntada de peu als darreres de Silvestre, una mena de freekick que el deixa estirat arran d'aigua.

El noi, la veritat sigui dita, n'estigüé molt content d'aquella puntada de peu...

- Ni dones, ni homes - va dir la despitada família -. Només resta l'assassinat.

- Vols dir?

- Assassinar-lo pots no, però l'espantarem!

El senyor Tomàs també hi pensà en la possibilitat d'un atemptat. Pel que havia vist aquella família era capaç de qualsevol disbarat, i,

per tal d'apropriar-se dels seus bens podia llogar un pistoler professional i fer-lo eliminar aprofitant una sortida de la tena que ell sempre feia passada l'hora foscant. I no volgué orgues. I li donà peu a pensar en no voler-ne els primers anònims que rebé que ell considerà ja propòsits dels seus envejadors. "Ja se t'acaba disfrutar d'una fortuna que ja sabem com la vas adquirir!". "Els que et vigilem no donariem ni cinc cèntims de tot tu!". "Ja pots començar el compte endarrerat!". "Què en faràs dels diners una vegada acabat?". "Prepara't" Allò de què en faria dels diners una vegada acabat el feu pensar més que del compte. Acabés com acabaés, de vell o eliminat pels familiars de la senyora Beneta, dels diners no en faria res. Deixar-los a n'aquella família perquè estava espantat, ni parlar-ne...deixar-los a les Amèriques enterrats, encara menys...I ell que sí, un bon dia recollí el calaix, es vengué bé l'establiment i tornà al seu país per tal que la gent veiés que havia anat a les Amèriques a fer diners i n'hi havia fet.

No es volgué quedar a la capital quan arribà. En una capital la gent que es veu pels carrers sembla que és tota gent de diners. No destaca a la capital un "americà" adinerat.. Veu la gent que es passeja per les Rambles i tothom ho sembla "americà". I el senyor Tomàs ho és i vol semblar-ho i vol que la gent ho sàpiga....

S'establí en un poblet de la Costa el qual tenia fama d'haver tingut més d'un "americà" ben forrat. Ara ell tindria l'oportunitat de convertir-se en un d'aquells. Hi arribava una mica tard, però encara era un indià de bon veure, amb algun cabell platejat, però de "grande es mi riqueza". Al poblet es començà a parlar de que allò era veritat ja que el senyor Tomàs s'instal·là a la millor casa coneguda, amb terrassa damunt la mar, voltes i rams de flors pintades per les parets. Llogà una bona cuinera, i se'l veia pel passeig, embigotat, amb barret

de palla blanca i transparent, puro a la boca, bastó flexible a la mà i americana descordada perquè es veiés la cadena d'or que li mig voltava l'armilla. Anava vestit, en fi, com el primer "americà" que va contemplar de jove.

I tot de cop pensà que potser seria una bona cosa casar-se. No hi havia pensat abans perquè no havia tingut temps. Un matrimoni voldria dir un hereu i, un hereu, que els diners anéssin on havien d'anar. I el noi no tindria necessitat d'anar a les Amèriques si ja de petit es podia moure gras de moneda. Ara, per casar-se es necessitava una pubilla, una bona pubilla, una pubilla rica, vaja. La filla potser d'un dels que com ell havien fet diners a Ultramar i que al poblet n'hi havia algun.

Els de diners es solen reunir al casino. Les converses giren parlant de valors, preus de terrenys, banques més segures...i just és un dia que l'india senyor Cancell diu al senyor Tomàs, contertuli dels més escoltats:

- A voste, senyor Tomàs, només li falta casar-se.

La contesta de l'home és la contesta d'un element de diners que va per feina,

- Veurà, no té una filla vostè?

- Home, jo ho deia per a dir...

- La té o no la té, senyor Cancell?

- Es clar que la tinc.

- I és per a merèixer?

- Sí...Ara, jo no la donaria pas a qualsevol, sap senyor Tomàs?

- Me la donaria a mi?

- Veurà, jo sóc jo i la noia és la noia...S'ha de comptar amb ella de tota manera...Si hagués d'anar per mi...Clar que jo hi puc influir.

Em creu molt la noia a mi...

- Me la dóna o no me l'ha dóna?
- Posem ...posem que sí...
- Ara, amb una condició. Vull un hereu.
- Miri, senyor Tomàs, es farà el què es podrà. Jo suposo que vostè està en bones condicions, i no parlo de les econòmiques ara...
- Jo, a cada pic estella, senyor Cancell!

Son a casa el senyor Cancell. A la noia se la pot considerar una pú-billa de bon estament ja que quan era petita una minyona amb dos grans llaços a l'esquena la passejava dalt d'un cotxe de quatre rodes pel carrer principal de la vila. I encara hi ha minyona a casa el se-nyor Cancell. La noia no és que sigui cap bellesa ja que d'altres de pitjor n'hi han. Ha estat pujada esperant l'oportunitat de trobar un bon partit ja que el senyor Cancell no era partidari de casar-se per casar-se. Potser la noia s'havia tingut massa temps a casa esperant, però ara, encara que una mica tard hi havia el bon partit a la vista.

- Noia, t'he trobat un partit. Un bon partit.
- Qui? Algú de la taula del casino?
- Ho has endevinat. Però és algú que ens natxa a tots, filla meva. Es el senyor Tomàs, que també com jo va anar a fer quartos a les Amèriques, però sembla que n'hi ha fet molts més que nosaltres. Es una mica fet, però vaja, farà, farà per a tu.
- Però així ja ho haveu arreglat?
- Jo ho he mig donat per fet, ara he dit que volia primer parlar amb tu. I tu m'has cregut sempre, no?
- Però si aquest home ni m'ha vist...I no ha exigit res?
- Bé, sí, ha dit que volia un hereu. Però això és cosa vostra...

Intervé la mare.

- Mira, filla, tu dius que sí. Creu, com sempre, al teu pare. ¿ quan arribi el moment tu no pensis en altra cosa que en tenir un noi.

- Bé, i quin moment és aquest, mare?

- Es clar, les monges no us ho han enseyat això... Segur perquè elles no s'hi han trobat mai, però altres coses ensenyen que elles tampoc hi han passat... Mira, tu li dius al senyor Tomàs que hi haurà hereu. I t'hi cases. Després del casori ve una cosa que se'n diu la nit de nuvis seguit d'uns dies que encara que no faci lluna de cap mena se'n diu la lluna de mel en els quals el teu home es ficarà al llit amb tu... No et tornis vermella, filla! Quan un home es casa adquireix el dret de passar les nits al llit amb la seva dona. Fa molts anys que les coses van així. N'hi ha que celebren aquests moments sense casar-se, però això el teu pare no ho vol, no ho vull jo i no ho has de volguer tu. Per tant, quan tu et fiquis al llit, deixa fer al teu home.

- Oh, i què ha de fer el nou home?

- Ai, valga'm Déu, aquestes monges! El teu home ja ho sap el què ha de fer. Els homes, a la seva manera ja s'han casat diverses vegades, saps? Nosaltres anem endarrerides en això, però per ara no tenim més remei que agafar-nos aquestes coses tal com han estat posades... Potser un altre dia, que trigui molt, homes i dones s'hauran casat diverses vegades quan es casin de debó... Però qui sap qui ho veurà... Doncs tu, quan vegis que el teu home es prepara per entrar al llit... tu hi has d'entrar abans, apaga la llum si vols perquè hi ha coses que de cop a vegades fan molta impressió i una qui sap què es pensa que passarà, i deixa la direcció al teu home. I tu per més coses que ell et digui li dius que tindrà un noi.

- Però que s'ha de passar enraonant la nit de nuvis?

- Ja t'he dit que normalment sol ser l'home que dirigeix. Deixo tot a la mà d'ell, i ja està. Què vols que et digui jo, ara! Ja veuràs com amb el temps allò que de moment et semblarà una muntanya serà cada dia de més bon passar. Totes les dones casades hi han passat,

i mira't la que vulguis veuràs que totes estan cofoies d'haver-hi passat...

I la jove pubilla es disposà a creure sa mare. I ja durant el curt festeig amb el senyor Tomàs, a qualsevol pregunta que ell li feia ella contestava que pensava tenir un noi. I el tingué. Passem per alt l'episodi de la nit de nuvis i els de la lluna de mel perquè avui la majoria de les noies ja saben del mal que han de morir. La filla del senyor Cancell va tenir un noi i va veure que es va bé quan es creu a la mare.

El senyor Tomàs, amb el noi, el qual es va dir Angelet en honor de l'exclamació de la mare al veure'l que fou: "Sembla un angelet...", es va veure salvat. Ell i els seus diners.. Però el país no estava quiet, i quan no hi ha quietut els diners s'espanten i més s'espanten quants més n'hi han. Durant anys el país no hi estaria de quiet. Era una mena de passa que s'agafà una vegada i contra la qual no es trobava medicina adequada. La inquietud la provocava qualsevulga cosa. I tothom s'inquietava a la seva manera. Uns cridant i altres passant de cridar. I quan la gent no s'esquivava, els governs, per tal d'esquivar-la, canviaven que donava gust. Canviar de govern un temps era com canviar de camisa. La reina Isabel, en un ball, potser perquè el senyor O'Donnell no ballava prou bé, el desaira públicament, i fa governar al senyor Narvaez. La reina es veu que era reina de generals, no podia passar sense. Narvaez no li agrada prou, i ve el general Armero. Tampoc li agrada i es torna a decidir per O'Donnell. I, per si tot això no fos prou, es donen de baixa una colla de generals, la gent s'esvalota per la forma que es feu el port de Barcelona, es revoltent els generals donats de baixa, i, els carlins! Els carlins, perquè la reina no es va casar amb el fill de Don Carles s'ho agafen tan malament que s'ho volen tornar a menjar tot i hi ha una guerra estesa entre partidaris d'ells i dels altres. Això omplena de dubtes al

senyor Tomàs el qual no sap quin partit prendre. Si es declara favorable als carlins haurà de pagar ja que no hi ha cap guerra que es faci de franc, i si va en ajut dels governamentals també haurà de pagar. Si hagués d'anar per ell es declararia neutral per no haver de pagar. No s'acaba de decidir durant uns dies, i resulta que ha de pagar a tots dos costats tenint en compte que al poblet on vivia el senyor Tomàs tan aviat hi passaven els uns com els altres.

El temps que Angelet, el fill del senyor Tomàs, anava a estudi, tot el país segueix en estat d'esquivament, malgrat que el senyor O'Donnell governa gairebé cinc anys seguits.

Al casino, en la reunió dels indians, el senyor Tomàs comentava els esdeveniments,

- Potser ara viurem tranquils. Aquests daltabaixos no van gens bé pels diners...Necessitem estabilitat, i que s'abaixin els impostos, si no vindrà un dia que tenir diners serà un mal negoci. I ja m'agradarà veure què fa el país si els que tenim quartos els acabem.

- Que vol dir que els acabarà vostè, senyor Tomàs?

- Home, jo normalment no els tinc d'acabar. Ara, si els generals volen discutir les seves coses a canonades, i sàpiguen que una canonada val molts quartos, i les hem de pagar nosaltres, ja veurà...

Nous motius de preocupació per la gent de gran calaix. Ara hi ha murga a l'Àfrica. I és el que deia el senyor Tomàs:

- Jo voldria saber què se'ns hi ha perdut a l'Àfrica! Quantes fàbriques hi ha a l'Àfrica! Quantes vinyes hi creixen...Es que hi ha oli, cotó, blat i butifarres de perol a l'Àfrica? I doncs, homes...

Però amb les coses del Marroc surt el nom d'un general nou: el general Prim, fill de Reus on semblava que no n'hi havia de néixer cap de general. I el general de Reus contribuï a fer guanyar la guerra del Marroc, i quan el senyor Tomàs va saber que els moros havien de pagar 20 milions de duros, va dir que amb aquell general potser en les guerres

que ell hi intervingués en lloc d'haver de pagar es cobraria.

Llavors, ara nosaltres, ara vosaltres, s'anaven turnant governant o desgovernant el país, moderats i progressistes, i tampoc s'entengueren. Ho aprofitaren els carlins remonent-se altra vegada.

- Cot de carlins! - deia el senyor Tomàs -. A n'aquests, o se'ls ha de deixar fer o no se n'ha de deixar cap. Mentre no ens tornin a costar quartos...

Noves plegades de govern i noves gratades de cap del senyor Tomàs.

Els generals altra vegada. Ara Narvaez governa i Prim conspira.

- A veure, a veure si aquest general de Reus que tan bé havia començat ara serà motiu de preocupacions...- deia el senyor Tomàs.

El calaix nacional va fluix, fluxíssim.

- Si pagués tothom...- es comentava al casino dels indians.

- D'acord, però no voldrà que nosaltres paguem pels altres, pels que no paguen. Si ho fessim així sempre seriem els mateixos que pagariem! Al casino hi arriba una notícia especial. La reina al veure el mal estat del calaix, fa donació de bens del reial patrimoni, i un senyor anomenat Castelar declara que la reina en lloc dels seus ha donat ben que pertanyien a la nació. Se separa, es diu, al senyor Castelar de la seva Càtedra.

- I qui és aquest senyor Castelar?

- Diuen que és republicà.

- Malament si comencen a sortir republicans. I era catedràtic diuen? Jo em pensava que els republicans eren gent d'espardenya i, com a màxim menestrals...

El consabut canvi de govern. Ara la gent ja s'ho agafa com si sortís el sol que no estranya a ningú, o a poca, ja que si es mira bé una sortida de sol hauria d'estranyar a molta gent. Que ho provi algú de fer sortides de sol...

El senyor Tomàs tenia raó al pensar malament del general de Reus. No està mai quiet. Ara no conspira unicament, fa un pronunciament, cosa que molts generals havien posat de moda i l'home de Reus no podia fer altrament, falla, i se'n va a Portugal...

Noves gratades de cap al casino. Ara hi ha un alçament de sergents. Es clar, no són generals els sergents i si havien fallat generals no podien pas, de tota manera, reeixir ells. A Madrid s'ho agafen malament que s'haguéssin alçat sergents i,

- Ja s'hi veu en cor tothom! - diuen. I n'afusellen un grapat.

- Ara em toca a mi! -m diu Narvaez.

I O'Donnell no té altre remei que dir:

- Si és servit...

Els liberals conspiren a fora, entre ells el general de Reus. I els republicans ho fan a París. El senyor Tomàs no se sap acabar que el senyor Pi i Margall sigui un professor de Dret, i el senyor Salmeron un altre catedràtic.

Al casino se li sent dir:

- No ho sé...si tots els republicans són com aquests dos...

Després d'un nou intent fracassat, l'home de Reus fa un parli amb la gent de l'esquadra i es planta a Madrid voltat de soldats. La reina la qual sembla que, senyora precabuda, ja passava l'estiu al Nord, agafa por, fa quatre salts i ja és a França. Prim fa govern...

El senyor Tomàs veu que la gent tossuda acaba sortir-se'n, i comença a rumiar que potser ja és hora de pensar quin camí ha d'empndre Angellet. Què li farà fer, al noi? Acostumar-lo a viure de renda seria mal acostumar-lo. I si el fes estudiar per general? Sempre ha manat un o altre al país...però quan hi ha guerra l'ofici de general és un mal ofici ja que fins llavors els generals solien anar al davant. Es un ofici perillós el de general. Si només es tractés de governar...Que

en faci un altre d'ofici, el noi...El podria fer banquer. No ens hi pensem, que sigui banquer.

- Noi, potser ara tindrem tranquil·litat. S'ha fet una nova Constitució. No sé de quina manera parla dels diners aquesta Constitució perquè no n'he llegida mai cap, però bé ens els deuran respectar, dic jo. Jo havia pensat que et dediquessis a la banca. És un bon ofici. De moment la gent hi porta diners. O sigui que tu tindràs els de la banca i els que et porti la gent...Després, els banquers en solen deixar de diners si els hi paguen bé. Ho entens això, Angelet? Tu podríes fer molts diners sense treure-te'n cap de la butxaca, cosa que només poden fer els banquers, saps? I hi hagué banca.

Però aquelles nits al casino són males nits pels indians units.

-...i diu que s'han alçat els federals.

- Però per què sempre s'ha d'alçar un o altre? És que hi ha gent que no està mai contenta, no diguin...! Algú de vostès sap com estan de quartos els federals?

- Tinc entès que més aviat fluixos.

- Així no guanyaran, segur. Ja podem estar tranquils.

Efectivament els federals no guanyaren. Segur, com es comentà al casino, per falta d'efectiu. Un alçament amb cara i ulls costa molts quartos. I es va veure que no n'hi havia prou de ser federal, que per federals que fossin sense quartos no hi hauria federalisme.

- Què diu, que han portat un rei de fora?

- Tal com ho sent, senyor Tomàs. Es diu Amadeu. És un bon nom per un rei. Al país n'hi han hagut molts, però encara cap havia portat aquest nom. Segur que durarà...

Entra un nou contertuli.

- Ja ho saben, el general Prim, que es veu que feia nosa a segons qui, ha estat mort a trabucades!

- Ara que la banca rajava!

- No es posi nerviós, senyor Tomàs. El general és mort, però el rei Amadeu segueix governant...

I sí, el rei Amadeu intentà regnar durant un parell d'anys. Durant aquest període, si bé la gent com el senyor Tomàs s'havia tranquil·lit, ja que entre altres coses sortiren uns duros que encara avui es consideren els millors que han sortit, a mida que passaven els mesos les coses es tornaven a embolicar. S'anava contra el rei. I contra el rei hi anaven, naturalment, els republicans. S'ha vist a molts pocs llocs que els republicans anessin a favor del rei. Si això s'esdevé és que els republicans són funcionaris públics, o que el rei es declarí republicà, que no és corrent encara que Napoleó, abans d'emperador, fou cònsol republicà... Contra el rei hi anaven també els alfonsistes i els carlins. A favor, poca gent: unionistes, progressistes i demòcrates. I tot plegat originava nous canvis de govern, cosa ja sabuda, però és que ara, a més a més de canvi de govern hi ha guerra civil.

- La gent, en lloc de posar diners a la banca, en treu! - deia el senyor Tomàs -. Això no hi ha qui ho aguantí...

Al casino hi arriba la notícia que el rei Amadeu ha plegat fastiguejat.

- Ara que havia fet aquests duros tan bons...- diu el casino. Noves cares llargues al casino. Hi ha República. El senyor Tomàs no sap què fer.. No creu que el nou règim duri. Però dura. L'home es pensa que s'ha trobat la forma de govern que el país necessitava.

- Veus? - diu a son fill a la banca -. Qui ho havia de dir. Potser farem més quartos que mai. Després hi haurà algú que en dirà mal dels senyor republicans. Homes amb aquestes barbes i aquests bigotis, no poden fallar. Es gent de barba i bigoti que hi ha d'haver al govern. Quan algú et saludi, noi, li contestes: Visca la República!

Tampoc la caixa republicana devia anar bé, segons opinió del casino

perquè se sap que el general Pavia ha tret a escopetades els republicans del Congrés.

- Què haurem de ser, ara que ja erem republicans? - comenta el casino. I ha de fer més comentaris el casino. Es època de fer-ne.

- Ja ho veuen, ja tenim nou rei.

- Sí, ara haurem de ser monàrquics. I si se'ns deixa anar fent amb els quartos, en serem. Jo ja he dit al noi que a partir d'ara quan algú li digui bon dia, que contesti: Visca el rei!

Amb rei fresc o sense, la situació va a peu clot, cosa que no pot aguantar massa ni la situació, ni homes i dones. I els governs segueixen canviant.

- Mira, Angelet, està vist que un govern estable no el podrem tenir mai. I com que no el podrem tenir, potser que penssèssis en casar-te.

- Vols dir que es pot fer seguir tot, fer diners i casar-se?

- Jo crec que sí, mentre, mentre, Angelet, es dongui preferència a fer diners. Almenys aquesta ha estat la meva norma i la meva moral. Després, la gent de quartos hem de pensar en un altre dia. El que no en té es pot morir a qualsevol moment i ja ho té tot entès. Nosaltres hem de vetllar perquè al acabar-nos nosaltres els quartos vagin a parar a mans autènticament de casa, a gent nostra, a fills nostres, m'entens, noi? I aprofita-ho ara que sembla que ja serem monàrquics per molts anys. Casar-se és una bona cosa. I m'han dit que també ho pensa fer el rei. De casar-se es pot casar tothom, ara bé, de fer diners no en pot fer tothom. O sigui, que és més important la segona cosa que la primera. Tu ja els tens fets, però n'has de voler fer més. Recorda que sempre se'n poden fer més de diners, per més que en tinguis. I n'has de voler fer més governi qui governi. Per ara, tant Cánovas, que diuen que és liberal-conservador, com Sagasta, partidari de la Constitució de 1845, mai ens han preguntat els diners que teniem ni com els havíem

fet. De manera, noi, que mentre vagin manant aquests dos senyors i segueixin sense demanar-nos comptes, tu, endavant. I pensa que allà on no arribis tu hi arribarà ton pare que d'arribar a segon on encara en sap més que tu. I casa't, Angelet, casa't...

7 Angelet es casà. Però es casà de pressa, sense mirar-s'hi. Al revés de son pare que escollí pubilla de caixa, Angelet, per tal de casar-se i no fer-ho dir dues vegades a son pare, es casà amb la primera que li va dir que sí. La gent, que sempre diu coses, deia que quan la dona del banquer Angelet s'hi casà ja s'hi casà escopetejada, però el banquer Angelet, com que seguia fent quartos, no se l'escoltava a la gent. Seguia els consells de son pare: primer, fer diners. Després, les demés coses...

El rei va a Alemanya i en una desfilada es va vestir de coronel alemany. Al passar per París, els parisens el xiulen. Però ningú va deixar de fer operacions bancàries per aquella xiulada. Almenys a l'establiment del banquer Angelet.

Hi ha aldarulls estudiantils, però tampoc s'observa disminució d'entrades i sortides als bancs..

Ara les entrades i sortides s'aturen. Hi ha còlera. El rei, d'amagat, visita malalts, agafa la malaltia i en lloc de refer-se fa més d'una francesilla i el país queda sense rei. Entre tant a casa el banquer Angelet hi ha novetat. Ve al món l'hereu, el qual, amb el temps es convertirà en el senyor Melcior. Neix, també, el que serà, quan en sigui l'hora, el nou rei. Entra en torn el tàndem Sagasta-Cánovas. I ara no n'hi ha prou de canviar governs. Ara es tiren bombes, al teatre, a una processó... Aquelles bombes, que espanten molt als diners, foren la causa del traspàs del senyor Tomàs. Va dir que aquella bomba del Liceu, sense haver-hi anat, el matà, ja que, a més de fer baixes entre la gent de diners que era la que ocupava les cadires de platea, va por-

tar el pànic dels adinerats que assistiren o no a n'aquella desventurada representació de Guillem Tell. El senyor Tomàs va predir que durant molt de temps la gent de quartos deixaria d'assistir a les representacions operístiques. I, a punt d'acabar-se,

- Noi - vadir -, sobretot els quartos...Al Liceu que hi vagi qui vulgui...Potser aquest senyor mallorquí que es diu Maura ens ho arreglarà tot... Si ell no ho arregla estem ben fotuts...I aquest nét meu que aprengui a sumar ben aviat...

Ja suà la gent de diners mentre el petit Melcior era preparat per a seguir la carrera de ~~francès~~ fer-ne. Aquell senyor Mallorquí al qual es referia el senyor Tomàs, parla de donar l'autonomia a Cuba davant els maldecaps que porta voler manar a llarga distància. Hi ha noves canonades a l'Àfrica. Torna al poder Cánovas i, quan ja no s'hi és a temps, dona l'autonomia als cubans els quals davant aquella donada fan una mena de botifarra. Si el senyor Tomàs fos viu tindria diversos atacs de cor. Els Estats Units ens declaren la guerra. Hi ha grans aldarulls perquè Madrid mana que tots els mestres ensenyin en castellà. Els republicans s'uneixen al voltant del senyor Salmeron. Algú diu quelcom gros contra els militars, aquests s'ofenen i, entre altres coses, assalten el "Cu-Cut" i "La Veu". Es fa la Solidaritat Catalana amb regionalistes, republicans, liberals i carlistes. Solidaritat que possiblement no es faci mai més. Diuen que es fa venir al senyor Lerroux per tal de privar que els obrers es fiquin a la Solidaritat. Es fa una manifestació socialista presidida per Pau Iglesias. El rei es casa i li tiren bombes. El Gurugú...la Setmana Tràgica...

El banquer Angelet agafa por de debó, i, amb les coses que passen al carrer, diu, qualsevol en parla que té diners. Tan espantat està el banquer Angelet, que es vesteix de proletari i hi fa vestir tota la

família. El petit Melcior s'ho agafa bé i encara li fa gràcia portar calces de vellut, però la dona s'ofen i se'n va de casa, de la qual ja se n'havia anat diverses vegades. El banquer Angelet, home de conviccions, quan se li dóna la notícia, diu:

- Prefereixo tenir diners sense dona, que dona sense diners!

El va atropellar moltíssim més l'espantada de diners per les coses que succeïen, que la fugida de la dona. El cor li emmalaltí degut a n'aquella espantada de diners i a les que en seguien amb les vagues que començaven a posar-se de moda. I, amb vaga general i tot, i fins amb estat de guerra a tot el país, el banquer Angelet no deixava de dir al petit Melcior:

- Es igual. No se'n sortiran. Els rics n'havem de ser sempre. No hi ha d'haver canvis de govern, vagues, per generals que siguin, bombes ni estats de guerra que hi puguin amb nosaltres. Fica-t'ho al cap tot això. Ens havem de mantenir rics a tot risc...

I d'aquesta manera pujà el que més endavant seria el senyor Melcior. Amb els diners a dins, des del cervell a totes les viscères, membres i múscols, els coneguts i els desconeguts. Si els homes normals són un conglomerat d'oxigen, carbon, hidrògen, nitrògen, fòsfor, calci, sodi, potasi, clor, magnesi i ferro, el futur senyor Melcior tenia tot això però mogut tot al servei del calaix. No tenia ni una cèl·lula i això que se'n tenen a milions que l'impulsés a fer altres coses quan hi havia diners a fer.

Nous disgustos quan es fa la Mancomunitat, però al veure que el senyor Prat de la Riba fa coses amb un calaix de misèria, diu,

- Si se'n pot ser amb quartos, serem catalanistes, Melcior...

Aquell cor es torna a afeblir. Les vagues segueixen, la gent es mata pel carrer. Uns sindicats es tirotegen. Cauen patrons i obrers. La caiguda dels primers va acoquinant més i més al banquer Angelet i al seu pobre cor que ja estava tip de patir. No n'hi havia prou d'assa-

bentar-se de les coses que passaven al defora que ara el senyor Angelet cada nit somnia que és objecte d'un atemptat. I el pobre banquer no en té prou d'aquells somnis que l'anaven acabant a ulls vistos, que esclata una guerra que ultra els quartos ho faria tremolar tot. I el senyor Angelet el qual es pensava ja morir-se quan es parlà d'aquella guerra l'hagué de viure tota, això sí, morint-se una mica cada setmana.

Ja tenim quatre nacions que es baten contra vint-i-quatre. Els alemanys, amb barrets amb punxa, ho envesteixen tot. Per mar torpillegen tota mena de vaixells, un d'ells espanyol. Al país la gent s'aguantava el respir quan sent a dir que Romanones ha convocat el consell de ministres amb urgència. Farem com els Estats Units? Però al país hi ha francòfils, germanòfils i neuytralòfils, el consell no s'enten i el senyor Romanones plega. Puja el senyor Garcia, és clar, amb senyor Garcia sol seria poc conegut, el que pujà fou el senyor Garcia Prieto, i com que els alemanys llavors encara s'ho menjaven tot no es pot fer una protesta a canonades, i el senyor Garcia Prieto la fa per escrit i molta gent la troba molt ben feta. No s'anirà a la guerra. Si els alemanys ens donen nous maldecaps es protestrà per escrit i tothom content...

Quan es parla de la tirada de gasos asfixiants, per la destartalada salut del senyor Angelet és com si els hagués respirat ell. Quan els alemanys amb el canó més gran que s'hagi vist mai bombardegen Paris, el senyor Angelet encara pot dir amb veu poc entenedora:

- Aquests canons deuen costar una fortuna...

Encara més coses atropellen al senyor Angelet. Els russos pleguen i fan la revolució.

- Ara pla...- mig diu l'home ja gairebé acabat del tot.

Tothom està cansat d'aquella guerra monstruosa i els que n'estan més cansats són els que van al davant. Però el general Ludendorff veu

que pot negociar un bon armistici i segueix dient a la gent que tiri canonades. Per altra part, a França, on la gent deia que ja n'hi havia prou, surt el senyor Clemenceau, cridaner i bel·licista i diu als francesos que ara hi són i que s'ha d'acabar la feina. L'escriptor valencià i republicà senyor Blasco Ibañez el qual visità els fronts amb barret i bastó publica la seva novela d'ambient guerrer i aliadòfil "Els quatre genets de l'Apocalipsi" que més tard se'n farà una pel·lícula amb el famós Valentino de protagonista... Am guerra o sense al país segueixen els rebomboris. Es veu que no es pot estar sense. Les Junes de Defensa d'Infanteria, un dia s'alcen amb el peu esquerre i volen un reglament, el seu. El govern diu que no. I plega. I en puja un altre i aprova el reglament. Tabola general. Els funcionaris també volen reglament, i els guàrdies de seguretat. Tothom vol reglament. I com que la qüestió al país ha estat anar sempre contra el govern potser per veure si canviant se'n troba un que vagi bé, vaga de ferroviaris. I vaga general. I estat de guerra. El govern vol aguantar i fa agafar el comitè de vaga. Les Junes Militars s'enfronten al govern. I el govern, amb tants maldecaps a la vegada, plega. I fa molt santament. Qualsevol el governa un país així! I quan semblava que no governaria ningú torna a sortir el senyor Maura. I no se'n surt. I el nou govern ha de plegar altra vegada per mor de la demanada del senyor Alba per augmentar el sou anual dels mestres a 1.500 pessetes..

Altra vegada Garcia Prieto, i ha de seguir el camí de molts al plantejar la representació catalana l'orgue, segons Madrid, de l'autonomia de Catalunya...

La guerra s'ha acabat. El Kaiser diu que no vol plegar, i quan tothom es pensava que era veritat, agafa bitllet per Holanda. Es solleven els mariners. Ha esclatat la revolució a Munich, i s'ha proclamat la República a Berlin. L'únic consol que tingué el senyor Angelet fou

assabentar-se que Alemanya, havent perdut, havia de tornar territoris, colònies, donar vaixells, vagons de tren, carbó i, sobretot quartos: 132 mil milions de marcs or. El senyor Angelet va dir:

- Ja els tindran?

I s'acabà.

Deixà dit que se li fes un enterrament amb tota la pompa per tal de que la gent veiés com s'enterrava un home ric. Se li van posar més capellans a l'enterrament que a l'altra gent, el cotxe era tirat per una colla de cavalls blancs ornats amb notables plumers, el cotxer tenia tres ajudants i tots amb barret de copa, les corones pagades pel senyor Angelet eren incomputables...

- Això és l'enterrament d'un home ric! - va dir més d'un espectador d'aquell fenomenal sepeli. I molta gent va pensar en fer diners només per a tenir un enterrament com el que va tenir el senyor Angelet.

Sí, s'ha acabat la guerra. Hi han hagut tants morts, tants ferits, tants estralls, s'hi han gastat tants quartos, que la gent diu: "Ja no n'hi haurà cap més...Ja no n'hi haurà cap més" Era lògic pensar-s'ho tenint en compte que els països contendents, llevat d'un, s'havien arruïnat fent bombes i canons. La pau havia de ser perpètua o, al menys molt llarga, llarguíssima.

S'ha fet una Societat de Nacions per no anar a la guerra, i els americans no en formen part. Algú mal intencionat diu que els americans no en són d'aquella Societat per la pau, per si ve una guerra nova. Alemanya diu que no ha perdut la guerra, que fou traicionada pels polítics i venuda pels jueus a l'or dels aliats. Els jueus se n'haurien de recordar d'aquesta declaració.

I ja tenim al senyor Melcior en actiu, al qual ja coneixem. A ell li toca de viure una primera època durant la qual els diners estan tristos. Al país el ball de caps de govern segueix. Es diuen "bon dia" i "passi-

ho bé" a mida que van entrant i sortint dels cadirons de comandament, Romanones, Maura, Sánchez Toca, i aquell senyor del nom tan llarg: Allendesalazar. A la capital hi ha murga, i la gent de quartos per tal de quedar una mica bé regalen al rei el Palau de Pedralbes. Se sap que quan el rei va visitar el Castell de Peralada, va deixar anar: "Això és un palau!" ...Dato també és dels que diu "bon dia" i escolta un "passi-ho bé" El senyor Dato és assassinat, i el senyor Melcior comenta:

- Ja veurem qui és ara que es farà càrrec del govern!

I governar deu tenir un "Amok" especial. De no ser així no es comprendria que el senyor Maura ho provés. No se'n surt i torna a venir aquell senyor d'aquell nom tan llarg. Com que hi ha aldarulls pertot arreu la gent de moment no s'esvara massa quan arriben notícies que al Marroc hi ha plantofades. Però es veu que han estat plantofades fortes i hi han petat generals i tot, i hi ha esverament general. I tothom crida, i davant dels crits de nou el govern diu que no està per sentir cridar. Maura no pot estar sense governar i ho torna a provar. Uns diputats diuen que el daltabaix del Marroc s'ha d'aclarir i Maura diu que l'aclariment s'ha de fer al Congrés. Cambó fa seves les paraules de Maura i demana responsabilitats en ple Congrés. Surt l'expedient del general Picasso, el qual no té res a veure amb el pintor del mateix nom encara que potser li hauria agradat més ⁵ el pintor que general. Cauen generals, Alts Comissaris...Ningú no està quiet i tothom està inquiet a la seva manera. Els conservadors diuen que l'anarquia posa en perill la slut de la Pàtria...I patapàf, Primo de Rivera!

El senyor Melcior feu passar per alt al petit Constantí l'estudi de caganers dient que aquella feina el noi la podia fer a casa i sense pagar, i que a estudi s'hi ha d'anar per altres coses que per a cagar-s'hi a les calces. Arribada que fou l'hora d'anar a estudi, el senyor

Melcior va parlar amb el senyor mestre.

- I, sobretot, senyor mestre, sobretot els números. Els hi faci aprendre tots. Val més que n'hi ensenyi de més que de menys...

Al cap de poc d'anar a estudi Constantí es declara una vaga general, i el senyor mestre recomana als nois que no es moguin de casa. I és que el senyor mestre era la primera que faria i si els nois li anaven a estudi es quedaria sense vaga. A més a més ell encara que fes vaga cobraria igual, poc, però cobraria, que ningú no negarà que és una gran manera de fer vagues.

Constantí sent parlar el seu pare, a casa, que farà carrera qui parli en castellà.

- Si el senyor Primo dura i és com ha de ser, que no es fiqui amb nosaltres, potser respirarem tranquils. I si s'ha de parlar en castellà per estar tranquil, serà tocat del bolet qui no hi parli. Parlarem castellà noi, parlarem castellà. La teva mare ja fa temps que hi parla. Hi parla malament, però hi parla. I d'avui endavant a casa hi parlarem tots. Nosaltres, el servei...

Constantí no deia mai res quan parlava son pare, però aquell dia va dir:

- Fins la cuinera Lola?

- Fins la cuinera Lola! Quan jo dic una cosa ha de creure tothom!

Costà Déu i ajuda convèncer la cuinera Lola. Ella va entendre que hi havia de cuinar en castellà, i es presentà al senyor Melcior amb un ultimàtum:

- Senyor Melcior, ja es pot buscar cuinera. Jo cuinaré sempre a la meua manera, mani qui mani.

- Qui és que li ha parlat de cuinar? Vostè hi ha de parlar castellà, no cuinar.

- Ai, senyor Melcior...encara ho faré més malament que si hi hagués de cuinar.

- Nada, Lola, a partir de ahora ~~en casa~~ se habla castellano!

- Sap què li dic, senyor Melcior? Que ya se arreglarà!

Es llogà una cuinera que volgués parlar castellà, però la cuina se'n sentí. Tothom trobava a faltar aquells suquets de peix i aquells estofats que conjuminava la cuinera Lola, fins que la senyora Melcior a taula va dir que si aquella cuina durava potser no el podrein parlar gaire temps el castellà, i proposà que tornés la cuinera Lola, que cuinés i prou, que no digués res...

Tothom hi insistí i com que al senyor Melcior li agradava menjar bé es deixa convèncer.

- Vaya, que vengui, però que no digi nada...

La cuinera Lola tornà a la casa, i quan entrava algú a la cuina no contestava mai res per coses que se li preguntessin.

Content el senyor mestre d'haver pogut fer aquella vaga que mai no havia pogut fer, avisa els nois que ja es poden reintegrar a classe.

Constantí anava aprenent que de números n'hi havia molts, i que per gros que fos un número sempre se'n podia fer una mica més. Que era la cosa que sentia dir a son pare que es pot fer amb els diners. Sempre se'n poden fer més dels que es tenen per més que se'n tinguin.

Quan Constantí comença a sumar s'inaugura EAJL Radio Barcelona. El senyor Melcior se'n sent una mica cofoi. Pensa que potser sí és veritat que l'Ebre és una frontera, que ací som diferents... Vam ser els primers de tenir tren, els primers de tenir fàbriques de teixits, ara som els primers de tenir emissora de ràdio... El senyor Melcior és el primer del poble de tenir aparell i la família pot escoltar els epissodis de'n Nando de Llofriu i la Tuietes, dos elements d'un barri de Palafrugell els quals agafen anomenada regional. Mentre duraven aquelles emissions, a taula es parlava com a Llofriu.

Al Marroc es fa un va-i-tot. Constantí sent dir a son pare que allò potser costarà molts quartos, però que potser s'acabarà d'un cop dei-

xa-r-n'hi tants a petit pic. Jo amb l'espina del Marroc sóc partidari dels que voten per deixar-lo als moros. No hi ^{fa} fem mai quartos nosaltres al Marroc, deia el senyor Melcior.

Prescindint dels maldecaps del país es posa de moda una cançó que distreu la gent. Gairebé sempre que el país ha anat malament surt quelcom per distreu-re'l. Això fa anys que dura i es veu que durarà.

A casa el senyor Melcior hi ha una minyona que canta una lletreta que parla del cold cream, de la permanent i de la senyora Victòria Kent. El senyor Melcior fa presentar la minyona i li diu que li canti aquella cançó al seu davant.

- Senyor Melcior a mi no em van pas llogar per cantar cançons...

- No tingui por, dona, no tingui por. No ha de passar res, però m'agradaria sentir-la aquesta cançó.

- Es que jo la canto a la meua manera, senyor Melcior. Desafino.

- Es igual, dona. Centi-me-la desafinant...Es la lletra que vull sentir jo...I van deu duros, carai, si la canta. Amb deu duros pot desafinar i tot!

El comentari després de sentir la cançó fou:

- Si les dones es fan advocades, ja veurem qui farà els estofats!

Quan Constantí multiplica sent parlar a son pare que quelcom ha succeït a Prats de Molló. Són pare té visites aquell dia, i el noi sent que diu:

-...i això no és tocar de peus a terra. Al país l'ha salvat el calaix. L'economia. I això fa temps que és així i ai de qui no ho vulgui veure. Quan es van acabar els almogàvers, la gent va dir que si no podia excel·lir en epissodis bèl·lics ho faria fent quartos. I ha estat així. Que diguin el què vulguin. També en sé jo de coses de història encara que sigui una història de quartos...Ja l'endemà d'aquell 11 de setembre, les tropes que l'organitzaren van trobar gent treballant com si

no hagués passat res. La gent va comprendre que ja no hi hauria noves lleves d'almogàvers, però que n'hi hauria de fàbriques i tallers, de drassanes i cases de pagès. I ja vindria allò de que els catalans de les pedres en fan pans, cosa que ha estat veritat molt de temps i que no ha gosat discutir ningú... Això ens ha salvat i ens ha valgut més que planter banderes a Atenes... Quan ja no els feiem por a canonades els en feiem por les nostres activitats comercials. Sempre els hi havem fet por i ens n'hi farem sempre, d'una manera o altra. Però amb quartos pel mig. Una Catalunya pobra no faria por a ningú. I duraria una Quaresma, ja veuen... Les Amèriques es descobriren en 1492, i fins hi ha qui diu que el descobridor era català. Sóc partidari dels que ho diuen, i més en sóc si l'home va anar a l'altre costat de mar per a fer-hi diners. A nosaltres no ens deixaren trafegar amb les Amèriques fins a l'any 1702. Per què? Perquè es van pensar, i molt ben pensat, que si hi anavem nosaltres més aviat que ells a les Amèriques els diners els hi haguéssim fet nosaltres i potser avui tothom d'Amèrica parlaria català. Fou perquè van veure que erem gent de negoci que va venir el 1714, ja veuen què els dic! Tanta por els havem fet quan guanyavem batalles com fabricant draps de fil... I ara aquest home de Prats de Molló es pensa que som en temps de Pere el Gran, i segur que ha fet el dèsbarrat d'un alçament sense quartos. Si l'alçament s'hagués fet comptant amb els fabricants de teixits d'altra manera hauria anat.

Entre els concurrents a la tertúlia del senyor Melcior, aquella nit, ultra els indians i ex-indians, hi havia un element de la ceba.

- Veurà, senyor Melcior... els diners, els diners... ja hi han ajudat, sobretot en convertir les pedres en pans, però si som com som, no no ho devem tot als diners. Ens han fet parlar castellà molt de temps, i encara hi ha gent que el parla...

jar-n'hi tants a petit pic. Jo amb l'espina del Marroc sóc partidari dels que voten per deixar-lo als moros. No hi ^{fa}em mai quartos nosaltres al Marroc, deia el senyor Melcior.

Prescindint dels maldecaps del país es posa de moda una cançó que distreu la gent. Gairebé sempre que el país ha anat malament surt quelcom per distreu-re'l. Això fa anys que dura i es veu que durarà.

A casa el senyor Melcior hi ha una minyona que canta una lletreta que parla del cold cream, de la permanent i de la senyora Victòria Kent. El senyor Melcior fa presentar la minyona i li diu que li canti aquella cançó al seu davant.

- Senyor Melcior a mi no em van pas llogar per cantar cançons...
- No tingui por, dona, no tingui por. No ha de passar res, però m'agradaria sentir-la aquesta cançó.
- És que jo la canto a la meua manera, senyor Melcior. Desafino.
- És igual, dona. Centi-me-la desafinant... És la lletra que vull sentir jo... I van deu duros, carai, si la canta. Amb deu duros pot desafinar i tot!

El comentari després de sentir la cançó fou:

- Si les dones es fan advocades, ja veurem qui farà els estofats!

Quan Constantí multiplica sent parlar a son pare que quelcom ha succeït a Prats de Molló. Son pare té visites aquell dia, i el noi sent que diu:

- ...i això no és tocar de peus a terra. Al país l'ha salvat el calaix. L'economia. I això fa temps que és així i ai de qui no ho vulgui veure. Quan es van acabar els almogàvers, la gent va dir que si no podia excel·lir en episodis bèl·lics ho faria fent quartos. I ha estat així. Que diguin el què vulguin. També en sé jo de coses de història encara que sigui una història de quartos... Ja l'endemà d'aquell 11 de setembre, les tropes que l'organitzaren van trobar gent treballant com si

no hagués passat res. La gent va comprendre que ja no hi hauria noves lleves d'almogàvers, però que n'hi hauria de fàbriques i tallers, de drassanes i cases de pagès. I ja vindria allò de que els catalans de les pedres en fan pans, cosa que ha estat veritat molt de temps i que no ha gosat discutir ningú... Això ens ha salvat i ens ha valgut més que plantar banderes a Atenes... Quan ja no els feiem por a canonades els en feiem por les nostres activitats comercials. Sempre els hi havem fet por i ens n'hi farem sempre, d'una manera o altra. Però amb quartos pel mig. Una Catalunya pobre no faria por a ningú. I duraria una Quaresma, ja veuen... Les Amèriques es descobriren en 1492, i fins hi ha qui diu que el descobridor era català. Sóc partidari dels que ho diuen, i més en sóc si l'home va anar a l'altre costat de mar per a fer-hi diners. A nosaltres no ens deixaren trafegar amb les Amèriques fins a l'any 1702. Per què? Perquè es van pensar, i molt ben pensat, que si hi anavem nosaltres més aviat que ells a les Amèriques els diners els hi haguéssim fet nosaltres i potser avui tothom d'Amèrica parlaria català. Fou perquè van veure que erem gent de negoci que va venir el 1714, ja veuen què els dic! Tanta por els havem fet quan guanyavem batalles com fabricant draps de fil... I ara aquest home de Prats de Molló es pensa que som en temps de Pere el Gran, i segur que ha fet el desbarat d'un alçament sense quartos. Si l'alçament s'hagués fet comptant amb els fabricants de teixits d'altra manera hauria anat.

Entre els concurrents a la tertúlia del senyor Melcior, aquella nit, ultra els indians i ex-indians, hi havia un element de la ceba.

- Veurà, senyor Melcior... els diners, els diners... ja hi han ajudat, sobretot en convertir les pedres en pans, però si som com som, no no ho devem tot als diners. Ens han fet parlar castellà molt de temps, i encara hi ha gent que el parla...

- Que va per mi això, jove? Jo només el parlo a casa.
- Ja sabem que vostè el parla a casa seva per una qüestió econòmica, com molta gent de quartos.
- És que jo...
- Un moment, un moment...Ja sabem que ara el parla molta gent per conveniència, perquè mana la gent del sabre que el solen parlar. Però encara hi ha molta gent amb la qual no se n'han sortit de fer-la-hi parlar. Hi ha quelcom més que una qüestió de quartos, senyor Melcior. Hi han els lletraferits, que solen ser uns elements que de quartos no en veuen massa i que diuen les coses peti qui peti malgrat petar-hi alguna vegada ells...Un moment, un moment...Quants anys fa que els trobadors ja feien trobes glosant gestes delpaís, sentiments i aspiracions? I les deien manés/ací qui manés. Oh, veurà, anem-ne parlant! I d'aquells primers trobadors en ve tota una estelada de lletraferits amb el país per nord i guia. Hi ha tota una gran llista Ramon Llull, Ausias March, Jordi de Sant Jordi, Joanot Martorell, Jaume Roig, Mun-taner, Desclot, Jaume Roig, Eiximenis...Es poca la gent de la mà major i fins de la mà menor que s'afecciona a n'aquesta llista, però els lletraferits segueixen dient coses fins que esclata la bomba de l'Oda a la Pàtria de la qual ja se'n fan ressó uns diaris, i els diaris tenen més lectors que Blanquerna i l'Arnés del Cavaller, i mig món se sent redreçat per l'Oda, i el redressament ja es fa imparable. I si bé al principi l'Oda no la sap tothom, ha arribat al cor de molta gent lletraferida i es fan altres Odes. I ja venen Aguiló, Balaguer, Milà, Querol, Rubió i Ors. El llenguatge s'ha salvat i, amb ell el País, junt amb els diners de fàbriques i tallers, si vostè, vol, senyor Melcior. Però sense diners, esclata una nova bomba: l'Emigrant. L'Oda a la Pàtria i el Llibre de les Dones no els coneixen més que poca gent. L'Emigrant el coneix tothom. La tendra i enyoradissa lletra fa més pel

País que dinou segles de història. El foc ja s'ha ablamarat i l'Emigrant el canta tota mena de gent. No és cosa de pobres, menestrals o gent rica. És cosa de tots. S'ha cantat en temps d'enclusa i en temps de mall. I la cançó va de casa en casa, de carrer en carrer, de vila en vila, de ciutat a ciutat, de comarca a comarca... I ja nova gent se sent tocada per l'agulló que el País escampa, i surten Cants a la Senyera, himnes a la Sardana, el Fossar de les Moreres, la Santa Espina. La Santa Espina fa cridar, l'Emigrant fa plorar ha fet plorar més que Els Segadors. I s'ha cantat en aplec i en casaments, a casa i a la presó... Gràcies, mossen Cinto. Gràcies, mestre Vives... Si no haguéssin estat aquestes coses, aquell onze de setembre s'hagués acabat tot... Aquesta és la meua opinió.. El cas és que la casa s'aguanti. Cantant cançons, dient versos o fent córrer bitllets de mil... Per això, pel fibló que portem dins s'ha alçat aquest home a Prats de Molló. I no perquè hagi perdut l'havem d'oblidar. Vostè, senyor Melcior, voldria una Catalunya a la seva manera. Segurament la que diuen Els Segadors: "Tornarà a ser rica i plena...". Jo i els de la ^{ceba} ~~ceba~~, que diu vostè, la volem com sigui. I si tots els que la volem anem de bracet... Nosaltres, els de la cebà, per malament que vagin les coses sempre tenim un "qui sap..." al cap.

- Miri, jove, jo, si ací puc anar fent quartos potser seré més catalanista que vostè... Els quartos de casa han estat monàrquics, republicans, han tornat a ser monàrquics, i si han de ser catalanistes, en seran.

- Els quartos sí, però i vostè?

- Jo sóc home de quartos, i un home de quartos, primer ha de ser home de quartos, sap, jove? Si mai en té, i molts, com jo, pensarà com jo penso. I serà dels que dirà que el País n'ha tingut sort dels quartos...

A la penya del casino hi ha tema de conversa. Hi arriba la mort del senyor Gaudí.

-...i ja ho veuen, un tramvia el va aixafar...Volia fer la Sagrada Família amb caritat. Donar un duro cada any, per gent que el donés, que no el dóna tothom, és tan com dir que el temple no el veurem acabat nosaltres, ni els nostres fills, i que potser no s'acabarà mai més. Si la gent de quartos no l'acaba no l'acabarà ningú. I la gent de quartos vol invertir en coses que ragin. O no? Si el senyor Gaudí hagués planejat fer una fàbrica, que en faria de temps que s'hi treballaria! Però va planejar un temple. I en un temps que els jornals dels paletes anaven a cap diner...Diuen que era de Reus el senyor Gaudí, com el general Prim. El general no va veure la seva obra acabada. El trabuquejaren. El senyor Gaudí tampoc. Un tramvia l'atropellà. Qui sap si la Sagrada Família l'haurà d'acabar algú de fora. El general Prim també volia que la seva obra l'acabés algú de fora. Es veu que la gent de Reus no hi té confiança amb la gent del país...

Quan Constantí dividia, a València es funda la FAI.

El senyor Melcior troba molt estrany que el senyor Primo ho hagi permès ja que no creu que tingui res a veure amb els anarquistes..

-... en fi, potser és bo pel país que hi hagi anarquistes. N'hi devia haver pocs. Hi ha queixes contra la gent de diners i jo m'atreveixo a dir que si tothom fos ric no n'hi haurien d'anarquistes. Un anarquistes és un home emprenyat que hi hagi gent que tingui molts quartos i que ells i molts altres no en tinguin. Que hi hagi algú que lligui els gossos amb llonganisses i que hi hagi algú que no pugui tenir ni gos. Al país n'hi han ara perquè anem endarrerits, però fa molt de temps que pel món hi ha anarquistes. Ja fa més de 2.000 anys que el senyor Zenon predicava idees anarquistes. Llavors d'homes com ell se'n deien cíncics, però ser cínic en aquell temps era un grau. Avui es donen al-

tres valors als mots i se sol dir cínics als poca-vergonyes. L'anarquia va passar molt de temps desapercebuda i s'havia de ser anarquista d'amagat. Fins al segle passat que hi anà a favor gent de pes no es comença a presentar en públic. Ells sempre han anat contra els governs, però al país hi ha molta gent que hi va encara que no sigui anarquista. Els anarquistes coneguts són uns pobres de solemnitat, i tant com siguin pobres d'aquesta mena... S'han provat gairebé tots els règims, però encara no hi ha cap país anarquista per anarquistes que hi hagin. L'afecció de la majoria és encara posseir quelcom, accions, una casa, un cotxe, un paraigua, quartos. Volem, per temperament, potser perquè quan neixem no tenim res, ser propietaris de quelcom, d'unes calces, d'un paraigua, d'una escopeta, d'una pipa... Posseir alguna cosa d'un és consubstancial en la majoria dels humans. Que es faci un referèndum i es veurà. Tothom voldrà coses, tothom voldrà propietat propia. Gent saberuda ha despotricat contra els estats, contra els governs i contra la propietat, però segueixen havent-hi estats, governs i propietats, i els anarquistes no passen de ser anarquistes i seguir despotricant contra les coses que els altres tenen i que ells no poden tenir... Canviar règims costa diners, i els anarquistes no en tenen, i és molt difícil que algú ens n'hi deixi. Es que hi ha cap ric disposat a deixar diners a un anarquista perquè s'instauri l'anarquia?... No ho entenc jo que el senyor Primo hagi permès això de València. A menys, a menys, que ho vegi tan malament i hagi dit tant per tant que manin els anarquistes. O això o el senyor Primo té la promesa dels anarquistes valencians de no fer coses i només parlar-ne que són anarquistes.

Ara al casino hi ha una reunió de bones cares. Hi ha arribat l'episodi de la travessia de l'Atlàntic amb avió pel senyor Lindberg.

- D'aquí a poc podrem anar a Amèrica amb avió. Ara es veurà qui són els rics. Perquè us penseu que s'han inventat els avions? Es que hi

haurà cap pobre que pugui anar a Amèrica amb avió? I quants anarquistes es podran pagar aquest viatge?

Quan Constantí apren els reis visigots s'inventa la penicilina, i el país torna a la Societat de Nacions. La penya del casino és informada que s'ha passat de 12 milions de superavit a 23 de dèficit.

- Aquestes coses la gent no les hauria de saber. Quan es perden quartos no es diu. Només s'ha d'escampar quan se'n guanyen. I saben qui l'haurà de pagar, aquest dèficit? L'estat, quan perd quartos apuja les contribucions. És just que un estat perdi quartos? Tots ens pensàvem que el senyor Primo administraria més bé, i ara ha resultat que s'han gastat més diners dels que s'havien fet. Pagant els altres tots en fariem de coses, no?.

Quan el noi actua amb l'àlgebra té lloc l'espectacular caiguda de Wall Street. El senyor Melcior llavors diu que els que no saben administrar són els americans, i promet no fer-hi més negocis. La debacle nord-americana provoca la ruina de molts ciutadans i gent que havia tingut molts quartos al veure que en quedava sense es pengien o s'han de tancar en cases de salut. Allò esvara fort als indians del casino. Mentre aquests esdeveniments tenen lloc a Nordamèrica al país el doctor Asuero agafa anomenada tocant el trigèmin a la gent. Els savis diuen que el procediment no té cap base científica, i el doctor, ja famós, respon que ho preguntin als coixos que han entrat a casa seva a peu clot i n'han sortit saltant amb tots dos peus, si és científic o no el seu sistema. I coses de gent de diners. Al senyor li va caure tan bé la tocada de trigèmin que se'l feu tocar encara que no presentava cap defecte ni en el caminar ni en res. Ho comentà al casino.

- Primer em vaig fer visitar pel metge. No em va trobar mal de cap mena. I precisament fou llavors que em vaig fer tocar el trigèmin. Em va costar quartos, però si de tant en tant els que en tenim no fessim coses d'aquestes...

A Barcelona s'inaugura l'Exposició Universal. El senyor Melcior hi porta Constantí. Al port hi fondegen vapors de guerra de diverses nacionalitats. El senyor Melcior no enten que en una cosa tan pacífica com una exposició hi hagi d'haver vaixells carregats de canons. A menys, pensa, que els països que hi han concorregut hi hagin portat coses de molt valor i n'hagin de respondre aquests vaixells armats...

A la Plaça d'Espanya funcionen unes fonts lluminoses que deixen la gent amb la boca oberta.

- Això, noi, sense quartos no s'hagués pogut fer mai. Ho veus si serveixen els quartos? Ho veus que tinc raó jo quan et dic que els quartos ho són tot?

Per primera vegada Constantí assisteix a un dinar de cinc duros.. El senyor Melcior li diu:

- Acaba-t'ho tot, noi, no deixis res. I arribant al poble digues-ho a la gent que has fet un dinar de cinc duros...

Quan Constantí ataca els verbs irregulars francesos, cau el dictador. I no és que es fotés de vint ungles que és de la manera que sol caure la majoria de gent. Va caure moralment que també hi sol caure algú encara que no tant com de l'altra faïso de caure. Hi ha hagut coses amb els artillers que són gent de canons i un s'hi hauria de mirar a tenir-hi coses. Va fer un plebiscit que la gent s'agafà rient per sota el nas, que és una manera especial de riure quan hom pensa que se li han carregat els neulers. Tingué raons amb els estudiants i amb els professors, sobretot amb l'estudiant senyor Sbert el qual passà molt de temps sense poder estudiar. Es barallà amb els ministres civils que tenia...En fi, el país es va cansar d'aquella dictadura que havia de durar tres mesos i durà set anys. I és clar, set anys dictant són molts anys de dictar. L'home, però, no es volia donar i convidà gent a formar part del nou Congrés que havia planejat, i la gent no es dei-

xà convidar. Demana, no obstant, amb qui pot comptar per tal de seguir governant, i es veu que no podia comptar amb ningú. Ni amb l'aristocràcia -degué fer pocs marquesos després d'haver-se'n fet ell-, ni amb els conservadors - l'home deia que per què n'eren de conservadors si no volien conservar la dictadura-, ni amb els patrons - els quals deien que amb dictadura o sense mai no feien comptes-, ni amb els obrers -massa pessigats quan feien vagues-, ni amb els diaris -ofesos per la senyora Censura-, ni amb els catalanistes - que durant set anys n'hagueren de ser d'amagat-, ni amb els funcionaris de l'Estat que devien trobar que cobraven poc... - Tot li ve, deia el senyor Melcior, d'haver autoritzat la FAI a València.

Encara li quedaven consultes a fer al senyor Primo, la dels militars, la qual va fer d'amagat del rei i el feu enfadar. I davant la sorpresa general i del propi senyor Primo, els militars de gran graduació van xasquejar a tot un capità-general. I així fou, més o menys, la caiguda del senyor Primo el qual va anar a acabar de caure a París. El senyor Melcior i els indians tornen a voler passar desapercibuts. Al Nord, a Sant Sebastià, prop de la frontera per si les coses anaven malament té lloc el famós Pacte de Republicans. La gent s'hi veu en cor i es comença a declarar republicana. Es nomena un nou dictador amb la promesa que no en serà tant com l'anterior. Noves esquivades. Se subleven uns oficials a Jaca. Perden i són afusellats. Es el començament d'una girada de truita. Els republicans creixen al veure que la truita es va girant. Al veure que hi ha tanta gent republicana, el senyor Alcalá Zamora diu que ell també n'és. El senyor Ossorio ja fa més que declarar-se republicà, diu al rei que plegui. Es clar una República amb rei seria una mala República devia pensar el senyor Ossorio. I el senyor Ortega i Gasset ja es veu en cor de dir que s'ha de des-

truir la monarquia, si no que ho diu en llatí: "Delenda est Monarchia" potser perquè la gent es pensés que qui sap què deia, o perquè si la truita no s'acabés de girar del tot poder dir sempre que ell aquella cosa la va dir en llatí i que hi ha molta gent que no el sap...

Enrenou a Madrid. S'empresona als organitzadors de l'enrenou. L'aire, que feia temps que no deia res, bufa en república. Allò ja fou massa. Hi ha ministres que volen plegar i altres que no. Encara que al país n'hi hagin hagut tants de ministres, el càrrec tira, posem-nos al lloc dels que no volen plegar. Es parla de fer eleccions i ningú no està d'acord de la manera que es volen fer. Hi ha vaga de govern. Es diu al senyor Sánchez Guerra que en faci un. Home a veure venir, ell que sí que va a la presó a visitar el Comitè Revolucionari per si algú vol fer de ministre. El Comitè li diu que es foti...

Melcior
El senyor comenta que si ningú vol ser ministre vindran els anarquistes.

....i si venen ara, ja veurem com s'ho fan sense quartos!

El senyor Sánchez Guerra diu que qui vulgui fer govern que el faci.

I s'hi veu en cor el senyor Aznar, home de mar.

El senyor Melcior diu que ara es farà un govern de mariners que no se n'havia fet mai cap.

....i els mariners, que són gent acostumada als temporals, se sortiran de tots els que puguin venir.

S'anuncien eleccions municipals i, incomprensiblement pel senyor Melcior, es deixa anar la gent agafada.

- Que no ho veuen que aquests faran decantar la balança! Un que surti de la presó, fent discursos no tindrà aturador. Un agafat és a la presó que ha d'estar. Si no perquè l'agafaven.

Les eleccions, com totes, donen resultats per tots els gustos. A les poblacions de pes guanyen els contraris al règim. Uns ministres, pe-

rò, diuen que si se sumen tots els vots han guanyat ells. Hi ha consell i aquells ministres diuen que fa riure no seguir governant havent guanyat. Amb vots potser sí, però es van descuidar aquells ministres d'aquell airet republicà que es passejava pel país. El rei és partidari de fer una votació a les Corts i que guanyés qui guanyés. L'aire republicà origina aldarulls i algú presment que aquell aire portarà cua. Els republicans, que al veure que hi podia haver República ja eren molts, no s'avenen amb la proposta del rei i li diuen que abans de la posta de sol del dia 14 d'abril, com les lletres de canvi, ha de deixar el país. I el rei es creu als republicans, cosa que no hi ha gaire reis que ho hagin fet. I ja tenim República.

Quan Constantí es fica amb la geometria de l'espai, la gent pel carrer agafa rogall cridant "Visca la República!".

El senyor Melcior, al veure que el canvi de règim ha vingut en mig de cants i ballades populars, pensa que potser ser republicà no és tan mala cosa com ell creia.

...i és qüestió de veure si la senyora República que es posa als ajuntaments carregada de pit i amb gorra vermella, seguirà fent coses que la gent se les agafarà cantant i ballant. Si és així, serà una bona senyora... De moment, veuen, és una senyora estalviadora. Els ministres ja no van tan mudats com abans. Vostès saben el què devia costar un vestit de ministré dels d'abans amb casaques daurades i barrets flore-jats...?

Constantí fa manetes amb la filosofia i té lloc el sollevament del general Sanjurjo. El sollevament falla. Se n'han fet tants de sollevaments al país que la gent no estranya que se n'hagi fet un més. És clar aquell s'havia fet contra la República que encara no havia estrenat vestit llarg, i la República, no avesada a sollevaments, diu al general que no hi torni més.

- Per què - diu el senyor Melcior -, no es podia haver sollevat algun home de quartos? On són els homes rics del país? Mirin, a Portugal ha pujat al govern un professor de Ciències Econòmiques. Per què ací no podia fer la mateixa cosa un professor d'aquests? Es gent així que en faria anar bé. Gent de números, que fes comptes i en fes fer a tothom. O és que al país no en tenim de gent de números i si en tenim no té prous bemols per alçar-se i fer un govern del tot economista?...

El país estréna Constitució. El començament ne acaba de fer el pes a la gent de la penya...

...Veuran, una república de treballadors de tota mena... I nosaltres, què? Es que volen que sigui una República de calces de vellut i es-pardenya? Es que amb nosaltres no s'hi compta?

-- No ens alarmem, no ens alarmem. Nosaltres, som allò que la gent en diu rendistes, llevat de vostè, senyor Melcior, que segeuix fent diners. Però abans de ser rendistes la renda s'ha hagut de treballar. Per tant, potser no està tan mal posat com això aquest primer títol. No ho prohibeix pas la Constitució que hi hagi rendistes. I, una altra cosa, si tots perquè ho mana la Constitució som treballadors, potser a l'hora de pagar pagarem com a treballadors. I això, al meu entendre, és un aeventatge, no els sembla?

- Així potser que comencessim a vestir-nos-hi de treballadors, dic jo...

- Es que a més a més de la Constitució, que no parla en lloc de butgesos, que la gent diu que és la cosa que som nosaltres, ara aquells de Prats de Molló s'han sortit amb la seva...

- Tampoc és així, tampoc és així... De moment ho semblava, però ara es conformen amb un Estatut. Sembla que el perill ha passat...

- Quin perill vol dir vostè?

- El perill de renyir amb els de l'altre costat. Encara es ven molta

roba a l'altre costat.

- I una altra cosa encara. Aquest Estatut s'ha fet a Núria. I no hi pot pas anar tothom a Núria. Això vol dir que els que han anat a Núria no són pas qualsevols. Entre els nuriencs hi deu haver gent de casa bona i potser aquest Estatut no parlarà de que tots hem de ser treballadors.

-Si és com diu vostè, no ho sé, potser haurem de ser estatutistes...

I ve que el senyor mestre diu al senyor Melcior que al seu estudi ja té poques coses per ensenyar a Constantí.

- Ara, senyor Melcior, ja és qüestió de catedràtics que són uns senyors especialitzats en les coses que ensenyen. Nosaltres som com els metges de capçalera, sap? No passem de tocar, i encara poc, diverses tetes, però no som solistes, com els catedràtics. De la mateixa manera que hi ha metges especialistes amb les coses del cor, del reuma, dels ronyons, els nervis i la placenta i no els parlis d'altres coses, hi ha catedràtics que no toquen com nosaltres una mica de tot sinó que són una mena de primers violins ensenyant història, literatura, dret, química, física i economia. Ara ja es tracta, si vol, de donar carrera al noi.

- Veurà, a casa, i havem fet molts quartos, no hi ha hagut ningú de carrera, vull dir que malgrat que tots havem fet una gran carrera, no l'havem feta estudiant a cap universitat...De tota manera a mi m'agradaria que aquest noi meu fes quartos amb carrera. Ell, de menut, que només ha jugat amb duros, "Amadeus". Què li sembla que pot fer?

- Econòmiques, senyor Melcior, econòmiques.

I no se'n parlà més. El jove Constantí es portà a la Universitat amb l'Economia per nord i guia.

De tant en tant son pare l'anava a veure i li preguntava:

-Noi, com va l'Economia?

- Bé...

Aquell bé no l'hi va trobar gaire el senyor Melcior. Trobà que era un bé sense entusiasme. Ell ho havia confiat tot al noi. Havia de ser la seva obra mestra. No li podia fallar. I no fallaria. Podien haver fallat governs, canvis de règim, tot, però el noi no li havia de fallar...

- Constantí, aquest bé no m'agrada gaire.

- Es que n'hi ha moltes d'economies...

- Només n'hi ha una. Fer diners i saber-los administrar. Totes les que no siguin així per tu no valen o no han de valer. Al país un temps el va salvar l'economia. D'ençà que la gent no treballa per l'economia com hi havia treballat abans, ja has vist quines coses passen. Tots els pronunciaments d'aquests darrers anys són deguts a la mala economia que havem tingut. Per què no hi ha governs estables? Per què els generals cada quinze dies s'alcen amb males intencions? Perquè no es fan comptes. I tu, com els demás que estudieu economia n'haveu d'aprendre de fer comptes per tal d'ensenyar-ne a fer als ministres, ministres que en podeu ser alguns de vosaltres. I si s'arriba a fer un govern de ministres rics, estem salvats...

La reacció de Constantí després del discurs de son pare, no fou la que el senyor Melcior esperava. No el veia convençut al noi. S'hi hauria perdut portant-lo a la universitat on, segons el senyor mestre del poble, hi havia especialistes en ensenyar les coses que un decidia aprendre-hi? Vegem-ho.

Quan Constantí entrà a la casa del saber hi entrà decidit a donar a l'economia la valor que es mereixia. I pensant, seguint els consells i l'exemple de son pare, que els diners ho eren tot. Això darrer ho començà a veure quan es va adonar que a la universitat la majoria dels universitaris eren fills de bon llit. Sí, seguiria la carrera

que son pare li recomanà, sortiria economista i arreglaria l'economia del país... Però a la universitat hi havien universitàries, i Constantí es donà compte que al món hi havien altres coses que els diners. De moment seguia l'economia i es mirava les universitàries, sobretot a una. I anava veient que mirar-se a n'aquella universitària era millor que mirar-se l'economia. I veia, també, que a n'aquella universitària se la miraven la majoria dels condeixebles malgrat que el catedràtic s'esgargamellava parlant de Mills, List, Smith i Keynes, i remarcant que totes les coses que havien dit aquells senyors i d'altres, s'havien de tenir molt present a l'hora de saber l'activitat que tenia per fi satisfer les necessitats generals les quals, per altra part, és possible que mai satisfacin a tothom. I Constantí veia igualment que quan el catedràtic deia tot això no treia els ulls de la universitària que es mirava tothom. Constantí trobà que d'economies n'hi havia moltes: domèstiques, dirigides, agrícoles, polítiques, socials, de mercat... i que d'universitària a mirar només n'hi havia una. I el jove Constantí veia, sense que li sabés massa greu, que el seu entusiasme pels economistes de fama anava decreixent a mida que creixia l'entusiasme per aquella universitària. I això en tanta manera que un dia que el catedràtic li preguntà per quina de les teories exposades es decantava, contestà:

- Per la senyoreta Miró.

La contesta de Constantí fou acollida per un aplaudiment gairebé general.

El catedràtic, però, si bé ell també preferia la senyoreta Miró al senyor Keynes, es presentà un fi de setmana al domicili del senyor Melcior i li digué que si bé el noi no deixava cap dia d'assistir a classe, estava segur que ho feia més perquè hi havia la senyoreta Miró que pas per a sentir-lo a ell a exposar teories econòmiques.

- Veurà, senyor catedràtic, qui és la senyoreta Miró?
- Una universitària guapa.
- I vol dir que si és guapa no és millor que els nois se la mirin que pas que no se la mirin?
- - Sí, però s'ha de fer seguir tot, senyor Melcior. Quan després d'ha-
ver exposat problemes i lleis un catedràtic pregunta a un alumne qui-
na troba més encertada i l'alumne diu la senyoreta Miró, és que l'alum-
ne està més per la senyoreta Miró que per la distribució de l'estalvi.
- Miri, si aquesta senyoreta fos la causa de que el noi fes camí apre-
nent econòmiques, jo no diria res...Ara, si és al revés...
- Es que a la senyoreta Miró ens la mirem tots.
- Què vol dir, tots...Vostè també?
- Sí, senyor.
- Però...però quina economia ensenya vostè?
- Alto! Jo me la miro però no deixo la feina. Són els altres que se la
miren i no hi estan per la feina.
- Solucions, doncs.
- Oh solucions, solucions...
- Una és que la senyoreta Miró no assisteixi a classe. Vostè la fa do-
nar de baixa pel rector per questions de salut, si no li vol dir que
a classe es passa l'estona mirant-se-la.
- Aquesta no és una solució vàlida.
- Jo puc pagar una altra carrera a la senyoreta Miró. A mi els quartos
em sobren per a pagar una carrera a n'aquesta senyoreta i a qui sigui.
- Tampoc és vàlida, aquesta solució. Si la senyoreta Miró deixa de ve-
nir a classe, jo tampoc hi assistiré com deixaran de fer-ho la majoria
dels que estudien, o no, economia.
- Doncs què vol vostè, que qui no vagi a classe sigui el meu fill?
- No. Que hi vagi però que no es miri a la senyoreta Miró.

- No se la mira vostè?
- Sí, però vull dir que si se la mira que m'escolti a mi que són dues coses que es poden compaginar perfectament.
- Vostè, quan els nois diuen coses, els escolta?
- Les diuen tan malament que prefereixo mirar-me la senyoreta Miró.
- Llavors torno a insistir que la culpable és la senyoreta Miró.
- Si la senyoreta Miró és declarada culpable, sé que dels quaranta universitaris que tinc en quedaran sis, o set tirant llarg.
- Vostè cobra igual si a classe n'hi han quaranta que set?
- Sí, això sí, veu... I és més, sé que només serien aquests ~~quatre~~ set que obtindrien l'aprobat d'econòmiques. Els demás, si els examinadors són honestos, suspendran.
- I el rector no el pot fer servir a vostè en una altra facultat? Que no sap res més que economia vostè?
- Miri, no hi ha ningú que s'hagi empassat tants teoritzants de l'economia com jo. I, si el rector pensa, pressionat per gent de diners, traslladar-me a una altra facultat, pensí vostè que amb la senyoreta Miró a classe, els nois i possiblement el catedràtics que em podria substituir, se la seguiran mirant. I més li diré, si jo haig de deixar d'ensenyar econòmiques i em fan ensenyar una altra disciplina, segur que els deixebles en sabran més que jo. I encara més, si jo hagig de deixar la meva classe m'emportaré la senyoreta Miró.
- Però home de Déu, així no arreglarem res!
- La situació és aquesta. Vostè tiri pel cap que vulgui. A la meva classe sé des d'ara que hi haurà set aprovats. Si se'm traspassa a una de nova sé que no n'hi haurà cap.
- Però quins universitaris surten ara de les Universitats?
- Mai surten els que haurien de sortir. Se sap de professors que per tal de quedar bé amb els que paguen per estudiar aproven a tothom, sapiguin o no sapiguin coses. La solució és que a la senyoreta Miró no-

més me la miri jo. No hi ha volta de fulla. I, amb vostè és el pare que fa vint que visito exposant-los aquesta solució.

- Bé, i els altres pares què diuen?

- Tants caps tants barrets. Ja tremolo pel dia que es faci una Associació de Pares de Família! Uns han dit que la culpa era meva, altres que per què la senyoreta Miró estudiava econòmiques, altres que la culpa era del govern perquè feia pagar per aprendre en lloc de pagar ell, altres han dit que tal com va el país l'economia no serveix per a res i han decidit donar altres carreres als nois...fer-los funcionaris de l'Estat que tindran la paga assegurada...Jo, però, no deixo la senyoreta Miró. Vostè si no m'acaba de creure respecte a l'atenció dels nois a classe, parli amb el seu fill. Pregunti-li amb qui tenia tractes el senyor Montchrétien, inventor de la Política Econòmica...

I sí, el senyor Melcior es presenta a la capital i convoca a Constantí.

- Noi, a veure...a tu que et semblen les coses del senyor Montchrétien?

El noi, que venia ple de la senyoreta més mirada del claustre, no s'hi pensà un moment i contestà:

- M'agrada més la senyoreta Miró.

- Així el catedràtic tenia raó.

-Eh?...Ah, perdona, pare, jo...

- Res. El catedràtic m'ha dit que mentre la senyoreta Miró assisteixi a classe no sortiran més de sis aprovats.

- Set, pare.

- Es igual.

-Es que el catedràtic també se la mira a la senyoreta Miró...

- Es igual també. Jo, pagant, vull que surtis economista i hi sortiràs. I les econòmiques les aniràs a aprendre a Anglaterra que les ensenyen molt bé i no hi ha senyoretetes Miró.

- Però...

- No hi ha però que valgui. A Anglaterra!

El nostre conegut catedràtic n'estigué molt content de l'anada de Constantí a Anglaterra. Seria un menys a mirar-se-li la senyoreta Miró. A n'aquesta li va saber greu de tenir un mirador menys, però n'hi quedaven molts encara. I sobretot li quedava el senyor catedràtic que se la mirava sempre.

Un dels pares visitats pel senyor catedràtic preguntà per què estudiava econòmiques la senyoreta Miró. Si llegeix el llibre ho sabrà. La noia era la filla que deia nou del senyor Miró. El senyor Miró era contractista d'obres i anà casant filles amb gent de l'ofici. I les filles del senyor Miró passaven el temps a la cuina, rentant culets als menuts que tenien, i basquejant-se perquè llurs marits els diumenges portessin camises blanques i planxades. La senyoreta Miró que coneixem, si bé el matrimoni Miró es veu que disposava de bons motlles i les germanes eren uns pamets notables, ella potser perquè els manipuladors dels motlles s'hi miraren una mica més, sortí amb un pamet de més graus que els de les altres vuit. I pensà fer-se'l valer quan un dia va sentir que una oradora del Parc deia:

- Per què tots els primers papers són reservats als homes?

Se la va mirar bé i va veure que es tractava d'una oradora que ja havia fet a tots, com es pensava que eren totes les dones que preconitzaven la igualtat de drets. I succeí que aquella oradora precisament en el moment que en el seu discurs feia sortir la igualtat de drets amb el sexe fort es mirà la senyoreta Miró i, oradora ella, tirà per un altre costat.

-...i vosaltres, dones que m'escoteu, podeu pensar que jo dic totes aquestes coses perquè ja he fet aigües, per despit per mor del meu físic...de tota manera he de fer constar que aquestes arrugues que em veieu no les he tingudes sempre...i perquè no us penseu que aquesta

igualtat de drets només la podem demanar jo i les que em retirin a mi, drets que un dia no llunyà se'ns donaran, o si no ens els prendrem, és a les joves i desarrugades que em dirigeixo. Jo, físicament, i totes les que s'assemblen a mi, potser no podrem convencer a molta gent, però les joves, les joves i guapes com aquesta que m'està mirant, no la de les ulleres, l'altra, aquesta de la trena negra (es dirigeix a la senyoreta Miró) són les que han de fer la feina. I segur que fent valer la seva cara, davants i darreres, trobaran les facilitats que a les arrugades i poca-cosa no ens han volgut donar. Vosaltres les joves i guapes sou les que us haveu de ficar a les Universitats, que haveu d'encapçalar les manifestacions, que us haveu de presentar a les eleccions...però sobretot a les universitats i sortir-ne titolades. Ja sabem que no en podeu sortir generals, minaires, piza-pedreres ni reparadores de cumetes, però en podeu sortir metgeses, advocades, notàries, enginyeres, químiques i economistes, que bona falta fan al país...

La darrera disciplina fou la que quedà més a la senyoreta Miró, i, en arribant a casa seva,

- Pare - va dir -, vull anar a la Universitat.
- Ara? Que hi tens algun estudiant?
- No, hi vull anar a estudiar.
- A estudiar, què?
- Econòmiques, que ha sentit dir que fan molta falta al país.
- Però, noia, si la Universitat és qüestió d'homes!
- Ja és hora que comenci a ser qüestió de dones. Si comencem a anar-hi d'aquí a poc hi haurà més dones que homes.
- Ui, ui, ui... Això és fer trontollar el món, ja ho saps? Què en voleu fer d'una carrera, les dones? Les teves vuit germanes el què han fet és casar-s'hi amb homes de carrera. I cap es pot queixar.

- Res, pare, jo estic tipa d'haver de fregar culets de criatura i rentar calçotets d'homes...

- Ep, xiqueta...Veuràs jo potser n'he tingudes massa de noies i ja no sé qui és qui...Quins culets rentes tu? I quins calçotets?

-- No t'esquivis, pare...Si he parlat de rentar culets i calçotets és que ho he sentit a dir a les meves germanes...

- Haver començat per aquí i no donant sobresalts...Mira, si vols anar a la Universitat i creus que anant-hi no hauràs de rentar culets i calçotets...Mai us he negat res, jo. Seràs la primera dona de la família que hi haurà anat...

I així fou que la senyoreta Miró entrà a la mateixa aula que el jove Constantí. N'hi havien dues altres de noies que potser també escoltaren el discurs que escoltà un dia al Parc la senyoreta Miró, però podien estar tranquil·les. A fora no ho sabem, però a classe era com si no hi fossin. En canvi quan es veié entrar la senyoreta Miró per primera vegada hi convergí una concentració general de mirades. Mai se l'havia mirat tanta gent a la vegada. I quan es presentà el catedràtic i s'anà mirant els estudiants a mida que aquests deien "present!" al sentir llurs noms, quan arribà el torn a la senyoreta Miró, se li escapà de dir:

- Perdonin, ja me'ls aniré mirant a tots...- de l'estona que passà amb tots dos ulls i més n'hagués tingut damunt la bella estudianta.

I ja se la va mirar sempre més tothom a la senyoreta Miró, estudiants i catedràtic. El catedràtic tenia l'aventatge que quan es mirà la senyoreta Miró ja era catedràtic, però els estudiants només eren estudiants i l'estudi se n'hauria de ressentir. No se sap les coses que hi aprenqué a classe la senyoreta Miró perquè mai es veié que el catedràtic fes altra cosa que mirar-se-la. Si aquella oradora del Parc hagués format part d'aquella aula se n'hagués exportat un disgust ja que la senyoreta

Miró no sortí titolada de la Universitat. En sortí casada. I amb el senyor catedràtic. Automàticament l'aula restà mig buida. Com és sabut, la majoria dels universitaris hi assistien per tal de contemplar la senyoreta Miró. El rector, en visita d'inspecció va demanar al catedràtic la causa de la poca concurrència a l'aula.

- Es que m'he casat amb la senyoreta Miró.

- I això que té de mal? Que ens hi havem ficat mai el rectorat amb qui es casaven?

- Es que la senyoreta Miró, abans de convertir-se amb la senyora Hostafrancs, no faltava un sol dia a classe. I tothom hi assistia per tal de mirar-se-la.

- Tothom què vol dir, senyor Hostafrancs? Que també se la mirava vostè?

- Per això m'hi he casat, senyor rector...

- Senyor Hostafrancs, deixi's de pamplines! Això el rectorat no ho pot admetre. En cap manera, ho sent? Què vol que digui la gent, que l'aula d'Econòmiques és la que té menys alumnes de totes? Amb la falta que la l'Economia al país....! I més dirà quan en sàpiga la causa d'aquesta manca d'assistència. Vostè faci tornar aquesta noia a classe!

- Però...

- Res! Si ja no és la senyoreta Miró, és la senyora Hostafrancs, però la seva obligació és fer-la tornar a classe. ..

L'endemà de la tornada a classe de l'ex-senyoreta Miró, l'assistència de l'alumnat era la de sempre.

Constantí ha començat les singladures de les Econòmiques a Anglaterra. No hi veu senyoretes Miró. Les universitàries angleses - fa temps que les sufragistes es belluguen -, ja són més que a Barcelona. Ara, són unes universitàries sui generis. A mesura de tenir tractes amb les coses de l'economista Adam Smith acaben tenint-hi una gran retirança.

I el noi no té més remei que escoltar el catedràtic el qual tampoc es mira cap, d'aquelles universitàries. Tothom, doncs, està per la feina. A Anglaterra hi ha laboristes, conservadors i boira. I quan es fan eleccions, els reis fan el discurs inicial d'acord amb el partit que guanya. Es per això que els reis duren tan a Anglaterra.

Sí, ja van endavant les Econòmiques, però Constantí troba a faltar dues coses: el sol i una senyoreta Miró. I aquestes dues coses el tenen pres a tot prendre. I en aquells moments ell està disposat a escollir el sol i una senyoreta Miró més que els quartos de son pare. Estar prop d'una noia guapa va veient que és una gran cosa ara que les angleses que veu s'assemblen tant amb aquell economista. I recorda que totes les noies riques que ha conegut s'hi assemblen. Si son pare li vol fer fer companyia amb una noia d'aquelles, pressent que hi haurà problemes...

Es temps d'esdeveniments. Un senyor que es diu Hitler, a Alemanya, puja com un carabasser. Ha mort el president de la Generalitat...

- Era de la ceba - diu el senyor Melcior -, però el seu posat i aquell rostre tingueren molts partidaris. Després, allò de la caseta i l'hortet va fer molt forat. La gent vol tenir coses, ho he dit sempre jo... Llei de Contractes de Conreu.

- Veuran, hi ha algú que en sàpiga alguna cosa d'aquesta Llei? Uns hi van a favor perquè l'han feta els seus, i altres en contra perquè l'han feta els altres.

- Miri, Melcior, sembla que es tracta de que els pagesos es converteixin en propietaris...

- Així, per les bones?

- A mi se m'ha dit que amb temps, i pagant. Diuen que la terra és de qui la treballa.

- Si jo fos pagès i treballés la terra, hauria aniria a favor d'aquesta

Llei, però jo sóc dels que la fa treballar la terra, i aquesta Llei em ve molt malament, com a tots els que la fan treballar. Es una Llei de cara als propietaris que s'hauria de fer. Els republicans se n'han descuidat de fer aquesta Llei.

- Es diu que a Madrid l'anul.laran aquesta Llei.

- Faran ben fet...

I sí, a Madrid van declarar la Llei anti-constitucional. Però el Parlament Català va canviar un parell de comes i la va tornar a posar en circulació...

- Es tossut aquest Parlament...M'han dit que el President havia estat l'amo de la Unió de Rabassaires. Per què no es podia haver fet President a l'amo de la Unió de Propietaris? No hi hagués hagut els problemes que hi hauran ara. I els que poden venir. Un masover havia estat sempre un masover, i si ara passa a convertir-se en amo, l'amo de debó ha d'estar emprejat sempre més. O no? Es tindran en compte els amos emprejats, algun dia?

Aquell sis d'octubre el senyor Melcior només s'espantà unes hores.

L'endemà, a la penya del casino se li sentia dir:

- I jo també l'hagués feta agafar tota aquesta gent. Ara el que cal és que els que els han fet agafar vinguin a favor nostre...Veuren, quant rics de debó s'han agafat? No cap...A les presons sempre s'hi han vist més pobres que rics. Si hagués estat al revés, les presons serien una altra cosa. Un ric no hi pot viure a les presons que tenim.

- Vostè no creu, senyor Melcior, que se n'ha agafada massa de gent? S'han d'habilitar vaixells i fàbriques.

-No, de gent s'ha agafat la que s'havia d'agafar. El que passa és que hi ha poques peersons. Se n'han de fer més. I ara els que manen tenen l'oportunitat de fer-ne. Pot venir un moment que encara se n'hagi d'agafar més de gent. A n'aquest país sempre n'hi ha de gent per agafar.

Ara estrarem tranquils, que ja era hora. Aquest President també ens ha resultat de la ceba. Es veu que tots els que passen per la Generalitat han de proclamar Repúbliques Catalanes...

- Oh, potser seria la solució.

- D'on ha sortit vostè! Que també vol que l'agafin? Si es va donar vot a les dones i van fer guanyar unes eleccions, ben guanyades van ser.

- Es que vostè creu que el senyor Lerroux s'havia d'aliar amb les dretes? I si els sindicalistes haguéssin votat...

- El senyor Lerroux va fer molt santament. Amb el temps l'home ha vist que allò d'arromangar monges ha passat a la història...

- Sí, potser ara hi ballarà amb les monges.

- No digui disbarats, home, no digui disbarats.

- Doncs si no balla amb les monges acabarà no sabent quin ball balla.

Caiguda dels radicals. Al país no es pot jugar, i s'autoritza la instal·lació d'unes ruletes especials que la gent coneix per estraperlo. Hi ha complicitat radical i els radicals han de plegar.

- I ara què, senyor Melcior?

- Ara què, ara què...Aqui el què passa és que a l'hora de jugar vol jugar tothom i només s'hauria de deixar jugar als rics. Si un ric perd, no passa res. Els quartos es tenen per a guanyar i per a perdre. Els maldecaps són quan perden els pobres...

Passen unes setmanes. La penya del casino es posa nerviosa.

- Jo no sé per què a Madrid volen fer eleccions! Que ja saben qui les guanyarà? Amb això del Front Popular potser no ho saben. I la gent encara pensa amb els agafats...Ja han vist aquesta propaganda amb el President vestit de presitari? Ja l'han vista a Madrid aquesta propaganda?

Els indians no contesten. Aquell de la ceba diu:

- Ja ho sap, senyor Melcior que ara votarà tothom?

El senyor Melcior aquella nit va somniar que si votava tothom a Madrid potser se n'haurien de penedir d'haver fet aquelles eleccions. I ho va dir a la penya.

- Jo no hi he vregut mai amb les somniades. Però aquesta vegada hi crec. He somniat que perderiem les eleccions i que guanyaria aquest Front Popular. I saben què els dic? Que me'n vaig a Suïssa ara que encara em penso que hi seré a temps...

Constantí rep una carta de son pare.

"...i noi, les coses es compliquen. I jo i els quartos ens n'havem anat a Suïssa. Tu, de moment, no et moguis d'Anglaterra ja que suposo que aquí no hi ha rabassaires. Jo penso que a Suïssa tampoc n'hi han i que els quartos estran segurs. I si n'hi ha tan aquí com ací no sé on els haurem de portar els quartos. Potser els haurem de portar a les Amèriques, d'on varen sortir...Ja ens anirem dient coses..."

A Suïssa el senyor Melcior troba gent que, com ell han tingut els quartos espantats. A Suïssa mai han dit a la gent de quartos que no hi podia entrar, i molt menys els han dit que no hi podien entrar si hi entraven amb diners. Suïssa és la gran guardiola dels diners del món. Si no fos Suïssa els diners estarien desorientats. Els diners ho saben i estan molt contents quan s'hi porten. També ho saben els que en tenen i no vlen que els diners pateixin. Els banquers suïssos són els banquers que han fet més reverències de tots els banquers que es fan i es desfan...

Els diaris del país on resideix el senyor Melcior parlen dels resultats d'unes eleccions.

- Sempre ho vaig dir que aquestes eleccions eren mal fetes. Jo no em vull ficar amb un país que no és el meu, però tampoc està bé que els diaris suïssos portin aquestes lletres tan grosses escampant qui ha guanyat aquestes eleccions. Els periodistes suïssos haurien d'haver

tingut en compte que si Suïssa va bé és gràcies precisament als diners dels que les han perdudes aquestes eleccions... Els agafats ja són al carrer i tornen a tenir els càrrecs que tenien abans d'agafar-los. Si es van agafar perquè no ho feien bé, ara, desagafats, no faran altra cosa que fer les que feien abans. Ho entenen vostès, això? Constantí rep una nova carta.

"...i penso que els diaris anglesos porten les mateixes coses que els d'ací. Els suïssos diuen que al nostre País s'ha vençut als sollevats. Jo no crec que hi tornin a haver almogàvers, però els diaris diuen que s'han donat armes a tothom que n'ha volgut. Jo penso que si els sollevats s'haguessin alçat a camp obert i haguessin fet servir els canons, ja se sap, encara que els diaris ho amaguen, qui hagués guanyat. Els militars sollevats es van errar al fer-ho a Barcelona. Pels carrers d'una ciutat només es poden fer servir les escopetes, i es veu que tant en tenien els d'un costat com els de l'altre. Aquest error va ser la causa de que la tropa hagués de dir prou. Segons els diaris algú va dir, per mor del sollevament, que s'havia declarat la vaga general revolucionària. I la gent se'l va creure. Ja vaig fer jo, ja vaig fer bé, Constantí, d'anar-me'n jo i quartos on sóc ara... Mira que si m'arribo a quedar al poble...!

...

"També ho porten els diaris anglesos que a part del país ja res és de ningú? Els d'ací diuen que s'ha inventat amb aquesta guerra una cosa que se'n diu colectivització i tothom s'ha de colectivitzar. Diuen que ja no hi ha barberias a cada carrer. Ara qui es vol afaitar ha d'anar on s'han plantat els barbers reunits. I s'han reunit els fusters, els xòfers, els sabaters, els camàlics... Els diaris diuen que la part republicana del país, perquè en aquests moments el país està dividit en dues parts, la republicana i la que en diuen nacional, és un terri-

tori d'oficis reunits. Si en aquesta part hi haguéssin quedat rics es podrien haver reunit també, i qui sap com anirien les coses. Ara, si en la dita part no hi ha rics, ja m'entens, oi, Constantí? Vull dir que els rics d'aquesta part es miren les coses des de França, des de Suïssa i, els que han pogut, des de les Amèriques...

...

"...i ara els diaris diuen que la guerra s'ha convertit en una guerra internacional. Hi ha forasters a cada costat. Els diaris no ho diuen però jo crec que guanyarà el que tingui més forasters... Els corresponents d'un costat diuen que han agafat Terol, i els de l'altre diuen que no és veritat. I tots dos conviden a la gent que vagi a Terol a veure de qui és! A tu, amb les Economies, no t'han pas ensenyat si al país n'hi ha algun altre, de Terol? Jo ho he mirat i no en trobo més que un a Colòmbia i l'altre a Mèxic, però com que al nostre país ara s'han canviat tants noms... Hi ha diaris que diuen que en un dels costats mana un de sol i la gent creu, i que en l'altre mana tothom i creu poca gent. Jo la cosa que no sé entendre és que el costat que hi mana tothom i ningú no creu hagi fet córrer una pila d'italians... Pot ser que una gent mal manada i que no vol creure facin córrer a una gent ben manada i que creu? O els parts de guerra de cada costat són com les propagandes electorals?"

...

"Entre els forasters del costat del sollevament hi han alemanys. I ara es diu que els alemanys han anat al país a provar nous sistemes de bombardejar ciutats, i han deixat Guernika com si no hi fos. I segons els diaris d'ací el govern republicà, que mai és allà mateix, ha encarregat un quadre al pintor Picasso, que diuen que és comunista, sobre el bombardeig de Guernika. D'on treurà els quartos el govern republicà per a pagar aquest quadre ja que el senyor Picasso, encara que es di-

gui que és comunista, de cada quadre en fa pagar com si el comprador hagués tret la rifa de Nadal? Potser és millor que aquest govern es gastí els diners amb quadres que així en tindrà menys per a comprar canons, no Constantí?"

...

"... i aquesta guerra ja va durant molt. Algú deu deixar quartos als governs de cada costat. Saps què val cada canonada? Ara, segons els diaris que jo llegeixo hi ha un costat que en tira més que l'altre. Segur que els que paguen quan veginque un costat afluixa deixaran de pagar..."

...

"i saps, Constantí, aquells que semblava que 'ho havien de menjar tot, perden encara que ells diguin que no. Jo estic pensant que si guanyen els que ja van guanyant ara, potser que tronem a Espanya. De moment, els quartos els podem deixar a Suïssa per si aquest general no en fa massa cas. Ja sé que els diaris anglesos, segons quins diaris naturalment, diuen que guanyaran els que perden ara, però els diaris de la gent de quartos d'ací, que són els que jo consulto, no s'estan de dir qui ha de guanyar. I aquests diaris diuen que és una guerra de rics contra pobres, i guerres així sempre les han guanyades els mateixos. Les guerres costen molts diners, i guanyar-les encara en costen més, i on són els diners dels pobres? Si aquest general guanya perquè té més quartos haurà d'anar a favor dels que en tenim!"

Quan el senyor Melcior veu com va el curs de la guerra, es creu als diaris suïssos que diuen qui l'ha de guanyar i, deixant els diners a La Confederació, ell i noi entren al país al costat nacional.

Constantí s'allista al costat que guanya i fa una guerra de rams de flors.

I quan els que han guanyat fan el darrer comunicat de guerra, el senyor

Melcior es torna a instal·lar al poblet de la Costa. S'ha reanusat el petit comitè del casino.

-...i la majoria d'aquest costat ha passat a França.

- Segur que hi han passat els embolicats i els que no tenien diners.

- Es clar...Ara, però, viure resulta caríssim. A les botigues no hi ha res de res. Si vols arròs t'has d'entendre amb un paleta, si vols sucre, amb un mariner, i si vols carbó, amb un recader, i l'oli...

- Però, pagant es troba tot això?

- Sí, però pagant molt.

- Ja era hora que els quartos servissin, senyor Maurici!

- Oh, potser els acabarem, senyor Melcior!

- Els acabarà qui en tingui pocs. Qui en tingui molts aguantarà, com sempre, per llarg que vagi la cosa.

- Es que n'hi ha moltes, senyor Melcior. La llum, que mai havia fallat, només se'n té quan és el sant d'alguí gros. S'ha d'anar amb espelmes.

- A casa hi posarem ciris!

- Els cotxes van amb cloves d'ametlla.

- Els dels ministres també?

- No ho sé...

- Amb quartos els farem anar com els dels ministres...

El senyor Melcior passa uns dies plens d'interrogants. Els seus han guanyat la guerra, però han renyit amb tots els països rics.

- Això no s'enten. Si haguéssin guanyat els pobres, s'entendria, però havent guanyat nosaltres!!

- Diu que no ens seran amics fins que es facin eleccions.

- Doncs que les facin ara, punyeta, que ja sabem qui les guanyarà!

- Diu que volen que voti tothom, fins els que han marxat.

- Si ha marxat tanta gent com es parla val més que no les facin...

...

- Què li sembla el món de fora?

- El senyor Chamberlain s'ha deixat fotre. Aquest alemanyot, que potser sí és veritat que va venir a provar bombes ací, l'ha enredat. Ja és rar que els nostres s'hi haguéssin aliat amb aquest element. Jo em penso que en vol provar més de bombes.

- Sap què diuen els altres...els altres vull dir els que han perdut.

- Els que perden són capaços de dir qualsevol cosa. Sempre s'ha vist això.

- Doncs diuen que la guerra d'ací ha estat el triomf del totalitarisme, i que ara s'anirà provant a fora. Primer ho provaran els que eren aliats nostres. I els japonesos ja s'han ficat a la Xina de la manera que han volgut, i ja saben com estan d'armament els russos...

...

- Ja sap que Austria, davant les escopetes alemanys, s'ha unit amb Alemanya?

- Veurà això...amb qui es podia unir millor?

- I el cas xec? Els sudets...

- Veurà, veurà...si els sudets volien ser alemanys...

- Es que el senyor Hitler va prometre, després del cas dels sudets, que no acudiria més a la violència. I es veu que és un home que no s'ha de creure ja que poc després les escopetes alemanyes entraven a Praga, i ell, el senyor Hitler, va dir que Xecoslovaquia havia deixat d'existir.

- La culpa és de qui se'l va creure, no d'ell.

- Esperí's, esperí's, senyor Melcior. L'altre aliat nostre, el senyor Mussolini, veient com ho feia l'altre, feu una entrada de cavall sicilià a Albania, i a canonades va fer dir a Albania que sempre ho havia desitjat de ser italiana i que només esperava l'oportu-

nitat. I si això no és totalitarisme...

- Els italians no em fan gaire por. Una gent que fa tant temps que es gasten els quartos anant a veure òperes no faran pas canviar el món. I els japonesos deuen haver passat molta gana perquè diuen que són més petits que els altres. Ara, els alemanys... De tota manera tant al Japó com a Itàlia com a Alemanya hi ha gent principal que suposo no es ficaran amb els que tenim quartos. Es pot ser totalitari i deixar els quartos en pau. O no?

...

- Senyor Melcior, això es complica. Els alemanys solfegen Polònia.

- Bé, Polònia és molt lluny.

- Però és que Anglaterra i França han fet un pacte amb Polònia. Si s'hi fiquen els alemanys, s'hi faran a canonades... I la ràdio ha dit...

- A veure, vostè quina ràdio escolta!

- La BBC. El noi sap anglès... Ja la posem baixa, sap?

- Segons quines ràdios no s'han d'escoltar. Ho diuen tot a la seva manera.

- Segons ha dit el noi, si ho ha traduït bé, els anglesos volen espanytar els alemanys i han anat a Rússia per tal de fer un front comú, però els russos...

- Els russos són comunistes, home!

- Doncs els russos empipats perquè quan hi hagué aquella reunió a Munich - aquella reunió que vostè mateix va dir que havien fotut al senyor Chamberlain -, no els van convidar, han fet un pacte de no agressió amb els alemanys. Ho enten vostè això?

- Els pactes no són massa de fiar, llevat dels que fan la gent de quartos. Vagi a saber si els alemanys volen que els russos siguin com ella, o si els russos volen que els alemanys siguin comunistes.

...

- Ja hi estem anant, senyor Melcior! Els alemanys han entrat a Polònia i Anglaterra i França han declarat la guerra a Alemanya.

- Ja ho ha sentit bé?

- Carai, ja ho porten els diaris!

- Es que jo, de por, fa dies que no els llegeixo.

- I aquests passaran de llarg a Polònia, ja ho veurà. I si els russos fan igual, poden arribar a Suïssa, ja ho veu!

- Oh, si els russos arriben a Suïssa estem fotuts...Pensi que a Suïssa hi ha els quartos de tot el món, i els russos, segons diuen, van més aviat malament de quartos. Ens tocarà patir altra vegada...

Sí que patiren el senyor Melcior i els indians durant setmanes. Els alemanys s'anaven ficant pertot arreu i ningú no podia aturar-los. Els canons fan sardana pels voltants de Suïssa. El petit comitè del casino no dona l'abast als comentaris.

....i si en lloc d'haver-hi tants rellotgers, tantes vaques i tants formatges, a Suïssa hi hagués petroli els alemanys ja se n'haurien passat mestre.

- Però hi ha quartos, a Suïssa!

- Els banquers suïssos es deixarien matar abans de ~~no~~ donar els quartos a qui no els hi ha dipositats.

- Es que els poden agafar sense demanar-los-hi!

El senyor Melcior envia uns quants telegrams als diversos bancs suïssos. La pregunta només és una: "Encara hi tinc els mateixos diners que vaig portar?" Les respostes foren laconiques, però esperençadores: "Sí, senyor".

Tranquil·litat que fou el senyor Melcior, es dedicà a informar-se del per què Suïssa havia estat neutral altres vegades. Algú, un d'aquesta gent que ho saben tot li va dir que en un Congrés de Viena es declarà ja feia temps la neutralitat perpètua de Suïssa.

- Quan es va fer aquest Congrés, hi havia cap alemany que es digués Hitler?

- Per què ho diu?

- Es que jo a Suïssa hi tinc molts quartos.

- No es preocupi, també hi ha alemanys que n'hi tenen.

- Senyor Melcior, estem en perill. M'han assegurat que hi ha ministres que volen anar a la guerra.

- Ells?

- No, els ministres no hi van pas mai. Volen que hi vagi el país. I m'han dit que a la frontera té lloc en aquests moments una trobada entre el cap d'Estat d'ací i el que és ja gairebé el cap d'Estat de tota Europa.

Aquella nit el senyor Melcior la passà rosegant-se les ungles. Quan se saben els resultats de la reunió, el senyor Melcior regala un puro a tothom que troba pel carrer.

Arriba al poble la notícia de l'afusellament del President de la Generalitat.

- No era pas dels meus - diu el senyor Melcior-, però, si mai, que ho dubto, les coses fan un tomb, potser es veurà que s'ha anat massa de pressa. Es veu que és perillós guanyar eleccions. Que s'hi mirin els que en guanyen si mai se'n tornen a fer. Potser per això no se'n faran més aci... Això potser és un avís perquè si mai es torna a posar en actiu la Generalitat ningú vulgui el càrrec de President. A Madrid, que en saben molt, diran que no poden reposar la Generalitat si ningú no en vol ser President... I la gent què fa?

- Res.

- La gent deu haver quedat molt aplanada després de la guerra. Vull dir la gent d'ací. Temps endarrera la gent cremava tranvis per qual-

se vulga cosa. I ara s'afusella el President i ningú n'ha cremat cap. O potser els que n'havien de cremar són a la presó o fora del país. No ens podem pas moure els de la situació encara que hi hagi coses que no ens agradin. Sobretot si la situació sap que un té quartos i n'hi deixa tenir i, més diré, n'hi deixa fer més. I tant com la situació segueixi així, jo em penso que hem de ser de la situació, no?

...

Els quartos a Suïssa estan cada dia més segurs. Els alemanys, prescindint de pactes, han envestit Rússia.

- Si guanyen els alemanys bé, però si guanyen els russos potser seran ells que es plantaran a Suïssa - se sent a dir al senyor Melcior. I d'amagat fa novenes perquè guanyin els alemanys. Però, novenes a part, se sap que els japonesos han tirat bombes a l'esquadra americana fondejada a Pearl Harbour, i els Estats Units declaren la guerra al Japó. Al cap de poc Alemanya i Itàlia declaren la guerra als Estats Units...

- Senyors meus, això ha variat. Als Estats Units hi ha la gent dels diners. S'hi ha d'anar a favor!

I el senyor Melcior va canviar les novenes. Va novenar a favor de la gent de quartos.

La nova direcció de les novenes dona resultat. Els alemanys osquen a Rússia; els aliats desembarquen al Nord d'Àfrica, a Itàlia, a Normandia...

- Vostès saben el què costa aquest desembarc? - comenta el senyor Melcior.

Algú, al veure l'entestament del senyor Hitler li tira una bomba, però no el toca bé. A França els maquisards encamalletegen les tropes alemanyes...

- Ara ja hi va tothom contra els alemanys. També hi havem d'anar nosaltres! - se sent al casino.

El casino torna a tenir mal de ventre amb la retirada alemanya. Passen prop de Suïssa i poden tenir mals pensaments amb els diners. Però el mal de ventre és injustificat. Els alemanys porten pressa i a Suïssa hi ha moltes munyanyes. Passen de llarg. Surten nom de generals americans que s'avancen a les ordres previstes. Mussolini, que diuen que només ha donat maldecaps al senyor Hitler, fa mala fi. El rei d'Itàlia, quan veu els aliats a Roma, plega... Les tropes aliades es fiquen a Alemanya, i es planten davant de Berlín. El senyor Hitler, quan a la fi s'ho veu malament, es fasa, i ell i dona es fan auto-passar avall...

- Però encara hi ha japonesos, senyor Melcior...

- Al Japó no hi ha petroli. Els nordamericans hi faran bugada. Bombes de compromís al Japó.

- Sí, és clar, ha rebut molta gent no mobilitzada, però vostès saben què valen unes bombes com aquestes? Qui és que en pot tirar si no la gent de quartos? L'han guanyada, de nou, els quartos aquesta guerra. I guanyaran totes les que puguin venir. Ja veuen si és interessant tenir-ne...

Els aliats s'han partit Alemanya. Els alemanys de mitja edat encara fan por, i els que han guanyat volen fer alemanys nous. El món dirà com seran aquests alemanys nous. Si fan algun sopar amb jueus potser les coses es puguin arreglar. Si els tracten com durant la guerra, que se'ls volien menjar tots, malament rai...

Ja no hi ha guerra.

Constantí ha acabat les Econòmiques. Però han estat unes Econòmiques tristes sense cap senyoreta Miró. Ja n'hi havia alguna de senyoreta a l'aula d'Econòmiques, però era més afeccionada a fer vegues que a deixar-se mirar pel catedràtic de torn, que ja no era el senyor Hostafrancs. El senyor Hostafrancs no va poder suportar, malgrat les exigències del rectorat, que tanta gent se li mirés la senyora, la

deixà a casa s'hi deixà ell i es dedicà a donar lliçons per correspondència.

Constantí sempre havia cregut a son pare. De menut havia jugat, creient al pare, amb duros Amadeus, el creié per anar a estudi, el va creure quan li deia que tenia molts quartos, el seguí creient quan el feu entrar a la Universitat a estudiar Econòmiques... Però a la Universitat hi va veure la senyoreta Miró, i si bé es conformà que a mirar-se-la fos primer el catedràtic, començà a pensar que una gran cosa, en aquesta vida és trobar-hi una senyoreta Miró. Passà per Anglaterra i no n'hi trobà cap. El pare el feu anar a la guerra quan va veure el cul de la gallina, i tampoc n'hi trobà cap. I ell, en la seva vida volia trobar-hi una senyoreta Miró, tingués o no tingués quartos. Si en tenia tant ell com el pare estarien contents. Si no en tenia... deixaria de creure el pare? Hi havia els quartos pel mig, però ell preferia, ho veia ben clar, una senyoreta Miró a tots els quartos del pare. I si la trobava...

Ell ja era economista, i vingué un dia que el senyor Melcior li va dir:

- Noi, ara ja tens la carrera que jo volia que tinguéssis. A Suïssa hi tenim més quartos que mai, i també en tenim aquí. I potser hauriem de parlar d'una altra cosa, del teu casori. I al dir del teu casori vull dir d'un com el vaig fer jo. Amb una dona de quartos que si no té tots els que tenim nosaltres, s'hi acosti. Doblar entrades, Constantí, doblar entrades. I val més una dona mig presentable rica, que una de bona presentació pobre.

- Sí, bé, però...

- No s'admeten contradiccions, Constantí.

- Però com ho sabré jo, si una dona té els quartos que tu vols que tingui?

- Demanant-l'hi. I aviat. Jo ho vaig fer amb la teva mare i no ens po-

dém queixar. Tu quan vegis una dona mira-li collarets i arrecades, no li miris la cara. I si veus que va bé de collarets i arrecades, no perdís el temps, pregunta-li si va llarga de diners. No en facis durar cap de festeig si no hi ha diners a fer. Ho entens o no ho entens això? O és que els economistes que has estudiat no se n'han preocupat d'aquestes coses, que són coses essencials? I si ells no ho han fet, ho pots fer tu ara que ets llicenciat. Un pressupost equilibrat no és res més que això que cadascun dels conjugues aportí el mateix capital. Si l'home en porta molt més que la dona, ja no és un pressupost equilibrat. I d'aquí venen molts mals. Perquè has de saber que la dona, fins ara, només serveix, en general, per a gastar-ne de quartos. Si es gasta els seus no hi ha problema, els problemes venen quan es gasta els del marit. Perquè tu has de pensar, Constantí, que si tu et passes la vida fent diners perquè la dona te'ls gastí, malaguanyada feina. El pots fer tu un tractat d'Economia així?. Naturalment es tractaria d'un treball de cara a la gent rica. Un matrimoni que ni ell ni ella tinguin cabals, no té dificultats. Aquest treball ja l'hauria de fer algú que no tingués diners. Els problemes econòmics dels rics, som els rics qui els havem de resoldre. Els porbes ja sabem què volen: els diners dels rics. Tota la tirria contra els rics ve de què nosaltres en som i ells no. Hi ha massa pobres al món. Si fossim un món de rics les coses canviarien. No hi hauria vagues generals, ni particulars. No n'hi hauria de cap mena de vagues. Tu saps els diners que s'estalviarien si no hi hagués vagues? Es aquest punt que haurien de tocar els economistes. I en aquest tractat que està per fer i que podries fer tu, també s'hauria de parlar de la conveniència de la unió dels rics del món. Tu saps la força que tindria una unió de rics! No d'una ciutat, ni d'una província, ni d'una nació, no, mundial. I donar els càrrecs d'importància a base de la importància de la bossa

que potser el paper de l'Estat, amb el temps, seria la cosa més no-

dels associats... Ho entens això, noi?

El noi feu que sí amb el cap, però no veia gens clar fer aquell tractat que son pare volia que fes, com no veia clar a les primeres de canvi de tenir una noia al costat preguntar com estava d'efectiu, i tampoc veia clar passar la vida parlant de negoci amb una dona de mal veure. Ell, ja s'ha dit, la volia passar amb una senyoreta Miró per tal de poder mirar-se-la bé i sense parlar de negoci.

Però el senyor Melcior tenia entre cella i cella casat el noi a la seva manera...

- Dimarts vindran els Mallorques, els Falcons i els Molleruses, tots capitans d'indústria amb llurs fills. Tots tenen noi i noia llevat dels Molleruses que vindran amb un noi i dues noies. Tu oblida't dels físics de les noies. A qualsevulga que et dirigeixis pivaràs segur. Em sents, Constantí?

- Si, ho sento... ho sento. Ho sento molt.

Dimarts. Gran vetllada a casa el senyor Melcior. Ell i els tres capitans d'indústria fan anar els milions que dóna gust. Les quatre dones no es queden curtes. Elles havien aportat a llurs matrimonis una boníssima picossada, i els preus de les joies estaven a l'ordre del dia. La primera que va dir el de les seves se n'arrepentir al sentir el preu que deia la segona de dir. I foren tres les arrependides quan sentiren els preus que donà la quarta d'intervenir.. El jovent es reuneix al mig la sala d'estar. Constantí ho fa respirant a fons al veure les façanes de les quatre filles de ric. S'havia planejat fer matrimonis econòmistes, no econòmics com es pot comprendre, i nois i noies sabent-ho, treballaven de cara a la voluntat paterna. Si de les noies n'hagués destacat alguna, potser al seu voltant s'hi hagués vist més d'un festejador, però els tres festejaven a ulls clucs. Les noies semblaven fetes en moments que llurs progenitors pensaven que potser el paper de l'Estat, amb el temps, seria la cosa més se-

gura. No és que tinguéssin cara de paper de l'Estat, però s'hi assemblaven molt. I totes no sabien què haver-se posat més per tal de fer decidir els quatre cobejats hereus. Amb els estris de preu que portaven al damunt podrien haver posat una raonable joieria. De moment es parla de coses diverses, amb una mena de calentament previ, per tal de fer temps esperant l'oportunitat de parlar a fons de finances.

El senyor Melcior havia planejat la cosa bé, i començà a actuar un quintet.

- A ballar, a ballar! - digué l'amfitrió.

Els nois ja cregueren, com havien cregut acudint a la festa, però tots quatre coincidiren mentalment que passar la vida amb aquelles quatre ciutadanes era com cometre pecat de suicidi. I els quatre ballaren amb els ulls tancats agafant, per tacte, la noia que tenien més a la vora. Fos la que fos sabien que no s'haurien d'alegrar per l'escull tàctil fet. Les quatre noies feren la mateixa pregunta:

- Per què balles aclucat d'ulls?

I els quatre feren la mateixa resposta:

- Aquest collaret m'ha enlluernat...

Els nois ballaren tota la nit tancant els ulls. Constantí no podia dir quina noia era la que li havia dit si era veritat que el seu pare tenia molts diners.

- La gent sempre exagera...- va contestar a cegues.

- Ja m'ho pensava. I també exagera al dir els que tenim nosaltres.

- Si, la gent exagera...

- Es clar...

Durant el ball, Constantí va sentir que aquella primera pregunta la hi feien quatre veus diferents, per la qual cosa va pensar que havia ballat amb les quatre noies del convit que feu son pare. Ell a

totes feu la mateixa resposta. I amb totes quedaren que la gent exagerava.

Els músics tocaren molt bé, les begudes foren del gust de tothom, la senyora de la casa feu servir uns entre-pans amb coberteria d'or que provocaren l'admiració oficial i l'enveja particular de les tres dames convidades...tot va anar bé, però el motiu de la reunió que no era altre que en sortissin quatre compromisos matrimonials, fou un fracàs. No en sortí cap. Els quatre joves passaren la nit com si jugessin a la gallina cega i sense mocador als ulls.

El senyor Melcior reconvingué durament Constantí:

- De què m'ha servit a mi fer-te venir noies capitalistes a casa?
- Totes m'han dit que amb això dels quartos la gent exagera.
- Tu, a quantes vas demanar els quartos que tenia? Ja veig que a cap...I a quantes vas dir els quartos que teniem nosaltres?...Tampoc a cap. Ja ho veig.
- Pare, és que encara no ho sé jo els quartos que tenim...
- Es igual. En tenim molts! I quan se'n tenen molts un no se n'ha d'agregar de dir-ho...No és d'aquesta manera que tractes l'economia que faràs el camí que jo volia que fessis quan et vaig portar a la Universitat...Però jo trobaré la manera de casar-te bé!

...

- Els americans deixen diners a tots els que han intervingut en la guerra. Jo ja ho deia que se n'havien gastats massa fent bombes que en lloc de fer-ne en desfan de diners. I si en deixen a tothom també ens n'haurien de deixar a nosaltres. Potser en hem perdut per a no demanar-ne'ls-hi...

...

- Això marxa! Ens nordamericans ens han deixat quartos! Això s'ha de celebrar...això s'ha de celebrar!

I el senyor Melcior es disposa a celebrar-ho.

- Noi, noi, els nordamericans ens han deixat quartos.

- Però no en tenien molts, nosaltres?

- Sí, però si nosaltres ~~xx~~ en tenim i l'Estat no... Si l'Estat és pobre.

- Veuràs...

- Què vols dir, que jo en dono pocs a l'Estat? Llavors el pobre seria jo... Mira, demà vindran els Turesnes, i vindran per feina, amb la noia, una noia casadora. I entre els seus passats hi ha nordamericans que van fer els quartos amb pous de petroli. Un avi del pare Turesnes es veu que el flairava d'un tros lluny el petroli. Hi ha tenors que tenen una caixa que els permet fer notes de dalt de tot. L'avi Turesnes tenia un nas adequat per flairar petroli. I amb aquell nas va trobar tot el petroli que volgué. Li va resultar un nas que no tenia preu. Se'n va parlar molt d'aquell nas. Ultra flairar el petroli propi, la gent el llogava per anar a flairar terrenys en els quals els propietaris pensaven que hi podia haver petroli. Hi feu una fortuna amb aquell nas l'avi Turesnes... Podem emparentar amb nordamericans, Constantí, i amb nordamericans de caler!

- L'has vista, tu, a la noia Turesnes?

- No, però és igual. Hi ha quartos fets amb petroli, que valen més que els altres. Jo suposo que la noia Turesnes no és cap espanta-ocells perquè quan vaig entaular la cosa amb son pare veient la possibilitat d'emparentar-hi i que vinguéssin que en parlaria, no hi va posar cap inconvenient. Si la noia fos una noia de desastre, ja hagués avisat. Aquesta vegada no em fallis i no conversis amb ella tancant els ulls. Pensa amb els quartos. Un món sense quartos seria un món buit. Un savi pot trobar un invent, però si algú no hi posés quartos aquell invent no seria invent. Sense quartos no hi hauria ni guerres, que en costen molts. I els que les guanyen, la primera cosa que demanen als que han perdut's que paguin. Els quartos els necessita tothom, sindicats,

ministres, caps d'Estat, diputats, carnisseres i dones de fer feina. Sense quartos no podriem anar a plaça, a la barberia, a cal sastre i a França... Ho entens això, noi? L'entens, tu que ara ets economista que per això te'n vaig fer fer, la importància dels quartos?

- Mira, que vinguin els Turesnes...però si tot és qüestió dels quartos de la noia potser no caldria que vinguéssin...

- A mi m'agrada fer les coses ben fetes. I vaig ser jo que vaig proposar que vinguéssin que mirariem d'arreglar-ho això d'entrar en família amb ells. Es veuria massa si es fes un compromís sense que tu haguéssis vist la núvia...

Constantí ja n'ha vistes algunes de filles de milionaris. I no enten que siguin diferents de les altres noies. Els milionaris deuen tenir massa feina a pensar amb diners i per això surten aquestes noies especilas que es veu d'una hora lluny que són filles de milionaris...I son pare s'emportarà un disgust si la filla Turesnes no li fa el pes. Perquè el noi pensa parlar-li del temps a la noia Turesnes...Ell potser trigarà, però acabarà casant-se amb una noia com la senyoreta Miró. Això ja ho té decidit i ben decidit. I s'hi casarà tingui o no tingui diners...

Sí, sí, comparegueren els Turesnes amb la filla. Constantí, al veure-la, va pensar que aquella noia devia tenir un dineral per l'aspecte de gran milionària que tenia. El noi li va fer, i segons ell fent-li bon pes, un centenar de quilos, i semblaven cent quilos d'una sola peça. Aquella senyoreta podia tenir els milions que fos, però per més que en tingués si li queia alguna cosa a terra se l'havia de fer collir per un altre. Semblava que cent quilos havien de tenir uns ulls molts grossos, doncs a la senyoreta Turesnes hom s'hi havia d'acostar molt per a veure-li els ulls. Ara tenia una gran boca. I es veu que s'havia fet

posar dents d'or perquè fina per donar la bona nit ho va fer ense-
nyant-les. Presentacions,

- El senyor Melcior, home de molts quartos...

- Que vostè també en té, senyor Turesnes!

- En tenim tots, senyor Melcior! La senyora Melcior, que Déu n'hi
do...

- El senyor Turesnes, que un avi seu en va fer molts a Amèrica...

la senyora Turesnes que si no n'hagués tingut segur que no s'hagués
casar amb el senyor Turesnes...la filla Turesnes, que tindrà els
del pare i de la mare...

Constantí hagué de dir "Tant gust" i que de pensament digué: "Tant
disgust...!"

....I el meu fill...

- Que també deurà tenir els del pare i de la mare...

La cosa, en principi, estava feta. Però Constantí, en lloc de parlar
de quartos com feien els quatre pares, parlà, com s'havia proposat,
del temps, de pluges, sequetats i vents. La noia es veu que esperava
sentir, d'un moment a l'altre, parlar de propietats i comptes-corrents
però el temps passava i el noi no es movia de la climatologia disser-
tant, com si s'hi guanyés la vida, de tramuntanals, torrentades i
aurores boreals. I no varià de tema.

La filla Turesnes abans de marxar, quelcom degué dir a l'orella de
son pare perquè aquest, alçant-se tibadíssim i amb cara de tres déus,
va dir al senyor Melcior:

- I per parlar del temps m'ha fet venir amb la noia?!

- Es que a aquest noi meu l'economia el deu haver apocat...

- Es que la noia venia preparada a declarar el dot, i el seu noi no
s'ha mogut de quin costat bufaven el gregals, els mestral i els po-
nents! Què havia de dir la noia? Dir el dot que tenia a la pregunta

de si sabia de quin cantó bufaven els gregals? Es que ara els economistes com el teu noi parlen d'n bufen els vents en lloc de parlar de diners? Bona nit tinguin!

El senyor Melcior es va disgustar molt al veure de quina manera s'havia acomiadat el senyor Turesnes.

- Constantí, així no farem res. Jo et vaig fer seguir l'economia perquè la fessis servir sempre, fins per festejar.

- Pare, ja ho has vist que la noia Turesnes fa més de cent quilos?

- Es una rica de pes! I sempre val més una rica grassa, que una que no ~~en~~ ^{seca} tingui diners i ~~potra~~.

- Has arribat a veure-li els ulls a la noia Turesnes?

- Té altres coses que es veuen més! Això s'ha d'arreglar, noi. Això s'ha d'arreglar... Jo no he fet pas tants diners perquè vagin a parar a l'Estat o qui sap a qui. Els diners que tinc s'han de multiplicar. I com? Fent tu un bon casori, casant-te amb una dona de gran dot i fent caixa comú. És aquesta la missió dels homes rics. Fer cada vegada més diners. I si fer més diners vol dir casar-se, s'ha de casar. Quants quartos has fet tu d'ençà que ets economista? Doncs els pots fer casant-te i casant-te bé. I si t'ha semblat poc una descendenta d'un rei del petroli encara que tingués la corona al nas, ja em diràs! No, Constantí, no. Tu quan trobis una dona rica has de prescindir si té els ulls grossos o petits i de totes les coses que pugui tenir grosses o petites. Els quartos les han de tapar totes aquestes coses.

Constantí ja ho veia que son pare tenia raó quan deia que sense diners el món encara aniria descalç, que sort dels diners si hi havia camises, cadires, orquestres filharmòniques, cortines, banyeres, puros havans i barrets de copa. Ara, allò que trobava de mal passar era que ell hagués de festejar per quartos, que hagués de preguntar com estava d'efectiu la festejadora i que s'hagués de casar finan-

cerament.. I sobretot després d'haver vist com eren les pubilles de dot fort que li havia preparat son pare. Per què no hi podia haver una dona rica que s'assemblés amb la senyoreta Miró? Aquest pensament no se li movia del cap dies i dies. Ell sabia que hi havia dones guapes que havien esdevingut riques una vegada casades, però és que son pare volia que el seu casori es fes amb una dona rica ja de soltera, i aquesta era la muntanya que veia Constantí davant un casori d'economia dirigida.

El senyor Melcior pensa i més pensa en casar com ell volia a Constantí. De moment deixa passar temps. Que Constantí vegi per ell mateix que va posant anys i que vegi que no es pot quedar solter. Però passen les setmanes, el senyor Melcior es posa nerviós al veure que el noi porta la solteria amb dignitat, i decideix actuar. Organitza un creuer amb la participació d'autèntics milionaris. La cosa no pot fallar.

No serà el poc temps que fins ara Constantí ha passat amb noies de butxaca forta, seran dies seguits que haurà de conviure amb grans pubilles... De moment l'home parla del seu projecte al casino.

....i jo abans havia parlat d'una unió mundial de rics. Això potser és una mica arriscat, però una unió nacional sí que és possible. S'ha de lluitar perquè hi hagi un ministeri de gent rica, però que els ministres en siguin ja abans de ser ministres. A dreta llei el cap del govern hauria de ser el contribuent més important del país. Ara ja hi ha gent que diu que manem la gent de quartos. Tant per tant que sigui veritat. Havem d'unir fortunes. I quina unió volen més encertada que la de matrimonis entre gent adinerada? Normalment ja es fa, ja ho sabem, però sempre surt alguna dona amb un ciri trencat i s'enamora d'un especialista en vernis de munyeca o d'un canàlic guapo... Si nosaltres ens sindiquem, si casem els nostres fills amb les filles d'altres potentats, i si fem uns estatuts que aquests enllaços matrimonials han de prevaler damunt tota cosa, ho tenim tot guanyat.

Si els potentats som els que paguem més, som els potentats els que havem de manar. Si només ens casem rics amb rics ens sortiran els ministres que han de sortir. Vostès saben si nosaltres no paguéssim el que estem pagant els disbarats que hi haurien si no cobressin els militars, els del Tribunal Suprem i els cobradors de contribucions? Doncs si paguem hem de voler que els ministres siguin els nostres ministres... Jo sempre que veig un president de la Diputació, dic: "Les calces que porta aquest home les he pagades jo". I qui diu un president de Diputació, vol dir un subsecretari d'Estat, un porter del Parlament o un jutge de primera instància. Doncs si ara ja les paguem totes aquestes calces, que sigui de debó que les paguem, anant al govern. Un govern pobre no farà mai res. No podrà, amb el temps, ni pagar les calces dels seus funcionaris. I quan se li reclamin quartos per a pagar calces a la gent que les necessiti, sempre tindrà l'excusa de dir que no té recursos, que els pressupostos no donen per a res més... En canvi un govern ric ho pot invertir tot. Jo no crec que els ministres d'avui posin quartos de la seva butxaca per tal de fer vivendes, ponts, carreteres i hospitals. Un ministeri de gent rica podria arreglar una infinitat de coses que ara estan per arreglar, i cada ministre estaria orgullós de poder dir: "Aquesta màquina d'asfaltar carreteres l'he pagada jo...o, aquesta rebaixa en el preu de les taronges va a càrrec meu... Le veuen la diferència entre una o altra mena de govern? Jo crec que aquest creuer que he preparat, i altres que es poden anar portant a cap, poden fer molt per tal d'arribar a n'aquesta unió de capitals que pretenem. Multiplicarem indústries, reformarem les que hi ha, doblarem la producció de les mines, i tots els beneficis aniran a parar al govern, que serem nosaltres. Aquests creuers es poden convertir en la base de l'edifici nou que tenim la obligació d'alçar. Si reunim els diners de tots els

que en tenim molts, si fem una confederació de fortunes nacionals, potser el món, que mai ha fet prou cas de nosaltres es vegi obligat a fer-ne. Mai els nostres sistemes de govern s'han agafat seriosament a fora. Quan jo era a Suïssa sentia a dir que a Espanya és el país que hi ha més gent que ha arribat a ministre, i que els ministres eren tan tocats i posats que mudaven d'ofici per qualsevol motiu. Els suïssos deien que hi havia molt pocs generals que no haguéssin passat pels governs de Madrid. Si fem aquesta societat de compte-correntistes grossos, i la fem bé, segur que molts governs de fora vindran a ferrar a casa nostra. Ara el comerciant ja fa el dia de la rebaixa, però la gent es pensa que se la fot. Nosaltres, amb un govern ric podem fer el dia del regal i anunciar des del govern: avui es regalen sabates a tothom...avui es prendrà cafè de franc...avui és el dia del puro, els de les Ties...Per què el dia del Llibre s'ha de fer un 10% de descompte?. El nostre Dia del Llibren serà donar llibres a tort i a dret. Podriem subvencionar els hotels de 5 estrelles...

- Bé, senyor Melcior, tot això comptant que hi hagin beneficis. I si no n'hi han?

- Això ho pot dir un menestral, no un home ric. I nosaltres serem una associació d'homes rics. Qui és que no en voldrà fer de beneficis? A un li pot fallar un caixer o es pot deixar enlluernar per un paper dolent. Vostès creuen que a una agrupació de milionaris ens pot fallar un caixer, que en podem tenir tants? O que ens ha d'enlluernar un paper si abans de comprar-lo ho passem a votació? Un ric es pot fotre, cosa ja de per sí difícil, ara, una associació de rics...vostès ja m'entenen, no?

El senyor Melcior tenia molt predicament entre la gent de quartos, però els rics del casino si bé veien bé la qüestió del creuer, el ministeri que propugnava el senyor Melcior no l'hi veien tant. En volien acabar de parlar abans de decidir-se. El creuer sí, el creuer

el veien bé. Un creuer d'hereus i pubilles de gran dot podia portar uns matrimonis de gent adinerada. Això ho veien correcte els rics del casino. Ara, aquell ministeri...Ells ja xernegaven al pagar contribucions, i si el ministeri perquè fos format per homes rics s'havien de pagar coses de la seva butxaca...I sobretot fer regals a la gent. Això, encara que els ministres fossin, com propugnava el senyor Melcior, milionaris, podria suposar un augment general de contribucions. I això, deien ells, respectant les opinions del senyor Melcior, els venia però que molt malament.. A menys, a menys, que els beneficis de fàbriques, mines i tallers fossin molts i anéssin tots a parar al ministeri. De tota manera ells pensaven que hi hagués el govern que hi hagués, sempre hi hauria gent que en diria mal, cosa que al país s'ha fet sempre. Ells no creien que els malparlants del govern en deixessin de ser, si el govern del senyor Melcior era possible, per unes sabates, cafè, puro i altres aventatges. Entre les coses a evitar hi hauria la d'aquests malparlant. Es podria conseguir amb quarts això? Veuen dificultats els rics del casino.. La gent que manava s'ho deixaria córrer de manar? Som en un país, deien, que els canvis d'equips ministerials ha estat constant, però mai s'ha estat sense ministres. Amb això els suïssos tenen raó. Som un país productor de ministres. Tenim ministres per tota mena de governs i en tota mena de circumstàncies. Per dolent es que aquestes siguin, es troben ministres. Bons o dolents. Un bon ministre pot dormir tranquil. Un mal ministre ja no hi pot dormir tant. Un mal ministre, deien els senyors del casino, és igual que un mal tenir, un mal metge o un mal abocador de cafè. Un mal tenor farà galls, un mal metge receptarà una cosa per l'altra, i un mal abocador de cafè us abocarà el cafè a la falda. Però ni el mal tenor, ni el mal metge, ni el mal abocador de cafè ni el mal ministre pleguen si ha d'anar per ells. Avui els governs n'han après molt i a vegades ho fan expressament de tenir un mal ministre perquè

la gent vegi com són els bons ministres. Sempre n'hi ha un que no és tan mal ministre com els altres. La cosa que no té adob és quan no n'hi ha cap de bon ministre, com ací ha succeït moltes vegades...

Potser sí, deia el casino, que el ministeri propugnat pel senyor Melcior seria un bon ministeri i, fins i tot, pagant, segurament pagant molt, els ministres a canviar quan la cosa arribés s'avindrien al canvi. Fins ara els canvis de ministres han estat forçosos per aldarulls, o per decret. Els ministres saben que seguiran cobrant siguin o no ministres si n'han estat una sola vegada. Ara, si segons el senyor Melcior un ministre cobrés més sense fer de ministre que fent-ne, són coses a pensar-les, a dormir-hi uns dies, deia la gent del casino.

El senyor Melcior per la seva banda, anava madurant el projecte. I ja tenia la intenció de fer un cop d'Estat que no s'havia fet mai. Un cop d'Estat econòmic. Ell solfejaria els amos dels grans bancs, de les grans indústries i de les grans propietats, i els faria veure els avantatges del seu programa. I els faria veure al país, i obtindria diputats, i presentaria una moció de censura al govern i exposaria el seu programa salvador al Congrés. És arriscat que un cap de govern digui que farà una carretera sabent que no la pot fer. Un ministeri de rics la pot pagar ell aquesta carretera. Si el país no pot pagar prou els mestres, els pagaria aquell ministeri, de la mateixa manera que podria pagar eixalebrats i anarquistes. Qui és que seria una d'aquestes dues coses cobrant de l'Estat? Quin govern es podria batre davant tals arguments? Quin govern no hauria de plegar davant un altre govern que solucionés satisfactoriament problemes com els més amunt dits? Ja serien genes de ser ministre, pensava el senyor Melcior, si es fes el sord a un ministeri com el que nosaltres presentàrem! De moment, el creuer, i a emparentar fortunes amb fortunes. Tot serà començar...

I el senyor Melcior, una vegada tingué la gent triada, en parlà a Constantí del creuer.

- Noi, encara que tu no ho vegis, la solteria és una mala cosa. Hi ha molts pocs solters que hagin fet coses importants. Si n'hi ha hagut algun són excepcions que confirmen la regla. Dormir sol no ha donat mai bons resultats. Els llits, si no s'hagués comptat amb les dones no s'haguessin inventat, com tampoc s'hagués inventat el matrimoni. Molts solters han vist aquestes coses quan no hi han sigut a temps. Per tant, com que jo no vull que et trobis així, t'he preparat un creuer a mar oberta, en el que hi trobaràs les millors pubilles del país, i tindràs tots els dies que vulguis per a deixar aquesta solteria que no et va gens bé. Aquest creuer, a l'emparentar fortunes poderoses, permetrà la formació d'un ministeri milionari que tinc en projecte. Vosaltres, o els vostres fills, haureu de formar aquest ministeri. Ja no és el teu matrimoni sol que està en joc, està en joc la felicitat de més de 30 milions de ciutadans...

El senyor Melcior hi posà l'embarcació amb capità, mariners i servei. S'embarcaren sis pubilles amb llurs mares i sis solters de gran dot comptant-hi Constantí. La majoria dels embarcats havien estat alligonats per llurs pares de la missió extraordinària d'aquell creuer de cara al futur de la pàtria. El vaixell no era massa gran, ja que el senyor Melcior va pensar que si ho fos les parelles es podrien distreure. Era un vaixell de les mides justes perquè els embarcats haguessin de passar veient-se la major part del temps. Sis camarots eren destinats a cada mare i filla, i sis d'altres als solters. Al mig la nau hi havia un saló únic en el qual les parelles s'hi havien de trobar per força llevat d'alguna baixa per un atac de mareig. De tota manera abans de sortir es recalçà a tothom que primer era el destí de la pàtria que el mareig. El vaixell, per recomanació del senyor Melcior es deia "Riquíssim". El ca-

pità tenia instruccions d'avisar a la gent jove quan hi hagués nit de lluna per si alguna parella hagués d'acabar d'arreglar un compromís i ho volgués fer a coberta. El senyor Melcior, quan els quartos havien de treballar els feia treballar bé.

Constantí, una vegada més, va creure el pare. A contra-cor, però el va creure. Amb una esperança secreta. En un creuer per mar poden succeir moltes coses. I ell ho desitjava fervorosament que en succeïssin. També podia passar que entre les milionàries hi hagués alguna cosa de bon aprofitar. I, si no hi fox, que s'esdevingués allò que volgués el senyor Neptú que algun cop n'ha endevinada alguna.

Els primers d'arribar a bord foren els joves milionaris. Hi ha expectació per tal de veure les noies. Si bé tots han estat instruits que d'aquell creuer n'han de sortir compromisos i tots han promès posar-hi el coll, hi ha interès en veure com seran les que s'han de convertir, segons ordres paternes, en futures mullers. Els sis es troben en el salonet principal del "Riquíssim" i tot són ulls mirant la porta d'entrada. Sí, ells han promès casar-se amb diners, però si les futures mullers compten amb quelcom més que amb diners, millor que millor.

Un mariner de grau anuncia:

- La senyora Voraviu i filla.

Els nois s'alcen - l'educació és l'educació -, i fan una petita reverència a les dues dones. No se sap què ha passat perquè es sis es queden mirant l'enfustissat del saló.

- Ja es poden posar drets! - fa la senyora Voraviu.

Però els sis segueixen mirant al sòl. Valia més no mirar-la a la filla Voraviu. Sis pensaments coincidiren: "Es clar, però té molts quartos..." Tinc, de pensaments, també van pensat la mateixa cosa: "S'ha de creure el pare. No hi ha més remei...". Constantí es deixà córrer de pensar

amb aquell "no hi ha més remei" i, si les demés noies eren com la noia Voraviu, decidí, definitivament, que donaria un disgust a son pare i que amb ell no s'hi comptés a l'hora de formar un govern de ministres milionaris.

Les cinc noies restants resultaren, si fa no fa, com la noia Voraviu, però com que es tractava de planejar matrimonis pel bé de la Pàtria com havia suggerit el senyor Melcior, els cinc no es basquejaren gens amb la tria.

- Si vols canviar...? - digué algun.

- Quedaré fotut igual, no cal. La que m'ha tocat ja m'està bé...

Al cap de poc hi havia una conversa general sobre estat de borses, papers recomanables, capitals bancaris... Si el senyor Melcior hagués estat present s'hagués emportat un senyor rabí. Constantí, amb la noia que li havia tocat no passà, com altres vegades havia succeït, de parlar del temps. Li tocà en sort la noia Lopereti. Aquesta, el primer dia prengué paciència. El segon dia de navegació, també, però al tercer, quan la majoria feia comptes posant xifres damunt fulles de paper, es queixà amb sa mare.

- Mare, aquest noi no és com els altres.

- Però és el més ric. Sabem que son pare, a més de la fortuna local disposa d'una internacional. A Suïssa fa por els diners que hi té.

- És que només parla del temps. I fa tres dies que me'n parla!

- Les noies hem escoltat molt de temps, però les de casa bona en lloc d'escoltar ja prenen la paraula. I si ell no parla de quartos n'hi parles tu. Si tu no estessin ben situada podries passar-hi un mes sentint-li parlar del temps, però estant-ne com n'estàs, deixa't de temps i posa els diners damunt la taula. Fins aquí podriem arribar! I tu de diners en tens com la que en tingui més de totes les altres. I no serà que siguis de més mal mirar, perquè tral.là-tral.lera...

I recorda't, quan facis inventari, dels eucaliptus del Sud, que ara que estem mancats de paper valdran una fortuna. Els homes, quan una dona els cau bé, fan sortir tota mena d'arguments, exageren posicions, comoditats, propietats i, si convé, les divises que tenen a Suïssa. Fes d'home, aquesta vegada. Exagera, filla, exagera...

I la noia Lopereti, al quart dia atacà.

- Jo ara ja sé tots els vents de la Rosa; Trenta-dos. Sé quan la lluna senyala temporal i que els llevants, al fer ploure tants dies seguits, han fet bons als fabricants de paraigues i impermeables; sé que quan al cel hi ha aquells núvols de color de cendra coneguts per "La Processó de Tossa" és senyal d'aigua llarga...sé que pel gener és bo sembrar cebes, cols i enciams; per l'abril, melons i sindires; pel maig tomàquets i pebrots; per l'agost bròquils i cols; pel setembre faves primerenques; per l'octubre, naps i pèsols....No, espera't que et diré fins a fi d'any...pel novembre espinacs i pastanagues, i, pel desembre, es fan planters de tomàquets en caixons. Jo, tot això ho he après tu durant tres dies. Ara, a tu et sembla bé que a casa m'hagin fet enrolar en aquest creuer per a saber quants vents bufen i què és costum plantar a les hortes cada mes?

- Mira, si vols et puc anar explicant què s'ha de fer durant dotze mesos al camp, als jardins i a les vinyes. Què cal portar a cap pel mes d'octubre perquè les gallines siguin més ponedores, i de quina manera s'han de vigilar les femelles tocades per tal d'obtenir uns bons parts...

- Jo em penso que no havem enfocat les coses bé. A mi el pare abans de sortir de casa em va dir que ací es parlaria de quartos, i que les mateixes instruccions tenien els altres passatgers. I també m'ho ha dit la mare quan li he dit que tu havies passat tres dies parlant del temps i de l'agricultura. Es que a tu et van donar unes altres instruccions?

- No, no...
- Doncs anem per feina. Com estàs de quartos?
- Això és el que va dir mon pare a la mare l'endemà de festejar-la.
- I la teva mare què va dir?
- Que en tenia més que ell.

La noia Lopereti no estava preparada per a seguir la conversa a partir d'aquell punt. Seria qüestió de consultar amb sa mare i prendre posicions. Ella sabia que les noies durant segles havien d'escoltar, de deixar dir i de deixar-se seduir. Va estar molt de moda que els homes les havien de convèncer. Tot anava així, en terra, mar i aire. I no eren els homes sols. Els coloms, quan volien festejar s'estarrufaven perquè la festejadora els veiés més voluminosos i brillants de com en realitat eren; els animals de peungles es batien si era necessari per tal d'obtenir un : "Va, doncs, som-hi" de la femella escollida...i els peixos, totes aquestes coloraines que mostren, que diguin el què vulguin els que es pensen que són per a camuflar-se, són per enlluernar femelles...i què no feien els homes per enlluernar femelles! S'hi presentaven amb perruques empolvorades, amb casaques plenes de flors, mitjeta blancs i es posaven rapè al nas...I de la mateixa manera que aquesta manera de presentar-se la majoria de les vegades reeixia, també ha de reeixir, en el meu cas, pensava la noia Lopereti, que jo em presenti amb una bona cartera de valors, a menys que els homes segueixin essent, com la majoria de les vegades, uns animals. I si a n'aquest noi li han dit que totes eren uns bons partits, l'han enganyat. Jo sóc el millor partit. Que demani els estats de comptes que han fet les altres i que compari...En quan al físic...sí, potser si ella n'hagués tingut un de més presentable el noi hagués parlat d'altre cosa de pas de quin mes s'han de plantar les faves. Ell de temps ja s'ho veia que si s'hagués presentat a un concurs de bellesa l'haguéssin agafada amb reserves, però ella tenia quartos! Ja una ve-

gada, per tal de fer més efecte, es volia fer retocar, i van ser els quartos que ho van impedir. Ara ha recordava bé aquella intervenció frustrada. Era al principi que al país es retocava i la noia decidí anar-se a retocar a fora. El doctor li preguntà què s'havia de modificar.

- Tot! - va dir ella-. Ara hi som. Amb una condició, però. Si el retocs m'afavoreixen pagó el què vulgui. Si no m'afavoreix, entaulo plet.

- Veurà, molt senyoreta meva, vegem-ho, vegem-ho... Les orelles s'haurien de retallar, però les dimensions de les orelles es poden dissimular tapant-les amb una perruca que ara es van posant de moda. Les arrugues, li garanteixo que les treurem. El nas, anem pel nas. Aquest nas es pot modificar perquè té nas amb escreix. Ara, la boca, molt senyoreta meva, la hi podríem engrandir si la tingués petita, però com que en té massa, tindrem treballs. Els davants poden passar. Jo no els tocaria. Ara, si vostè vol, ja que hi som, els retocarem, els retocarem... Les galtes es poden rebaixar. No n'hi ha necessitat d'anar pel món amb tanta galta... Els ulls. Els ulls, molt senyoreta meva, si aixamblem les parpelles correm el perill que els ulls, al baldejar, no estiguin quiets. Jo els ulls els deixaria tal com són. Vostè millorarà d'aspecte, però si la millora no li fa el pes no sabriem què dir-li. I en casos com el de vostè, molt senyoreta meva, la casa té per norma cobrar per endavant. Si vol, donem la visita per acabada i, si vol, comencem ara mateix...

- Jo potser havia d'haver començat dient-li que tinc molts quartos.

- Si en té molts, molt senyoreta meva, jo, si fos de vostè no em faria tocar res. Ningú no li gosarà discutir l'aspecte si anticipa que va llarga de diners. Aquest és el meu diagnòstic. Si va bé de butxaca pot molt ben passar. No s'hi amoini...

La noia hi pensa amb aquella visita, i també pensa que el metge es va errar, ja que un home, un home ric, és clar,, no la troba prou bé per quartos que ella tingui. I això no és just. En parla amb sa mare, i la mare tampoc l'hi troba. Es més, protesta.

- Quan s'implanti el capitalisme-capitalisme, no això que hi ha ara, s'hauran de tenir present els que no donen als diners la valor que tenen. I començant pels bancs, que són els primers d'escampar que tenen milers d'accionistes, quan la cosa que haurien d'escampar és que en tenen poquíssims, pero bons. Gent com aquesta, com aquest que havia de ser el teu home, s'ha de deixar sola. Sense el suport dels quartos dels altres, els que hi han fet el sord en quedaran sense en quatre dies. Convenen escarments pels que no fan dels diners el cas que se n'ha de fer. Si no hi ha escarments, serem tots plegats qualsevol dia uns capitalistes d'estar per casa... Però tu filla meva, no et donis encara, saps?

Es curiós, però Constantí també hi havia pensat amb els canvis que havien fet fer la gent de casaques florejadades i mitgeta blanca. Però no sempre els homes mudats es sortien amb la seva, malgrat que a vegades els de les casaques eren molt per damunt de les noies que procuraven enlluernar. No hi havia igualtat d'estaments. En el seu cas, ell era tan capitalista com la noia Lopereti. Si ell hagués estat un modest llauner o un pobre escriptent, segur que la bossa de la noia Lopereti hagués sortit guanyant, però ara la batalla era entre dos grans capitals. Un ofensiu i l'altre disposat a no acceptar la batussa.

I Constantí seguia entossudit a no acceptar-la. Ell no volia passar la vida, no al costat de la noia Lopereti perquè era la noia Lopereti, sinó al costat de cap milionària que no s'assembles amb la senyoreta. Miró. Què li podia costar aquesta decisió? Primer renyir amb son pare. Després potser que se'l donés de baixa del partit capitalista. I bé,

què... S'enfonsaria el món si hi hagués un pobre més en aquest món que n'hi ha tants?

La noia Lopereti lluità com qui era, una rica llegítima. Però veia que lluitava en va. A la que ella iniciava una conversa de borses i crèdits, interessos i papers, i exigia estat de comptes,, Constantí es despenjava amb els fenòmens de la naturalesa explicant les teories del foc central i la causa de volcans i terratrèmols. I si la noia seguia insistint parlant de quartos i la manera de fer-ne més, el noi li sortia dient si sabia la burrada de diners que poden valer el ferro, níquel i demás metalls que hi han a l'interior del planeta. Era inatacable Constantí per la noia Lopereti per quartos que tingués. No obstant aquella noia defensava allò que ella considerava el seu dret, a tot defensar. I cada vegada que hi havia reunió al salonet central, seguia provant.

Ja feia dies que es navegava i, dels sis projectes, cinc havien arribat a cap. Era un 83% i ja hauria d'haver estat bé, però per la noia Lopereti allò era un fracàs, el seu fracàs. I no s'ho volia deixar veure. I ara pensava més que mai amb el diagnòstic d'aquell metge. Si ella s'hagués pogut presentar al camarot de Constantí en camisa després d'haver estat adobada, segur que el noi es dóna. Ella sabia, però, que si ho fes ara sense cap retoc podria succeir que el noi es posés a riure, i per una dona que es presenti en camisa al camarot d'un jove i que aquest s'ho agafi rient, és un desastre absolut del qual una noia en deuria restar marcada mentres visqués. I això per una dona de quartos com ella era un afront que no es podia passar. Si per quartos no cedeix, què dimoni puc fer jo? Pensava i més pensava la pobra noia Lopereti...

Fa estona que el vaixell puja i baixa més que d'ordinari. El capità es presenta al salonet.

- A mi, particularment, els temporals sempre m'han agradat. M'ha agradat, naturalment, trobar-ne algun de tant en tant, però em fa l'efecte que vostès prefereixen que reculem, dic jo...

La noia Lopereti, les noies riques a vegades pensen de maneres especials, va pensar que potser davant d'un temporal obtindria alò que en temps de calma no havia pogut obtenir. Un temporal, i que ella, en lloc com sempre de ser salvada per un home, podia convertir-se en la salvadora de Constantí. I quin home és que diu que no a una dona que l'hagi salvat d'un naufragi? Es va aferrar tant a n'aquest pensament que va dir:

- Si ha d'anar per mi i hi ha temporal, ja el podem envestir.
La general va protestar.

- Veuràs, filla, nosaltres ja ho tenim tot arreglat!

- On és, doncs, la solidaritat entre els rics?

Allò feu efecte. Dels divuit passatgers, disset es van solidaritzar amb la noia Lopereti. Constantí va dir que un temporal era un temporal i que el seu vot era en contra. La noia Lopereti que ja sabem ho feia tot a un temporal, intervingué de nou:

- Que no hagi fet, per ara, com els altres en la qüestió econòmica és una cosa. Ara, que no vulguis fer causa comú en un temporal... Que vols que en pensem de tu?

-- Ah, si algú es pensa que em vull separar del gremi, ja podem temporalejar!

El capità que s'estava esperant, pregunta:

- Així, què fem?

- Si hi ha temporal que n'hi hagi. Endavant! Ara, miri que no sigui un temporal massa gros. Vostè mateix.

El capità n'estigué molt content de la decisió dels senyors passatgers, i per tal de tranquil·litzar-los va dir:

- Jo els puc assegurar que aquest vaixell és insumergible. Ens podem

mullar, però no ens negarem. Passint-ho bé.

A la poca estona ja no es pot estar en comoditat al petit salónet.

Nova intervenció del senyor capità:

- Potser aquest temporal serà més temporal del previst. Jo aconsellaria als senyors passatgers que anessin a llurs camarots, i millor que es possessin al llit. Als armaris hi ha unes pastilles contra el mareig. Millor que se les prenguin abans de marejar-se.

Algú truca al camarot de Constantí. És la noia Lopereti.

- T'hi has pensat bé amb els quartos que podem fer entre tots dos?

- Si amb tots els teus quartos pots fer parar aquest temporal...

La noia surt rebotent la porta. Amb penes i treballs se'n va als dominis del capità...

- Senyor capità, valdria molts quartos fer parar aquest temporal?

- Ui, senyoreta Lopereti, amb els temporals no hi ha quartos que hi valguin...I ara tant fort el trobarem si anem endavant com si anem endarrera.

- Així, amb quartos no hi veu res a fer...

- Absolutament res a fer. Els temporals ni s'originen amb quartos ni es fan parar pagant. Ho sento. Què més voldria jo que ~~pagar~~ cobrar per a calmar una maltempada com aquesta...

La noia Lopereti ja havia provat si amb quartos la cosa es podia arreglar. Ella ja s'ho pensava, però ho provà. Li restava encara una oportunitat: la d'un naufragi i del salvament...

La nit fou una nit ben galdosa tanmateix. No dormí ningú, ni el capità. La mare Lopereti entre salt i salt del vaixell, deia:

- Però per què haves de demanar al capità que tirés endavant?

- Jo tinc els meus plans, mare. O quan més gros sigui aquest temporal, millor. I millor encara si naufraguem...

- Filla, aquest rebuig d'aquest noi t'ha trastocat...Altres casos s'han vist que han acabat com tu...

- Estic més en el meu centre que mai. Tu vas haver de fer cap sacrifici per a casar-te amb el pare?
- No...Ell em va preguntar quan tenia...jo li vaig preguntar a ell, i ja va estar.
- Jo amb aquest noi amb la qüestió econòmica no me n'he sortit, però penso sortir-me'n si hi ha naufragi.
- Però per què hi ha d'haver naufragi?
- Sense sacrifici les coses, llevat de casar-se rics amb riques, no s'obtenen. Mira, si hi ha naufragi i jo salvo a Constantí...què et sembla?
- Oh, vauràs, si tu el salves...
- Si jo el salvo, per agraïment, s'haurà de casar amb mi!
- Això ja és més ben pensat, veus?
- I serà la primera vegada que en un naufragi una dona salvi a un home.
- Això, filla meva, només ho pot fer una dona milionària...

Constantí n'està content d'aquell temporal. Pensa que potser no haurà de renyir amb son pare. Hi pot haver un naufragi i que es negui, si s'ha negar algú, la noia Lopereti. Ell podria dir a son pare que tot anava bé, però que la noia Lopereti se li havia negat...Però el temporal ja no podia ser més temporal, i pensà que també es podria negar ell. Sent, en altres camarots els efectes del mareig, ja que contra aquell temporal no hi havia pasilles que hi valgúessin, i sent que algú renega prebissament contra la noia Lopereti i la seva família recordant que la noia havia estat l'esca del pecat...

El capità intervé de nou.

- No els vull espantar massa, però si algú volia un bon temporal, ja el tenim. El vaixell porta barques de salvament les quals estaran a punt en el moment precís. Recomano a tothom que es posi salva-vides.

Les barques de salvament són molt segures, però algú es pot posar nerviós, relliscar i caure a l'aigua. I els salva-vides són precisament per això per salvar vides. I, quan jo avisi, sobretot les dones primer, com sempre...Malgrat la mala nit que fa, jo per la força de la costum, acostumo a dir bona nit als senyors passatgers.

Es compleix la primera part de l'avís inicial del capità. En una de les baixades del vaixell, el salonet on s'havien fet tants números queda mig d'aigua la qual es filtra per dessota les portes dels camarots. Els senyors passatgers s'espanten i, ja amb salva-vides, nedan al salonet.

Torna a sentir-se la veu del capità.

- No s'alarmin massa. Aquesta petita nedada els servirà d'assaig per si algú cau a l'aigua de debó...

Nova abundant entrada d'aigua al salonet.

- Tothom a coberta! - ordena el capità -. Si es queden al salonet es negaran ja que preveig que hi entrarà més aigua...

Es puja a coberta com es pot. De moment, com que al salonet només hi havia aigua sense haver-hi mala mar, es deixa pujar les dones primer, tal com manen les lleis dels naufragis...La noia Lopereti espera l'oportunitat de que a Constantí li passi quelcom per tal d'organitzar el salvament del milionari més milionari del passatge. ..El capità ja dona les ordres des de dalt d'una barca de salvament...

- Això és més gros que no em pensava. El vaixell no es negarà del tot però hi entrarà tanta aigua que no s'hi podrà estar...Hi ha tres barques. Jo sóc dalt de la de la tripulació. No seria just que un servidor de vostès i la tripulació no disposessim d'una barca de salvament. Encara que puc assegurar que no es negarà ningú, si un passatger es nega la flota mercant no en patiria, però si es nega un capità de vaixell, a la flota mercant hi hauria un capità menys... Queden dues barques a la disposició dels senyors passatgers. Vostès són divuit.

Divuit dividit per dos, toquen a nou persones per barca...Ja hi poden anar pujant, sense nervis...Apretant el botó de proa, que encara que no el vegin és de color vermell, les cordes que aguanten les barques es desfaran automàticament. A popa hi ha el motor. En aquestes barques modernes no ha de remar ningú. Remar en mar de temporal és una mala cosa ja que hi ha molta gent que no en sap ni en temporal ni sense. Hi és tothom?

- Un moment! - diu algú -. A mi em sembla que només he comptat onze dones!

I era veritat. La noia Lopereti en el seu afany de trobar l'ocasió de salvar Constantí ensopegà amb un cordatge i perdé el món de vista.

- Em falta la noia! - cridà la mare Lopereti.

Constantí estava a punt de pujar a la barca que li tocava. Ell podia haver fet el sord a la noia en temes econòmics, però s'hi havia declarat solidari en la qüestió del temporal.

- Espereu-vos...- diu a la gent de la seva barca.

Sí, la trobà en mig la fosca. La prengué en braços i es disposa a portar-la a la seva barca.

- No sobrecarregueu les barques! - va avisant el capità, ja de l'aigua -. No hi van més de nou persones!

I just quan deixa la noia Lopereti a la seva barca, algú tocà aquell botó vermell que havia dit el capità que es toqués, una onada s'emporta la barca de salvament, i Constantí es queda dalt del "Riquíssim" sense poder-se salvar.

-M'està bé, per burro! - va dir el noi.

Se sap que les tres barques arribaren, recollides per un mercant suec, a bon port. D'aquell port la gent de diners organitzà la recerca del "Riquíssim" que havia fet aigües. Inútil recerca. No es trobà rastre del vaixell. A la setmana de cercar-lo es donà la recerca per acabada

malgrat que el senyor Melcior en feu organitzar una altra promentent una fabulosa recompensa a qui trobés l'embarcació desapareguda...

I, no obstant, el capità havia tingut raó. El vaixell no es negà del tot. El motor seguia funcionant i el "Riquissim" navegava entre dues aigües. Aquell temporal que tant havia plagut al capità, això sí, el portà qui sap a on i molt lluny de la zona de la recerca.

Quan el temporal digué prou, Constanti es trobà amo i senyor del vaixell entre mar i cel. On havia anat a parar? Ell no ho sabia pas. De tota manera no es podia moure de sobre coberta ja que salonet i camarots seguien inundats. La cosa que estranyava al nostre amic era que el motor seguia funcionant, però era així, funcionava. Constanti va pensar que si aquell era un motor marí era natural que funcionés encara que ho fes amb aigua a coll...

Sí, al lloc de comandament, en el qual acostumava a estar el capità quan no hi havia temporals, hi havia un timó, un magnífic timó de roda, una brúixula, una ràdio i altres aparells. El noi, de timó no n'havia fet servir mai cap, com no havia fet servir mai cap dels altres aparells llevat de la ràdio que només l'havia escoltada. Pensava dues coses en aquell moment. Una, que si ara fos li hagués dit que sí a la noia Lopereti. L'altra, que sort d'aquell temporal si se n'havia pogut desfer. Segur que algú trobaria que la volgués pels quartos...Feu rodar el timó i va veure que el vaixell, mig negat i tot, obeïa. De la brúixula ha sentit a dir que solen senyalar el Nord. I on el portaria aquella brúixula si ell orientava el vaixell al Nord? I tots aquests maldecaps les havien portat els maleïts quartos. Què en treïa ara ell de tenir un dels pares més rics del país? Quedava la ràdio. Gira un botó i li surt la BBC anglesa. Un locutor, parlant espanyol, diu que a Espanya malgrat aquelles massives mostres d'adhesió al règim, són mostres pagades, que la gent va a les manifestacions cobrant i que

allò no durarà. Que els ambaixadors dels països com cal que van marxar del país cabada la guerra encara no hi han tornat. Que el govern governa des de Mèxic, que s'hi parla castellà, i al govern li sembla que no s'ha mogut d'Espanya...No era el govern de Constantí aquell, però el noi va pensar que havia de ser molt trist haver de governar un país de tant lluny. Ara recorda el temps que ell va fer la guerra. Va veure uns presoners, que els seus en deien roigs, i va trobar que tenien el mateix color que ell. Sí, ell anava més mudat que aquells presoners, però va trobar que fer la guerra com la feien ells tenia un gran mèrit. Si es comparava amb aquells presoners, son pare tenia raó, era una guerra de rics contra pobres. I, segons el seu pare, l'havien de guanyar els rics...Llavors pensa amb son pare. Com se l'haurà agafada la seva desaparició? Es gastarà molts quartos mirant de trobar-lo? I si no el troba, seguirà formant part de l'associació de rics? També pensa en sa mare. Al principi, com a dona de quartos, volgué fer negocis pel seu compte, li fallaren, i acabà dient a son marit: "Melcior, mana tu, sents?" I mai més s'hi ficà en negocis. El senyor Melcior era tan absobent en qüestió de diners, que aquella dona que començà dient que tenia més quartos que ell, acabà, quan l'home era a casa dient-li: "Melcior, què et sembla que comprem a plaça?". La BBC acaba l'emissió tocant un pas doble. Després, una dona, en anglès, potser una d'aquelles economistes que havien estudiat amb ell a Anglaterra, fa una intervenció dient els mals de la lliura esterlina i els remeis per a guarir-los...Constantí pensa que aquell aparell de ràdio, i més en un vaixell com aquell, deu servir potser per més coses que per escoltar la BBC.. Potser pot comunicar a algú on es troba encara que no ho sap. Qui sap! I comença a tocar botons nous. I prova:

- Sóc Constantí Puigreig. Em trobo tot sol dalt del vaixell "Riquissim". Algú em sent?

Cap resposta.

No tenia altra cosa a fer Constantí, i ho tornà a provar. I s'hi passà tot el dia provant, i variant l'emissió amb bon dia, bona tarda i bona nit. Donà a conèixer la longitud d'ona. Com si no ho hagués fet. Es recorda que ell ha estat un temps a Anglaterra i dóna les dades en anglès. Pensa que potser no el va aprendre prou bé perquè tampoc li contesta ningú. Torna a sentir la BBC. Diu que els espanyols fora del país i els que s'hi han quedat amb mala cara han de tenir esperances. A Barcelona la gent fa vaga de pujar als tramvies perquè aquests han apujat els preus. Tot és començar, diu el locutor de la BBC. Si d'aquesta vaga en venen d'altres, i segur que els espanyols les faran, tot s'arreglarà... Notícies del món: A Persia, el senyor Mossadeq ens busca les pessigolles i nacionalitza el petroli. I no en té prou que amb el seu posat d'home esperitat conseguaix que el Majlis aprobi l'expropiació dels bens de l'Anglo-Iranian. Al govern de Sa Graciosa Majestat, si bé la guerra li ha costat diners de no dir, encara li han quedat barcos de guerra i, encara que poques perquè es tiraren gairebé totes, bombes per tal de fer entrar en raó a segons qui. El general Mac Arthur, aquell que quan va marxar de Filipines va dir que hi tornaria i hi va tornar, ha estat destituït pel president Truman, el primer home que va gosar tirar bombes atòmiques, perquè el general no portava la guerra de Corea com el president volia....

Abans d'intentar dormir, que no sap com ho farà perquè mai no ha dormit a coberta d'un vaixell, Constantí, perquè no sigui dit fa una darrera prova, i, oh, meravella, sent una contesta. Una contesta en anglès, però una contesta:

- Qui haveu dit que ereu? i ho sabreu tots. Nosaltres i vostà.

-- Constantí Puigreig, i em trobo sol dalt del vaixell "Riquíssim" el qual navega mig negat... i fa senyals. Era el seu escoltador.

- Teniu un nom de molt mal dir, però cap on sou? petita platja el motor

- Si jo ho sabés ja us ho hauria dit...El vaixell trobà un temporal i el capità va dir que ens salvéssim amb les barques de salvament i es va salvar tothom, el capità el primer, llevat jo per tal de voler salvar la senyoreta Lopereti, filla de bankers.
 - Teniu brúixola en aquest vaixell?
 - Si, però no la sé fer servir.
 - I no hi ha cap més aparell? Un quadrant, un sextant o una carta de navegar...
 - Sí, d'aparells n'hi ha molts, però per mi és com si no hi fossin.
 - A veure...a veure. No us poseu nerviós.
 - Que vostè no ho estigui, ho comprenc, però vostè ha de comprendre que jo sóc el nàufreg!
 - Bé, ho admeto. Em poso al vostre lloc. Veieu terra?
 - No. A més ara és de nits ací.
 - Hi ha alguna llum al vostre vaixell?
 - Sí, incomprensiblement les llums són enceses i el motor va.
 - Que em senti a mi no deu ser gaire lluny perquè anem malament de piles a l'aparell de ràdio. Proveu de tirar cap a la dreta. Això ho heu de fer movent el timó.
 - Gaire?
 - Vos mateix. Ho faig per tal de veure si us acosteu on nosaltres som. Si no va bé cap a la dreta, gireu cap a l'esquerra...
- La cosa certa és que després d'hores de fer proves seguint les indicacions del seu escoltador, es feu de dia i Constantí podé comunicar:
- Senyor, senyor, us heu adormit? Veig terra!
 - Ací no ha dormit ningú. Segur que aquesta terra que veieu és la nostra. Aneu-vos acostant hi ho sabrem tots. Nosaltres i vostè.
- Constantí s'acosta a la terra que veu i quan ja hi era prop veu algú a una petita platja que li fa senyals. Era el seu escoltador.
- Just quan el "Riquíssim" tocava la sorra de la petita platja el motor

del vaixell va dir prou.

Es rebut per un ciutadà de més de mitja edat, vestit amb poca roba, portador de barba, i amb cara de pasques. Ambdós s'abracen.

- Benvingut a casa nostra, amic, perquè em penso que ja us puc dir amic...Mai havia passat tota una nit parlant amb la mateixa persona.

- Sí, sort de vos si he pogut arribar.

- Pujeu, pujeu a casa...No en feu cas, és feta nostra. De mi, del criat Jenkins i de la meva noia.

- Teniu criat i tot?

- Ja us ho aniré explicant...Ara pujeu a casa i refeu-vos.

El sortiren a rebre dos personatges els quals per les mostres d'alegria es veu que també havien passat la nit en blanc esperant. Un devia ser el criat Jenkins perquè el rebé amb una gran reverència i també l'abraçà xardorosament. L'altre, Mare de Déu l'altre! L'altre devia ser la filla del seu salvador, i Constantí es troba davant per davant de la dona que havia somniat sempre d'ençà que havia vist la senyoreta Miró en aquell temps d'estudiant. Amb pocs segons beneeix la decisió de la noia Lopereti d'haver fet investir el temporal, i més la beneeix quan la noia del seu salvador, igual com ho feren els altres dos islenys, se li llençà als braços efusivament. El pobre Constantí desitjava que aquell abraç hagués durat tota la vida. Hi anava en camí, quan ho privà el senyor de la barba:

- Bé, Sara, prou...Tots n'estem contents de l'arribada d'aquest senyor...

I el senyor de la barba feu les presentacions:

- Jo, un temps era mister Montgomery, aquest segueix essent el criat Jenkins, i aquesta és la meva filla Sara.

Al criat Jenkins, Constantí se'l mirà rapidament. Quan mirà a Sara s'hi fondejà mirant-la. Avesat a mirar noies milionàries com les que portava vistes, la visió de Sara el deixà enlluernat amb l'enlluerna-

ment que ell havia pensat que l'enlluernaria la noia que ell volia per tal de fer-hi companyia sempre més. Sara estava a anys de llum de totes les noies que havia conegut.

- Bé, ara reposeu, mengueu i beveu, i quan hagi ben reposat, ben menjat i ben begut, parlarem de com haveu de tornar al vostre món comptant que les pobres piles del nostre aparell de ràdio se'n surtin.

- No hi vagi de pressa, senyor Montgomery, no hi vagi de pressa.

- Que també és dels nostres, vostè?

- No l'entenc, senyor...

- Vull dir si és dels que han fugit del món dels negocis i cerca un lloc de repòs.

-No, no, de moment jo no sóc altra cosa que un naufrag que sort de vostè si toco terra ferma. Precisament ja havia emprès, a contra-cor si s'ha de dir tot, un viatge de negoci, però no s'ha fet negoci. I ara estic molt content de trobar-me entre vostès i per ara no tinc cap pressa d'anar-me'n...

Es dina. El senyor Montgomey i filla s'asseuen a una taula molt poc pretensiosa, i el criat Jenkins, ja vestit de criat, serveix la taula amb tota la serietat del món. El senyor Montgomery s'adona de la mirada de Constantí davant l'actuació del criat Jenkins.

- Veurà, jo no sé si aquesta coneixença que havem fet serà una coneixença a curt o a llarg termini, però és la primera vegada d'ençà que som a l'illa que tenim foraster. Quan arribarem ací vam viure un temps de cocos i peix fresc. Però Jenkins que és un criat únic, s'emportà sements, les plantà, les cuidà i per això avui podem menjar verdura fresca...Jo tenia molts quartos...

- Malament!

- Malament? Per què?

- A mi els quartos m'ho han espatllat tot. I he vingut ací sense cap.

- No s'amoini. Tampoc en tenim nosaltres.

- Ah, jo pensava...
- He dit que "tenia" molts quartos...Vostè sap o podria saber què passà l'any 29 a Wall Street, no?
- Si, que va quedar molta gent penjada. Però com que Wall Street és tan lluny de casa nostra...
- Perdoni, d'on és vostè?
- De Catalunya, a la vora de França...
- Pau Casals!
- Just. Catalunya, de Pau Casals.

Doncs jo havia tingut molts quartos. I vingué el colapse. Els papers es tornaren papers mullats i jo en tenia tants com vulgui. Uns es llevaren la vida, altres embogiren...Jo el disgust el vaig tenir com tots, però vaig agafar una tal tirria als diners, que vaig dir a la familia que me n'anava a una illa que no hi hagués ningú per tal de no sentir-ne a parlar mai més...La meva dona, pujada en mig de luxe i de posseir tot allò que li plavia, va dir que no em seguia i va demanar divorci que és una cosa que a Amèrica es demana molt. Li vaig dir que si el demanava esperant que jo li passés una quota, que ja es podia estar de demanar-lo perquè havia quedat literalment sense res. Però ella el va demanar igualment. Sara, la meva filla, que sempre ha estat emparada, va dir que on anés jo aniria ella, i Jenkins, que m'havia servit tota la vida, va dir que em seguiria servint on fos. I va ser amb els quartos de Jenkins que vam arribar fins ací....Ja sap perquè Jenkins segueix servint-nos, i ho fa de la mateixa manera que ho feia quan a casa era la casa més visitada del barri. Jo no volia en cap manera que Sara ens acompanyés...no sé si coneixeu bé les noies. Aquesta em va voler seguir de totes passades. Les noies americanes no són comles altres. Algunes procuren fugir dels pares, s'han deixat seduir per les pel.lícules, el mal nacional d'Amèrica, i altres, com la de casa no se'n volem moure ni quan les coses van pel pedregal.

-Jo, senyor Montgomery, comprenc el cas de vostè perquè ha renit amb els diners i compren el cas del senyor Jenkins, però el que no acabo de comprendre és el de Sara. O és que ací reben visites d'amagat, o...

-No! Aquesta illa és nostra i l'únic foraster d'ençà que hi som és vostè. Aquesta illa la vaig comprar fa temps perquè estava tip de comprar coses per a guanyar-hi i perdre-hi diners, i vaig té, em compraré una illa i no hauré de tenir maldecaps si el paper baixa o puja. I a Sara, molt sovint, si no cada dia, li intento dir que així que podem la tornaré a la civilització, ara que la radio ha dit que d'ençà del senyor Roosevelt Wall Street torna a ser Wall Street...

- El meu vaixell, el del meu pare, vaja, s'ha encallat molt a la vora. Potser entre tots el podem tornar a fer navegar i...

- Sara, filla, ho sents el què diu aquest senyor?

- Sí, però no.

- Però senyoreta Sara, no és una pena que una noia com vostè passi el temps apartada del món? No pensa que aquests magnífica presència d'ara i que és la millor cosa de l'Illa, pot venir un moment que deixi d'esser-ho? És un crim que una cara com la seva es quedi sense sentir les lloes que mereix en aquest cul de món.

- Si jo m'estigués ací perquè m'hi vingués a veure gent, podria tenir raó, però jo m'estic a l'Illa perquè, com el meu pare, he renyit amb gratacels i ascensors, cases de moda i cremes de nit. Després, senyor, qui és que li ha dit que ací no se'm lloa aquesta cara guapa que diu vostè? El meu pare em diu que cada dia en sóc més de guapa, i Jenkins no en parlem. I si ara vostè també m'hi troba de guapa...

- És clar que la hi trobo. Com també trobo bé que son pare que deu anar camí de la cinquantena...

- Gràcies, senyor Constantí, moltes gràcies. La vida a l'Illa es veu que em prova. Vaig camí de la seixantena! I ací m'hi trobo bé, ningú m'hi ve a fer nosa, i fins i tot si hagués d'anar per mi trobo bé que

les piles del nostre aparell de ràdio s'acabin d'un moment a l'altre per no tenir la tentació de dir a la gent on em trobo...I els treballs que hi hauran per, abans no es morin les piles, dir a algun vaixell que passi prop d'ací, que hi és vostè!

- Es comunica sovint amb vaixells?

- Sí...Però fins ara, quan ho he aconseguit els dic "bona tarda tinguin" i tanco l'aparell. Ara essent vostè ací i en tant les piles responguin hauré de variar el programa.

- Per què?

- Que també s'hi vol quedar vostè a l'Illa? Ja s'ho ha pensat bé?

-- En aquest moment no sé què fer...Jo formava part d'un creuer ple de les dones més riques del país, per tal, segons el meu pare, de que s'hi fessin una sèrie de casoris que, sempre segons el meu pare, havien de ser la base d'un govern format per ministres milionaris per tal de veure si governaven més bé que els ministres que no n'eren.

- Sap que això és una gran idea? Si els nordamericans la sabessin segur que li plagiaríen.

- El pare volia que jo fos un dels que em casés amb una de les noies del creuer. I jo totes les noies riques que porto vistes, les veia com a banqueres, propietàries i rendistes, vestides de dona. Una vegada vaig parlar amb una conservant els ulls clucs durant tota la conversa. Jo sento donar disgustos al pare, que no se n'hi han de donar, però estic de milionàries fins al cap d'amunt. No hi puc fer més.

- Senyor Constantí, si jo tingués els diners que tenia abans...potser podríem arreglar coses amb Sara, però ara ni ella ni jo estem en condicions de dir que Sara és un bon partit, m'enten?

- Es clar que ho entenc. Però li tinc de dir que quan he vist la seva filla no m'ha passat pel cap que veia una dona de diners. He vist la noia i prou. Que era la cosa que jo volia veure quan em presentaven milionàries. Ho enten, senyor Montgomery?

- Es clar que ho entenc...Ho entens tu, Sara?
- Senyor Constantí, si vostè entre les noies del creuer hi hagués trobat la que li hagués fet el pes...
- Oh, miri, ja no hauria naufragat i ja no seria ací!
- I ara què pensau fer?
- No ho sé...Ja ho he dit abans. Anar-me'n si no es pot demanar auxili bé, hi les piles fallen i els que escolten entenen un lloc per l'altre, ho veig difícil...I quedar-me, si hi haguéssin males cares...
- Alto, qui li ha dit que hi haurien males cares?
- Veuràs, Sara, en aquest moment el senyor Constantí és dels nostres, però d'on ell és encara no hi ha passat un drama com el de Wall Street, o sí?
- Fins el dia abans d'embarcar-nos, els bancs funcionaven normalment, els papers es mantenien, i la gent pagava lletres, lloguers i contribucions, de mala gana, però pagava.
- I d'aquest règim que tenen al seu país, què me'n diu?
- Veurà, el pare ha seguit fent diners i no té més boca que per lloarlo. I com ell ho fan tots els que n'han fet. No s'hi ha ficat, per ara, el règim amb la gent de diners. El règim ha fet un sindicat únic. El sindicat vertical, que en diuen. S'ha de syndicar tothom, amos i treballadors. Això la gent rica com el pare no ho han vist massa bé i aquest és el motiu que volien fer un govern de milionaris. Acabada la guerra tothom corria amb boines vermelles, fins i tot el cap d'Estat. Fou un dels negocis que feu xarnegar al pare ja que ell va intervenir en el de fabricació de boines pensant que en portaria tot el país.
- I no en va portar?
- No, a mida que passava el temps se'n veien cada vegada menys. Fou un mal negoci aquell, pel pare. No s'ho sabia acabar que una gran part del país, veient que en portaven els que manaven, no sortís al carrer amb boines vermelles...

- I vostè, senyor Constantí, va anar a la guerra?
- Sí, senyor.
- Aquin costat?
- El meu pare em va dir que era una guerra de rics contra pobres. A quin costat es pensa que havia d'anar?
- I ja deu saber que en el costat que segons veig vaa anar, hi havien alemanys els quals van provocar la darrera guerra, i als quals, nosaltres, els nordamericans, rics i pobres, ens hi van batre? Si ara fos...
- En aquest moment, senyor Montgomery, aniria a favor dels que van perdre, ja que ací no en trec res que el pare sigui milionari.
- Miri, si es vol quedar es quedi. S'hi pensi i, si som a temps a fer funcionar les piles, cas de no voler-se quedar, mirarem d'arreglar-ho...

Constantí, així que va veure Sara, no pensà en altra cosa que en quedar-se a l'Illa del senyor Montgomery. Ara, la qüestió era que la noia s'ho agafés com ell volia que s'ho agafés.

Constantí passà uns dies de felicitat pura. La població total de l'Illa era una gran població. I tenia el goig de veure sovint somriure a Sara. Tingué, perquè no fos dit, alguna conversa amb el senyor Montgomery.

....i jo, amb Jenkins, ja n'hagués tingut prou, però Sara em preocupa. Vaig acceptar un primer impuls de la noia però ara veig que es va fer un disbarat. Ella per embarcar-se i jo per deixar-la embarcar. Fins unes hores abans del dia fatal, Sara vivia com la filla d'un potentat. I quan jo em vaig presentar a casa i vaig dir: "Estem arruinats!" ningú no s'ho creia. Encara estic veient l'escena...

- Estem arruinats. No podem pagar ni contribucions, ni els sous del servei. I ens treuran de casa a qualsevol moment....

La cosa va anar tal com deia el senyor Montgomery. La senyora de la casa va dir:

- Jaume, no estic per brocs. Precisament avu⁹ m'he comprat un abric de pells i el vindran a cobrar.
- Doncs ja se'l poden entornar perquè no tic absolutament ni un clau. I com jo, molts. N'hi ha que s'han penjat, altres s'han hagut de tan car.
- I tu, què has fet?
- Jo, en aquests moment no sé quina de les dues coses fer. Només sé que ho havem perdut tot. Tot no, tinc una Illa que és meva i me n'hi aniré.
- Sol, no?
- Doncs...sol, sí.
- Jo m'havia casat amb un home ric. No puc seguir casada amb un que ha quedat sense res.
- Tu mateixa. Sempre has fet allò que has volgut.
- I Sara?
- I Sara va dir:
- Fa unes hores erem milionaris, i ara som pobres. Encara no trobo el canvi. Jo em sento igual que dos dies endarrera. Què és ser pobra?
- Ja ho veuràs quan comencin a emportar-se mobles i a dir que ens n'havem d'anar de casa...
- Jo no et segueixo, Jaume. Jo em descaso. Jo no puc canviar de vida.
- Jo...
- Si vols el divorci, de mi no en treuràs cap quarto.
- Jo, després d'haver viscut com he viscut, no em puc posar en uns fogons.
- A quins fogons, Maria? Els de casa aviat no ho seran....
- Jenkins entra i pregunta si pot servir el dinar.
- Jenkins, és la darrera vegada que ens el serviràs. Wall Street...
- Ho sé tot, senyor, però jo segueixo essent Jenkins, servidor de vostè. I no hi ha quedat sense res, senyor. Quedem jo i l'Illa.

- Però com hi anirem, Jenkins?

- El senyor m'ha donat sempre més diners que els que em mereixia. Jo puc pagar el viatge. Al menys el d'anada...

Sara va declarar:

- Jo fins ara he viscut com una milionària i ja sé quina cosa és. Ara sabré com es viu quan s'és pobre.

A la senyora Montgomery la deixem situada a casa els seus pares, a la granja "Nova Amèrica". Demanà i obtingué el divòrci, i votà en democrata. I no cal ficar-s'hi més. A molts demòcrates, els republicans se'ls miraven malament. I ara ens les tindriem d'heure amb els dos partits més importants dels Estats Units, i segons què diguéssim d'uns tindriem males cares dels altres.

Constantí veia que si hagués trobat Sara uns anys abans, segur que son pare hauria aprovat l'enllaç, i que ara no l'aprovaria. Però en aquells moments a l'Illa tots eren ex-milionaris i si Sara pensés d'ell com ell pensava d'ella, sempre, si la cosa es tirés endavant, podria dir a son pare que s'havia compromès amb una dona del seu braç. Això ho pensava perquè de tant en tant encara es preocupava dels disgustos que en qüestió de casoris havia donat a son pare, i ho pensava quan estava sol. Quan tenia Sara a la vora, no podia pensar en altra cosa que en la glòria de tenir-la-hi. I llavors, al món, no hi havia altra realitat que la noia. Se n'havia adonat tothom de com es transformava Constantí quan tenia Sara prop, el senyor Montgomery, el criat Jenkins, que semblava que no s'adonava de res, i la propia Sara. Es a dir, tots els habitants de l'Illa.

Jenkins, que de traçut sí que ho era, havia construït una petita barca. El senyor Montgomery deia que amb aquella barca no es podia pas anar a Amèrica, però a ell li servia per barquejar que no havia tingut temps de fer-ho mai.

Trobem la parella dalt la barca de Jenkins. I té lloc un bisbe. Aquest

- Mai havia estat tan bé com ara...

I una rialla doble.

- Vostè, Constantí, pot tornar a casa seva quan vulgui, ho sap?

- Sí, però em sembla que les piles ja no tenen oli per a mitja vetllada, i, si en tenen, esperaré que no en tinguin. Per ara passar el temps sense sentir passar comptes, i sense sentir el pare fent llistes de pubilles riques, és absolutament satisfactori.

- Però vostè devia fer quelcom més que esperar que son pare li fes llistes d'aquestes, no?

- Vaig aprovar les econòmiques.

- Fou un bon estudiant?

- Sí...la vaig aprovar en tres etapes. A la primera, a Barcelona, una ciutat que ara ja hi ha estat tothom però que un temps la gent considerava que anar a Barcelona era com anar a Amèrica, els estudis foren més aviat fluixos. A la Universitat hi havia la senyoreta Miró la qual ens tenia a tots enlluernats i ens la miravem a ella en lloc d'escoltar al catedràtic. Llavors jo estava totalment sota el domini del pare i no m'hi veia en cor amb la senyoreta Miró. No era rica. Però... era...

- Com era?

- S'assemblava una mica, una mica, amb vostè, i es donava compte que tots li teniem els ulls al damunt. Acabà casant-se amb el catedràtic.

- I llavors...

- El pare em portà a estudiar a Anglaterra. Picà segur el pare, ja que a l'aula anglesa no hi havia ni cap senyoreta Miro. I no hi havia més remei que estudiar. A mig estudiar va venir la guerra d'Espanya, i el pare, quan va veure bé qui l'havia de guanyar, em feu tornar a casa. I més tard vaig acabar la carrera a Barcelona.

- I després?

- Si, miri...la vida d'un home destinat a manejar grans fortunes. Balls, ocktails...i sempre havent de pensar quants quartos podia tenir la balladora o la còktelera. Vaig suar molt, Sara, perquè, la veritat, les noies amb les quals tractava podien tenir dots importants però eren noies, com li ho diré jo, que totes tenien una gran retirança amb el senyor Jenkins...Si n'hi hagués hagut alguna que la retirada l'hagués tingut amb vostè...

- I si aquesta hagués trobat que la retirada amb el senyor Jenkins la hi tenia vostè!?

- Llavors, en lloc d'agafar-me les coses passivament, me les hagués agafades activament, m'hagués batut, hagués lluitat, ho hagués fet tot per tal que la noia retirant-la a vostè m'hagués fet el cas que jo volia que en fes...No ho sé, hagués dit que tenia quatre vegades més diners que els que teniem a casa...hagués dit que no en tenia cap. Si no l'hagués poguda decantar a favor meu fent sortir cambres de bany, gerres, alfombres i pintures de preu, hagués fet sortir passar la vida en una cabana de troncs sense telèfons ni criades...Hagués fet tot allò que, ara ho sé, penso que ha de fer un home per tal de fer quelcom més que taules davant una dona que ell sap que és la que vol, desitja i estima. Jo això abans ho havia pensat algun cop. Ara, de fa uns dies, ho sé. Jo crec que s'estima a cop calent, no a copia d'anys. L'amor d'anys és la traducció de l'amor de pocs anys. Jo crec que aquesta cosa que se'n diu amor, i que ara té la mar d'interpretacions, és allò que un sent quan davant d'una dona sent quelcom a dintre seu que li diu: "Aquesta!". I ja no en veu cap més. Ja té la seva. I si a la dona no se li fa el pes, llavors venen els casoris d'estar per casa, de "pa sucat amb oli" que diem a casa nostra.

- Què vol dir pa sucat amb oli?

-Es clar, perdona...Bread with oil, però que n'hi hagi d'oli, sap?

Això ho mengen molt els pobres, però jo d'amagat em ficava a la cuina

i trobava que el pa sucat amb oli tenia tots els gustos.

- Demà direm a Jenkins que ens en faci.

- Deia, doncs, que llavors els fan els casoris perquè no sigui dit.

I encara hi ha un altre recurs. Si la dona que tu has dit: "Aquesta!" no es decideix, un es pot quedar solter que tampoc hi ha cap constitució que ho prohibeixi, ni l'americana que diuen que és la primera que es va fer.

- Constantí, tot aquest discurs, a què ve? Vostè és un home ric encara que circumstancialment no en sigui, però és un home ric, un gran partit i no ~~s'assembla~~ amb res amb el senyor Jenkins, i si tot aquest discurs va per mi, jo ja no sóc del seu braç, i és possible, de la manera que el pare s'agafa les coses, que no en sigui mai. I a mi, aquesta vida d'ara m'encanta.

- Sara, jo no és que amb això et vulgui obligar a res, però i si ens diguéssim de tu?

- Ah, com vulguis.

- Sara...i si jo em quedés de dispeser a l'Illa?

- Tu què en pensaries d'una noia que s'embarca amb el primer arribat?

- Es clar, en poden arribar d'altres, no?

- Ho veig difícil, Constantí, ho veig difícil. Qui vols que vingui ací?

- Jo podria marxar i tornar, i tornar a marxar i tornar a venir les vegades que fos, i ja no seria el primer.

- Constantí, el meu pare encara té l'afany i el neguit de que jo deixi l'Illa. Sé que d'amagat emet missatges per si el sent algú. Es per això que les piles de la ràdio estan tan gastades...Ell no ho vol que jo em quedi. Es pensava que al cap de poc d'estar ací seria jo la que demanaria per tornar al que fins llavors havíem estat el meu món, el món del meu pare. Però el meu pare es va errar i s'erra, o jo sóc diferent d'altres noies nordamericanes. Jo ací m'hi trobo molt bé.

- Encara que hi sigui jo?

- Mira, Constantí, jo no he festejat mai. No sé quines coses s'han de dir quan es fan preguntes com aquestes.

- Aara, deixem-nos de sistemes de festeig. Jo tampoc he festejat mai. Imagina't que la cosa hagués anat al revés. Que jo el meu pare i Jenkins haguéssim estat a l'illa i que tu t'haguéssis presentat com ho vaig fer jo, i que al cap de pocs dies m'haguéssis fet el discurs que t'he fet jo...Que et penses que hagués dit, jo?

- Mira, Constantí, ja som a la vora d'on el teu vaixell es mig negà. El noi veu que Sara ha trobat la gran sortida, amb el "Riquíssim" per tal de no contestar la seva gran pregunta. No ha dit el que ell volia que digués, però tampoc ha dit al contrari. I es pensa que hi ha esperances. I s'hi aterra.

- Sara...

- El vaixell sembla que només és moll. Segur que Jenkins trobarà la manera de que torni a navegar.

- Sara...

- Estàs per mi o no estàs per mi?

- Es clar que ho estic. I molt.

- Vull dir si estàs amb el què dic! O és que vols deixar que el vaixell segueixi en remull?

- A mi aquest vaixell em recorda un temps que ho vaig passar molt malament...Sort de salvar la noia Lopereti que m'ha permès...

- Constantí, home!

- Sí, sí, ja hi estic amb el què em dius. Sí, sí, el portarem en terra i el regalarem a Jenkins que l'haurà salvat. Ja ho sabies que el que salva un vaixell té dret a demanar molts quartos o a quedar-se'l?

- No ho sabia. D'ençà que tu ets ací he après moltes coses...

Constantí fa un sospir tan important, que se sent de qui sap a on.

Naturalment, Jenkins trobà la manera de portar el "Riquíssim" platja amunt, de treure-li tota l'aigua que l'havia mig negat, i de deixar-lo en bones condicions de navegabilitat.

- Ja tenim vaixell, Constantí - va dir el senyor Montgomery -. Un bon vaixell, i segons ha dit Jenkins amb un bon aparell de ràdio amb el qual si volem, ens poden sentir de molt lluny. Jo el faria servir per Sara, i per vostè, és clar. A mi no em fa res de quedar-me ací amb Jenkins.

- I si m'hi quedés jo, ací?

- I sense Sara?...Constantí jo puc ser un americà i un americà que ha vingut a menys per aquella punyeteria de Wall Street, però seria un americà carallot si no veiés que vostè està de Sara, com li ho diré jo...que hauria de ser molt mussol si no n'estés de la manera que n'està. Qui és, doncs, que s'ha de quedar a l'Illa? O tots fem el pocker passant!

- L'ha cregut sempre, senyor Montgomery, Sara?

- Sempre. No li diu res que m'hagi seguit a n'aquest recó de món?

- I vostè, senyor Montgomery li ha dit qui s'ha de quedar a l'Illa?

- I vostè es pensa que si se'n va se n'anirà sola, sabent que jo i Jenkins ens quedarem? Vostè, per quartos que hagi tingut no li veï un mirar distint de quan vostè es va presentar? Si no és capaç de veure això jo li aconsellaria que marxéssol. Jo em pensava que tots els catalans tenien per les coses, la mateixa orella que el senyor Pau Casals per la música.

- Potser té raó que mira diferent de fa uns dies. Jo...

- Té la mirada del jugador que guanya, del tenor que fa un do de pit, del pintor que fa el quadre que volia fer, i carai! de la cara que fa el senyor Jenkins quan endevina un suquet de peix, home de Déu.

Ja sabem que Constantí tampoc havia festejat mai i sabia poques de les regles del joc, i quan més tard trobà Sara, que era de molt bon tro-

bar perquè l'Illa era molt petita, ell que sí, que:

- Sara, et veig una cara, no sé, diferent de dies endarrera.
- Vaja, ja has parlat amb el meu pare!
- Però...
- Has parlat amb ell, segur. Ell fa dies que me'n parla d'aquest canvi de cara.
- Però l'has canviada o no?
- A tu què et sembla?
- Jo d'aquestes coses no en sé res... Jo si puc dir la veritat em sembla que quelcom m'hi portà a l'Illa, que valgué la pena el naufragi i haver conegut la noia Lopereti, i...
- Sí, ^{i que} qui t'hi portà fou el meu pare dient-te per ràdio cap on havies de tirar... Ja ho saps que el meu pare amb l'aparell del teu vaixell intenta que algú li contesti?
- S'ha cansat d'estar ací?
- No saps festejar, Constantí, no saps festejar, però saps fer el pagès. El meu pare intenta posar-se en contacte amb algú per mor de la seva filla Sara. Ell es quedarà ací amb el senyor Jenkins...
- I jo?
- Tu pregunta-ho al meu pare, Constantí, pollinc!

Aquella nit, que feia lluna, Sara va dir:

- Mentre vostès parlen d'arreglar el món, i ara en poden parlar ja que gràcies al "Riquissim" hem pogut proveir de cafè i beguda, me'n vaig a donar un tomb per la platja.
 - Tota sola, Sara?
 - Sí, pare. A vosaltres tres us veig tot el sant dia...
- Dos homes no diuen res. El criat Jenkins pensa: "Alguna en porta de cap, la senyoreta Sara" Ho endevina ja que Jenkins la coneixia de quan la noia dormia en el bressol més brodat del barri.
- Sara s'enfila al "Riquissim". Passa sense aturar-s'hi pel salonet i ca-

marots. Arriba al petit pont de comanament. La mou una idea que es veu que no vol avisos. Sí, l'aparell de ràdio del vaixell és per ella, un autèntic misteri, però quan una noia mira de la manera que segons son pare mirava Sara, no hi ha misteris que hi valguin. Mogué caragols, obrí compartiments, fins que trobà què donava força a l'aparell. Hi feu un llarg bes i ho llençà mar enllà. Era la soledat, l'allunyament definitiu d'un possible contacte amb el món de fora, amb un tercet d'hommes: son pare al qual volia molt, el senyor Jenkins, que demostrà que era imprescindible tant a la magnífica residència de la capital com en aquell Illa deserta, i Constantí el qual li havia encomanat, segons son pare, un mirar especial...

- Jenkins...Jenkins, que és estrany que aquest aparell, que semblava nou i encara ahir funcionava, ara hagi quedat mut.

- No crec, senyor Montgomery, que el món s'hagi acabat...Provaré amb el nostre aparell...

Minuts més tard torna Jenkins.

- Senyor Montgomery, per l'altre aparell, encara que poc, he sentit música. Això vol dir que al món encara hi ha algú.

- No ho sé, però és molt rar que aquest aparell, comprat per gent rica, no capti res. Se'l miri, Jenkins, se'l miri...

El criat Jenkins, que ho arreglava tot, fa una inspecció. Sí, algú ha manipulat l'aparell. L'home pensa que haurà estat Constantí o Sara.

Algú dels dos no vols t'factes amb la gent de fora.

En aquell moment Constantí pescava. I Sara veu tornar Jenkins del "Riquíssim". Aquest, no el vaixell, sinó el criat Jenkins, descobreix una mena d'ensurt en el mirar de la noia ja que ella sabia que Jenkins ho arreglava tot i que segur que venia de deixar l'aparell com si ella no hi hagués fet res. Jenkins fa un mig somriure. La noia no sap si és un somriure de disgust o de victòria.

-L'aparell del "Riquíssim" no farà mai més mal deccap a ningú. Què

hi farem! - diu el senyor Jenkins.

El gran criat veu que Sara torna a mirar com el dia abans, i a l'endevinar la causa el senyor Jenkins aixampla més el seu iniciat somriure.

- Mireu quin un! - exclama Constantí pujant un peix de bones dimensions.

Sara hi va corrents i el senyor Jenkins encara aixampla més el seu somriure.

- Senyor Montgomery, l'aparell del "Riquíssim" no va. Em sembla que la cosa d'estar a l'Illa va per llarg...No veu com corra Sara a trobar al senyor Constantí?

- Sí que ho veig Jenkins, però no deixa de ser una contrarietat que no ens poguem comunicar amb algú. Jo ho feia per la noia, sap?

- Jo no he estat mai trapasser, senyor Montgomery, però em sembla que un peix, que tampoc és tan gros com ~~sens~~ vol el senyor Constantí, no val tres abraçades seguides...

- Nosaltres pod^em passar com ara fins que ens acabem, però ells podrien festejar igualment en un altre lloc. No li sembla, Jenkins?

- Amb perdó, senyor Montgomery, no festejaran en lloc com ací. Aquesta és la meva humil opinió i l'exposo amb el permís de vostè.

- Ha festejat alguna vegada, Jenkins?

- No, senyor. Entre festejar i servir al senyor, vaig optar per servir al senyor. I com que ara ja no hi sóc a temps, seguiré servint al senyor.

- I com el veu el festeig de Sara?

- Vostè va trigar uns dies a descobrir el nou mirar de la senyoreta Sara. Jo el vaig veure l'endemà d'haver arribat el senyor Constantí.

- I, Jenkins, vostè que ens ha arreglat tantes coses, com és que no va poder arreglar l'emmudiment de l'aparell de ràdio del "Riquíssim"?

- Ho tinc de dir, senyor?

- Hi ha compromís?
- Sí, senyor.
- Ell o ella?
- Un dels dos.
- Un o una?
- Al meu modest entendre, qualsevol dels dos mereix premi.
- Amén, doncs?
- Amén, senyor.
- ...
- Què diu, Jenkins?
- He dit un vaixell, senyor.
- A on?
- S'acosta a l'Illa.
- Es clar.
- Amb perdó. Quan el senyor diu és clar, què vol dir. Si el senyor creu que m'ho pot dir.
- No he pogut fer senyals amb la ràdio, però cada nit els he fet amb el pensament i algú m'ha sentit.
- Es ben clar, senyor. Què sap un...

El senyor Montgomery veu venir el vaixell que ja havia vist Jenkins, amb cara alegre. Jenkins amb cara com si en veiés cada dia de vaixells. Constantí amb cara de desencant, i Sara amb cara que es fa quan un es mossega el llavi inferior.

El vaixell s'acosta a la petita platja. Es veuen caure dues ancles i algú s'acosta damunt dues barques. Tres, dels d'ara quatre habitants de l'Illa havien fugit de la civilització, però la civilització és tossuda i s'acosta als illencs. El senyor Montgomery no creu conèixer els visitants. Jenkins permanence immutable. Si el senyor Montgomery decideix marxar, que no ho creu, ell marxarà. Si el senyor Montgomery decideix quedar-se, cosa que creu, ell es quedarà. Constantí no fa al-

tra cosa que mirar-se la gent de les barques i Sara. Aquesta li fa que no amb el cap. Pot voler dir que no els coneix, o que no es mourà de l'Illa. Ja hi ha contacte amb la sorra per part dels arribats.

- Bon dia tinguin. Som del "Mar Obert". El capità ens havia parlat d'una illa en la qual no hi havia ningú...

- En aquesta, com veuen, hi ha algú. El capità es deu haver errat d'illa. De tota manera no hi ha gaire gent. Som quatre... Però desembarquin. Ara, no trobaran massa coses... Aquest és Jenkins, un criat de tota la vida... Aques és Sara, la meva filla, i aquest que fa cara d'espantat és el senyor Constantí el qual arribà fa temps d'arribada forçosa, i un servidor sóc Montgomery, propietari de l'Illa segons papers que ho acrediten. I s'ha acabat el cens.

Molts ulls es miren la magnífica boniquesa de Sara.

- Però...

- Es que en una illa no hi pot haver una noia com aquesta?

- Es veu que sí, ja que hi és, però no ho entenem.

- Al món, senyors, sempre hi ha coses de mal entendre.

- Es veu que sí... En fi, nosaltres som una colla de gent benestant dels Estats Units...

- Ah, però, n'ha quedat algun?

- Sí, vam votar al senyor Roosevelt i ens va apedaçar el país.

- Així hi torna a haver milionaris?

- El dia que als Estats Units no hi hagi milionaris, ja seran Estats Desunits. Nosaltres en portem algun. Si el vol veure és aquell senyor de les ulleres.

- Jo també n'havia estat...

- Ell n'ha estat i en continua essent ara. Es el senyor Painter.

- El senyor Painter? No em digui... Senyor Painter, senyor Painter!

Sóc, encara que sembli estrany, Montgomery, de l'Atlanta Club!
S'acosta, baixant de la segona barca, el senyor de les ulleres, dit senyor Painter.

- Però és possible? Vostè ací?

- Vall Street em va deixar sense res. La única cosa que em quedava era aquesta Illa, i ací estem.

- Però d'ençà de Wall Street que viu ací, i...- al dir aquesta "i" el senyor Painter es mirava de dalt a baix al senyor Montgomery.

- Tal com ho sent, i com ho veu. I mai, mai havia estat tan bé com ara.

- Però...però i la senyora Montgomery, també, també és ací?

- No...

- Ah, ja m'ho semblava que aquella senyora que venia a l'Atlanta no podia fer aquesta mena de viure...

- Ella no es va veure en cor de ser pobra. Va demanar el divorci i deu seguir anant a l'Atlanta, no sé a costa de qui...

- Ho sento, Montgomery. Si puc fer alguna cosa per vostè...!

Montgomery s'emporta Painter a part. Hi parla una estona. Pledeja per Sara i Constantí.

- Però si us podem portar a tots, Montgomery!

- No. Jo i Jenkins ja estem bé ací. Jo vaig renyir amb els diners i hi vaig renyir a perpetuitat. Es la noia que em preocupa. I ell, aquest que es passa el dia mirant-se-la. Son pare és milionari encara que ell va arribar tan pelat com jo i d'ençà que és amb nosaltres... el que son pare tingui quartos no li ha servit per res. Ell, per mediació de vostès es podria posar en contacte amb els seus, i si bé té un pare molt primmirat amb la qüestió quartos si se li diu que festeja amb una ex-milionària potser les coses s'arreglessin. M'enten, Painter?

- Però la noia ens voldrà seguir si vostè es queda?
- Oh la noia, la noia...La noia i ell. Sé confidencialment que la noia va destruir l'emissora de ràdio d'aquell vaixell que hi ha a la dreta de la platja. I ell, ell de por que son pare el vulgui tornar a aparellar amb noies milionàries, està decidit a no moure's d'ací. O s'hi troba la mar de bé. I la noia d'ençà que ell desembarcà a l'Illa, em penso que ha rebut fort, i més que pensar-m'ho, ho sé. Si el poguéssim convèncer a ell, segur que la noia el seguiria. Jo podia haver tingut molts diners i ara tinc una illa, però en segons quines coses no hi he entès mai res...I a propòsit, tu abans de ser milionari, no eres fiscal? Per què no tornes a fiscalejar i mires d'arreglar-ho això! Ja l'has vist el vaixell de la platja. Es el vaixell d'ell i es pot anar a la fi del món. Doncs no s'han mogut d'ací.
- Ja és de mal arreglar, Montgomery, aquest cas. M'ha parlat de fiscalejar...No es faci massa il.lusions amb això d'haver estat fiscal. A casa, bo i havent estat fiscal, ja se n'han escapat tres noies de les sis que tinc.
- Jo he sentit a dir que el que va més calçat és el sabater, però ara no es tracta de resoldre un assumpte de casa teva, sinó de resoldre'n un de casa d'un altre.
- Amb això tens raó, veus...En podem parlar.
- Fins ara jo estic segur que tan jo, com la noia, com el foraster i com Jenkins ja hi havem pensat en què es podia fer. Fem més doncs que pensar. Parlem-ne.
- Jo proposo tenir la reunió a bord del "Mar Obert".
- Home, Painter, ja veu com anem guarnits?
- És igual. Ja saps que els americans no ens hi mirem massa amb la manera que vesteix la gent.
- Com vulgui...Feia temes que no havia assistit a una assemblea, i

aquesta en serà una que no hi sortiran els diners...

- O sí, Montgomery, o sí.

- Pas els meus.

- Però hi ha els dels altres, amic, que poden fer decidir a l'hora de prendre decisions.

- Llavors, si és una reunió de gent de quartos ni jo, ni la noia ni Jenkins hi podem assistir.

- Al revés, Montgomery. Vostè no té diners avui, però n'ha tingut molts

- Això sí, veu.

- I per mi és el mateix de quan en tenia...

...

Aquella reunió tingué lloc a bord del "Mar Obert". Es serví un gran sopar. Un sopar de milionaris. Jenkins per aquella nit fou nomenat cap de cambrers i cuidà de servir a la gent principal amb la seva dignitat acostumada. Ho feu tan bé, que el senyor Painter digué al senyor Montgomery si li volia vendre Jenkins.

- No té pas prous diners per a pagar el què val Jenkins, senor Painter. Jo ara vaig a peu en qüestió de quartos, però tinc el criat que val molts dolars!

- Perdó, Montgomery. A vegades encara em penso que amb quartos, saps.. Sara era una convergència i unió de mirades. I Constantí estava cofoi a tot estar-ho pensant amb les enveges que la ja gairebé seva propietat privada encomanava als assistents a l'assemblea. Acabat que fou el sopar, l'ex-fiscal senyor Painter intervingué més o menys així:

- Els joves que m'escolten no ho saben que jo he estat fiscal. Un bon ofici quan s'ha d'acusar a gent desconeguda, i que sempre comptant que el defensor tirarà per avall, tu has de tirar cap amunt, i que és un mal ofici quan has d'acusar a un conegut. En aquest cas, un pot dir que l'afer no és prou clar, i allargar la causa procurant que el jurat

es cansi i dongui un veredicté que no perjudiqui massa a l'acusat conegut. Però si l'acusat és conegut molt conegut, un fiscal ha de dir que per questions de salut no es pot fer càrrec de l'acusació. El que no pot fer un fiscal és anar a favor de l'acusat, com jo vaig fer la darrera vegada que vaig actuar en el cas del veí i amic de tota la vida, senyor Donover. El senyor Donover fou agafat per bigam. I qui visitava a la presó moltes més vegades a l'empresonat que l'advocat defensor, era jo, el fiscal. "Però, home, senyor Donover, per què va fer això?". "Oh, si no s'hagués sabut no estaria agafat. Em va escapar de dir-ho..."

El dia del judici, en lloc de veure un acusat, com sempre ha de veure un fiscal, vaig veure el veí, l'amic...

- I què va passar, senyor Painter? - pregunta algú.

- Que què va passar? Un cas mai no vist... El fiscal va defensar l'acusat! Vaig fer presentar la senyora de l'amic Donover, que pobra senyora no havia rigut mai i passava de l'edat, i la que fou la causa de que s'hagués agafat per bigam a l'amic Donover, que era un pom de flors i encara un pom de flors rioler, i vaig dir: Senyores i senyors del jurat, amb la mà al pit, què haguéssin fet vostès? Allò era nou. Es desorientà el jurat, es desorientà el senyor jutge, i es desorientà el defensor el qual es va convertir en fiscal...

- I com acabà, el judici, senyor Painter?

- El jurat em va donar la raó, i el senyor jutge no va tenir altre remei que acatar la decisió del jurat. L'amic senyor Donover va sortir amb tots els pronunciaments favorables, però jo vaig perdre tot el meu préstigi de fiscal. Mai més se m'encarregà cap acusació...

Però això ja són coses passades. Ací no hi ha fiscal, jutge, ni jurat, i jo que hi he estat pregat, diré quatre paraules per tal d'exposar la conveniència de que les coses es facin com voldria que es

fessin un advocat defensor...A mi, per gust, és possible que m'agrades fer vida en aquesta illa en la qual n'hi fa, per força, l'amic Montgomey. I n'hi fa degut a unes circumstàncies que arruïnaren a molts nordamericans que semblaven que no s'havien d'arruïnar mai. El món es pensava que a Nordamèrica no hi havia més que milionaris. A les grans capitals han fet unes cases tan altes, que la gent de fora es pensava que nosaltres, amb aquelles cases de tan mal mirar, erem distints de la resta dels humans. S'ha fet una llegenda de com viviem, de com vestíem i de com beviem; s'ha dit que no es podien fer pòrs als horts per mor de que sortís petroli en lloc d'aigua; s'ha dit que la base de tots els nostres milionaris ha estat vendre diaris pels carrers, i per això un temps tothom n'hi venia i encara n'hi ha que n'hi venen, esperant; s'ha dit que ens havíem fet milionaris fent collir cotó als negres que en collien sense cobrar...En fi, de nosaltres s'ha dit tot. És clar que a Nordamèrica hi han diners i que l'Estat en té. S'ha de tenir en compte que no som un Estat, som uns Estats Units. I si els europeus diuen que si no haguéssim estat ells encara seríem tots pell-roges, per què els quartos que diuen que ens han fet fer ells no els han fet a Europa que mai n'hi ha hagut de pell-roges? L'Estat dels Estats, doncs, té quartos, però hem de tenir en compte que hi ha més de 180 milions de nordamericans i que la majoria paguen la contribució...Perdó, Montgomey, ja veu que he dit la majoria. Un fets que ja han passat, feren que un milionari, entre altres, en deixés de ser, i, renyit amb els diners com m'ha confessat ell, es dedicà a passar la vida en aquesta illa que veiem des d'ací i que provisòriament va adquirir hem de suposar a bon preu. Molts milionaris que quedaren sense milions no han tingut la sort que ha tingut l'amic Montgomery i s'han trobat sense milions i sense illa de cap mena. Ens diuen, també que no som com els altres, que no ens entenen, que a les pel·lícules, que

han estat el primer dolar de molts milions que hem fet, hi fem sortir, un moment o altre, plantofades a desdir i que una vegada acabades les plantofades la gent queda com si res hagués succeït. Tot això no ho enten la gent que no és nordamericana. Diuen que vam inventar el divorci, cosa que no és certa, ja que quan a casa nostra es va fer el primer, feia segles que qui podia el feia servir. Allò que és cert és que cada nordamericà, encara que sigui republicà, porta un rei al cos i en un moment determinat vol fer allò que pensa fer. I és per això que si bé no som els inventors som els que el fem servir més el divorci. A fora del país, si a un casat li surt una dona rondinaire, s'aguanta. Els nordamericans no les aguantem les dones rondinaires i, si la nostra ens hi surt, ens divorciem. I ens divorciem si les dones volen saber on passen les nits, si ens demanen massa quartos i si són elles que passen les nits fora de casa. I el divorci a casa nostra el pot demanar tothom, homes i dones. I no és que perquè ens divorciem siguem contraris del matrimoni, perquè ens divorciem i ens tornem a casar. Del que som contraris és de les dones amb les quals ens hi havem casat massa de pressa... I dic tot això perquè es vegi que quan els nordamericans volem una cosa, la fem. Hem guanyat totes les guerres que havem fet, i els soldats nordamericans sempre s'han fet retratar rient. Els que perden les guerres no s'hi fan retratar mai rient. Els forasters troben que som extravagants. Que l'hi trobin. No ens hi fiquem nosaltres amb els forasters. Doncs l'amic Montgomery, una vegada renyit amb els quartos, es va establir en aquesta illa que tenim a tocar. La senyora Montgomery va trobar que viure en una illa deserta era un mal viure i es va divorciar. Fins aquí res a dir. L'amic Montgomery és un ex-milionari. Aquest ex el trobareu a moltes targes de personatges il·lustres anunciant els diversos càrrecs que han tingut. Per tant, ser ex-milionari no és res més que un honor, honor que no pot tenir tothom. I anem al gra de la cosa que ha fet convocar aques-

ta reunió que tenim...A Nordamèrica no és pas únicament cases altes i petroli que tenim. Tenim les nordamericanes més guapes del món. I el senyor Montgomery va tenir, millor dit, va ajudar a tenir aquesta nordamericana que tenim al davant. Ningú em negarà que és una nordamericana guapíssima (grans aplaudiments) Un moment...un moment...I ara jo dic, si els nordamericans vam treure els anglesos del país, si vam treure els espanyols de Cuba, si vam guanyar les dues guerres més importants que per ara s'han fet, si hem deixat quartos a mig món, si som els que tenim és cotxes per quilòmetre quadrat, si nedem més de pressa que els altres, si telefonem més que els altres...i si per patriotisme acceptem totes aquestes coses, hem de permetre que una nordamericana com la filla del senyor Montgomery passi, oblidada, la vida en aquesta illa? L'amic Montgomery assegura que ell és partidari de fer vida solitària ací amb el senyor Jenkins. Es veritat o no, senyor Montgomery?

- Sí, és veritat.

- Es veritat o no, senyor Jenkins?

- Si ho diu el senyor Montgomery...

- O sigui, que el quid és que aquesta nordamericana excepcional deixi de fer vida artificial, encara que sigui natural, i la faci natural encara que sigui artificial. Tothom m'enten, oi? Seguir a l'illa vol dir estar exposada a agafar qualsevol malaltia...

- Perdó, senyor Painter, ací altres coses no hi haurà, però tots tenim una salut que fa fàstic.

- D'acord, d'acord, però no sols de salut viu l'home, o millor dit, en aquest cas, la dona. Però hi ha les relacions socials, els balls...

- Amb això veu, senyor Painter, fins ara que la ràdio ens anava bé sentiem tota mena de música i si volien podien ballar cada nit.

- Qui vol dir balls vol dir viure confortablement, ja ho sap, aire

--He té ben entès, però ací ni en tinc ni n'he hagut de menester.
--Vostè creu que un home de quartos, encara que ací no en disposi-
ta ni se'n precisin, passi la vida en una illa com aquesta?

- Jo crec que és absolutament normal que un home, amb quartos o sen-
se passi el temps en una illa que hi ha, ultra el senyor Montgomery
i el senyor Jenkins amb quina amistad m'honore, una cosa com la se-
nyoreta Sara la qual no crec que es trobi en cap més illa.

- Molt ben contestat. Però abans de naufragar vostè devia tenir una
família...

- Sí, una pare que és ell qui té els quartos.

- In no creu convenient posar-s'hi en contacte? Si el seu pare, a més
de tenir quartos, li porta afecte, pensa que no li ha de dir, per bé
que es trobi ací, per les circumstàncies que ha exposat, on és i què
pensa fer?

- Senyor Painter, jo mai ha volgut, a dretes, donar disgustos al meu
pare ni a ningú, però la ràdio del senyor Montgomery va acabar la cor-
da al cap de poc de la meva arribada. Van provar la del meu vaixell i
segurament per la mullena tampoc ens en sortírem. Si no arriba a ser
per vostès la meva estada ací seria del tot desconeguda.

- Però ara nosaltres som ací, i ens podem comunicar amb el món exte-
rior. Segurament que el seu pare estarà disgustadíssim.

- Té tota la raó. Ell estarà disgustat d'haver-me perdut a mi, i de
no haver-me compromès en un crèuer de noies milionàries que mon pare
organitzà per tal de veure si em casava bé. Cosa que no vaig fer i que
ara em sabria la mar de greu d'haver fet.

- Bé. Nosaltres ens posarem en contacte amb qui sigui perquè avisin
al seu pare de que vostè no ha desaparegut. Segon punt: li havem de
dir també què pensa fer?

- Si ha d'anar per mi, quedar-me.

- Si a n'aquesta illa només hi hagués trobat el senyor Montgomery i

el senyor Jenkins, què hagués fet?

- Doncs aprofitant la vinguda de vostès, seguir-los, i pagant el meu pare, naturalment.

- Doncs ara, per què no ho fa?

- Senyor Painter, vostè s'ha mirat bé la senyoreta Sara?

- Sí, senyor.

- I què?

- Perquè me l'he mirada bé crec que tots tenim l'obligació de donar-li la vida que es mereix fora d'ací. I més vostè que segons diu el senyor Montgomery repetidament està carregat de quartos.

- Li repeteixo que qui té els quartos és el meu pare, i prego que li facin arribar notícies meves. De la segona part ja en parlarem...

- Senyoreta Sara, a vostè quan son pare li va dir que portava un naufrag, què va pensar?

- Com que feia temes que no veiem ningú, doncs vaig pensar que m'agradaria veure un naufrag. A més a més seria el primer que veuria.

- I quan va veure quina mena de naufrag era, què va pensar?

- Que era un naufrag de molt bon veure, ves!

- Vostè sabia que era un naufrag ric?

- Quan va arribar, ni nosaltres ni ell vam parlar de quartos.

- I ara que sap que en té, què pensa?

- Miri, senyor Painter, vostè ha festejat mai?

- Sí,...sí, he festejat, però el meu va ser un festeig no massa pronunciat...Va ser un festeig de Quinzes Avingudes i cases de nit. No hi he festejat mai en una illa deserta...De tota manera, vostè festejant-hi i tot, creu que pot admetre que el senyor Constantí, fill de pare riquíssim, passi la vida en aquesta illa de quatre habitants?

- Això qui li ha de dir és el senyor Constantí. A mi ja m'ho ha dit.

- Senyor Constantí, vostè s'ha manifestat en el sentit de passar la

vida en aquesta illa de quatre habitants?

- Sí, senyor.

- I a vostè, amb Sara, naturalment, no li agradaria passar-la en un lloc més convenient?

- I si en aquest altre lloc me la prenen?

- Constantí!

- Perdó, Sara, però jo en un altre lloc i amb quartos seré molt poca cosa.

- Hem festejat ací sense tenir-ne ni tu ni jo...

- Senyor Montgomery, vostè hi posaria cap entrebanc que la seva filla i el senyor Constantí anéssin a festejar en un centre de progrés?

- Cap.

-N'hi posaria, vostè, senyor Jenkins?

- En absolut.

- Vostè, asenyoreta Sara, per un millor viure, naturalment amb el senyor Constantí, deixaria l'illa?

- Per quartos, no. Jo sóc nordamericana, i passar la vida amb un home ric, però ací pobre, ja m'està bé. I m'està bé fer-li costat ací.

- Senyoreta Sara, quan fa que no porta sabates vostè?

- Si totes les senyores milionàries sabéssin el bé que es camina descalç, no en portarien mai més de sabates.

- Senyoreta Sara, quan fa que no ha estrenat cap vestit?

- El senyor Jenkins, que ací ho fa tot, fa unes faldilles de ràfia! Mirise-les, miri-se-les, senyor Painter...

- Senyoreta Sara, quan fa que no s'ha posat cap collaret?

- No en portava ni quan erem milionaris.

- Senyores i senyors...no vull culpables, vull lògica. I la cosa lògica és que pel bé d'aquesta parella decidissin canviar de vida. Ells posen el festejar per damunt de tot. Tant de bo tothom l'hi posés,

però, amics, si es pot festejar bé, per què s'ha de festejar malament?

- I qui és que li ha dit que ací es festeja malament?

- Com a festejadors us dono la raó. Si tothom tingués aquest concepte del festejar en el món només es festejaria. Desgraciadament els festejadors acèrrims són pocs. Sí, vosaltres ens sou uns, però amics meus, els festejar si bé és una gran cosa quan s'endevina, no ho és tot. Al món hi ha telèfons, modistes, sales de maternitat amb metges que diuen que s'hi poden tenir criatures sense gemecs...Hi ha pensat senyoreta Sara en les criatures, o vostè es pensa que festejar és festejar i prou...

No, no hi havia pensat la senyoreta Sara amb les criatures. En canvi hi havia pensat el senyor Jenkins. Seria una cosa més que faria pel senyor Montgomery, ajudar a tenir criatures a la filla de son amo, fer de ^{tanca}llevadora...El que hi havia pensat era el senyor Montgomery i d'aquí el seu anhel de fer anar a festejar la parella fora l'illa per quan fos el moment de criaturejar. Constantí no que no hi havia pensat. Ell anava ple de Sara i prou. Ell havia trobat e aquella illa de poc cens la dona esperada, la dona somniada, la dona que es pensava havia de trobar, la dona que li compensava els mals moments passats amb dones milionàries al costat, i que li havia fet beneir la noia Lopereti provocadora del naufragi...L'ex fiscal, senyor Painter tocà un argument de mal contradir. Hi ha un joc de mirades entre Constantí, Sara, el senyor Montgomery i Jenkins, mirades que es poden traduir així: la del senyor Montgomery: "Ho veus, dona?". La de Constantí: "Aquest home té raó...". La de Sara: "Es clar, no hi havia pensat jo amb això...Aquest fiscal es sortirà amb la seva...". La mirada de Jenkins és exactament: "En cas de necessitat, jo...". El fiscal veu que té el plet a les mans i a punt de guanyar. I, ja segur de victòria, diu:

- I, amics, la festejada fora d'ací pot perfectament ser temporal. Els quartos del senyor Constantí...del pare del senyor Constantí, poden servir per una gran cosa...Per a fer visites a l'illa cada vegada que convingui. Això, crec jo, és la gran solució per tots en general.

Malgrat que els dos festejadors no s'acabaven de donar del tot, de la reunió en sortiren uns acords. De moment, se seguiria festejant a l'illa, es farien arribar noves del naufrag Constantí a son pare, i s'esperaria la reacció d'aquest per tal de decidir la segona part de l'afer...

Ens havem de traslladar a la residència del senyor Melcior. D'ençà de la desaparició de Constantí, l'home està desconegut. Ha vingut a menys per mitges. Es gairebé desconegut. Aquell home ric, ufanós, agressiu, de temps endarrera, és una sombra de tot el què era. I s'ha convertit en aquesta sombra ràpidament. Aquella panxa de ric va perdent volum cada dia. La famosa cadena d'or l'ha tinguda de deixar a casa, primer perquè ja no tenia cap interès en que la gent li contemplés el símbol de benestar que la cadena representava, i segon perquè la cadena sense el corresponent suport abdominal li podia voltar tota la gruixària del cos. El temps que abans passava pensant amb les anades i vingudes dels diners, ara el passa, empès pel remordiment, només pensant amb el fill perdut segur per culpa seva per haver-li volgut fer fer un casori amb una noia milionària. Tenim, segons els savis, una part del cervell amb missions específiques, i una part que encara no s'ha fet servir, una part de cervell desconeguda. El cervell del senyor Melcior, ultra les funcions normals de magatzem de records, centres motors, visuals, auditius, intel·lectuals, orals i olfactius, estava supeditat, ell i tot el supermercat de les dites activitats, a la qüestió monetària. Tant el senyor Melcior com el seu

cervell estaven convençuts que la seva missió era moure's dins el camp financer. Però heus-aquí que una vegada el remordiment havia fet l'entrada pels dintres del senyor Melcior, les cèl.lules de la part desconeguda del cervell de l'home, es dedicaren a canviar els pensaments que durant molts anys havia tinfut el senyor Melcior. Eren, senzillament cèl.lules revolucionàries les quals aprofitant la depressió de les cèl.lules financeres, feren un cop d'estat i s'apoderaren de la totalitat de la massa encefàlica del gran ric. I començaren a fer-li pensar que els diners no ho eren tot i que Constantí era primer que els diners. Tingué uns dies de mal de cap el senyor Melcior ja que les cèl.lules financeres resistiren un temps, però davant l'empenta de les revolucionàries no tingueren altre remei que passar-se a la revolució amb armes i bagatges. Les revolucions no es fan únicament al carrer i escopetejant. Hem vist que en el cas del senyor Melcior es feu una revolució interior portada a cap per unitats cerebrals i que tingué una gran importància malgrat haver afectat a un home sol. Fou una revolució de cèl.lules per a revolucionar el pensar d'un home. Algú pot dir que totes les revolucions primer s'han hagut de pensar, però també se n'han fetes sense pensar i, pensades o no, moltes revolucions han portat disbarats de consideració. La del senyor Melcior fou una revolució interna d'ell sense trets ni bombes. Si hom repassa les històries de les revolucions veurà que és rar que se'n trobi una com la del senyor Melcior. Fou una revolució iniciada per una porció de massa encefàlica, la dita desconeguda, que sense moure's d'un centre nerviós canvià la forma de pensar d'un encèfal i modificà unes idees tingudes durant molt de temps com a intocables. I és perquè fou una revolució de protoplasmes fins llavors passius, que la deixem consignada. L'assalt al poder del cervell d'aquestes cèl.lules feu que les altres aca-

béssin cridant "Visca la Revolució" sense cap mena de reserves.

Al casino se li deien poques coses, ja que després d'aquella revolució mental, l'home es passava les hores renegant dels diners.

S'havia gestat part de la fortuna fent cercar Constantí, però va veure que la recerca fou en va per diners que s'hi hagués gastat.

I ja passés el què passés pel món el senyor Melcior no hi feia comentaris. Escoltava i callava. Un dia que algú parlava de Suïssa, se li sentí a dir:

- A Suïssa els meus diners s'hi floriran...Ja ho he dit a la dona..

- Es clar...

- I ara la dona que no deia mai res, em diu que tota la culpa és meva, que tot ve d'haver volgut que el noi es casés amb una dona de quartos...Maleits quartos i tots els que en tenen...

La penya deixava sense comentaris quan el senyor Melcior deia coses com aquestes. I el compedia. Quan sortia del casino,

- Pobre senyor Melcior...- se sentia.

I, coses de les novel·les, una nit somnià els epissodis que havien succeït a Constantí. Gairebé podia reproduir la darrera reunió que coneixem amb tot el discurs de l'ex-fiscal...Aquella tarda al casino hi entrà fumant un puro.

- Melcior, com anem?

- Algú ha sentit a dir que hi ha somnis que s'han convertit en realitat?

- Veurà, Melcior, què ha somniat?

- Que el noi no s'havia negat.

Es tem per l'estat mental del milionari.

-Melcior, un s'ha d'aguantar davant les adversitats...

- Però hi ha algú que sàpiga que les coses que es somnien poden ser certes...?

- Miri... la noia de l'estanquer va somniar el número que va treure la grossa fa anys. Es va voler comprar i ja ho havia fet algú que no l'havia somniat, i va treure... Generalment se solen somniar coses de mal aclarir... que es vola, que es guanyen unes eleccions, o que la dona us enganya... Això no vol dir que algun somni no resulti veritat, sobretot el que somnia massa vegades que la dona l'enganya, sap Melcior...

- Jo donaré tots els diners que tinc, ací i a fora, ja ho he dit moltes vegades, per tal de saber on ha anat a parar el noi... I si aquest somni fos veritat i algú el trobés... Es que és com si ho veiés ara, flequer,... Havia anat a parar a una illa deserta i hi va trobar una família vinguda a menys amb una noia molt guapa, i el noi, que no es va voler embarcar amb cap noia rica, es va embarcar amb aquella que ho havia estat... Sí, la filla d'un americà que es va arruinar quan Wall Street va arruinar tanta gent... Més tard hi va arribar un altre americà que era ric de debó i va fer un discurs intentant convencer el noi... Perquè havia de somniar una cosa així si no és veritat?

- Veurà, Melcior, ens fem càrrec del tràngol que passes... Segur que les ganes de trobar el noi te l'han encomanat aquest somni... Ara, si vol, l'àvia esclopetera, temps endarrera es deia que ho dominava molt això dels somnis. Jo no hi crec pas.

- Però ella sí?

- Oh, ella rai...

Som a casa l'àvia esclopetera. El senyor Melcior sembla un altre. Ja no és aquell home ensopit, apagat, deprimit d'unes hores abans. Ha entrat a casa l'àvia amb al.lusió, decidit, esperançat...

- Vos, àvia, creieu amb els somnis?

- Jo i tothom hi hauria de creure. Ara, no s'encerten tots. Depen de l'hora que es tinguin.

- L'hora hi fa?
- Ja ho crec! A quina hora el va tenir aquest somni?
- Entre tres i quatre.
- Ja hi pot pujar de peus! Si m'hagués parlat d'una somniada de primeres hores, li hagués dit que Déu l'emparés, ja que es solen tenir d'anar a dormir ple de ventre. Són somnis que no valen res. Ara, un somni de tres a quatre ja és per a fer-ne cas. Un deu per cent són somnis de coses reals. I no cal confondre, d'altra part, somni^{ar} un desig...
- Ja fa temps que he deixat de desitjar...Tinc el fill fora. Oficialment s'ha negat, però somniant l'he trobat en una illa deserta amb una americana guapa...
- Jo només li puc dir que aquest somni entra en el camp de veure coses que són veritat...Ara, si vostè em ve a demanar on és aquesta illa jo, amb això, ja no hi arribo. Jo, de somnis que s'han convertit en realitat, tinguts de tres a quatre de la matinada, n'hi podria dir un sac...La noia Fornell, a tres quarts de tres va somniar que es casava amb un home ric i s'hi va casar. La gent, que és molt dolenta i descreguda, va dir que s'havia hagut de casar. Romanços! Això ho van dir les ànimes envejoses al veure que la noia Fornell, que no tenia un clau, es va casar amb un home ric, el senyor Pere, del Mas Colomer, per més senyes...El patró Donateu, del "Valent", a les quatre en punt va somniar que el noi li anava a França amb la minyona i els va pescar just a la frontera, a Massanet...I el cas del mestre d'aixa Cintet? A les tres somnià que el robaven, i l'estaven robant, senyor, l'estaven robant...I el farmacèutic Perpinyà que a les tres i set minuts somnià que se li emportaven la noia? Ho va dir a la farmacèutica la qual li va dir que estava molt carregat de pollincs i que valia més que dormís en lloc de despertar-la per coses com aque-

lla...però el farmacèutic Perpinyà ho havia vist tan clar que se li emportaven la noia, que s'aixecà, anà al quarto d'ella i el trobà buit. La noia amb les presses havia deixat la finestra oberta i una sabata arran de llit...I la senyora Flaviol, que feia dies que somniava que escanyava el marit i va acabar escanyant-lo?...I miri, jo d'ençà que sóc al món que somnio que em quedaré soltera i m'hi he quedat...A l'hora que va tenir aquest somni, té moltes possibilitats de que les coses somniades siguin coses reals. I deixi que la gent digui que no s'hi ha de creure en aquests avisos de tres a quatre del matí. La gent ha de dir o si no es mossegaria la llengua. També m'ha maldiu perquè jo cobro les visites, tant si se'm consulta un somni de prima com un de matinada. També els metges cobren les visites siguin bones o dolentes pel malalt. Jo si fos metge i em vingués un malalt amb més mal que del compte, no m'amagaria pas de dir-li, malalt, vostè està fotut. Però li cobraria la visita com si li hagués dit que no tingués por que faria molts anys. En aquest món tenim l'obligació de dir la veritat ens agradi o no ens agradi.

- Així vos creieu que he somniat bé?

- A l'hora que m'ha dit que l'havia tingut gairebé són granotes al cove! Ara, s'ha d'esperar. Si el seu noi no ha desaparegut del tot donarà senyals de vida un dia o altre. A menys que aquesta illa sigui una illa deserta de debó. Les illes no porten nom. Si en portessin, vostè l'hagués somniat i la cosa ja seria més fàcil sabent el nom...

- Es que jo per trobar el noi ho donaria tot!

- Ja hi serà a temps. Ara ja sap que el somni que ha tingut val. I ja pot començar a donar-me alguna cosa a mi...

Han passat uns dies. I, una tarda, el senyor entra al casino esquivat del tot i amb un telegrama a la mà.

-El noi! El noi! Notícies del noi...

La taula de sempre es mira el senyor Melcior pensant la cosa pitjor al veure l'exaltació del milionari. El telegrama, però, semblava autèntic.

- Que tothom begui el que vulgui! I quant més car sigui, millor!

Escoltin: - diu donant lectura al missatge.

" Senyor Melcior, Constantí no s'ha negat Stop -és en anglès però jo el tradueixo a la meua manera...- Stop Es troba en una illa deserta propietat de mister Montgomery ex-milionari amb la seva filla Sara i el criat Jenkins Stop Està bé i festeja Stop No s'ha pogut posar en contacte abans amb vostè perquè l'aparell de ràdio del senyor Montgomery acabà les piles Stop Jo els he vist a tots seguiran més notícies. Painter servidor de vostè....I al peu l'adreça del senyor Painter...Què els sembla, eh? Què els sembla! Ara sí que podran tornar a sortir els quartos...Els donaré tots, tots, per tal de trobar el noi... Que begui tothom sense restriccions...

Es creueun uns quants telegrams entre el senyor Melcior i el senyor Painter.

"Senyor Painter, la meua fortuna a la seva disposició Stop El seu telegrama m'ha tornat de mort a vida Em tornaré a engreixar i a portar cadena d'or a l'armilla Cap on cau aquesta illa?"

"Senyor Melcior de moment ha de tenir paciència. Constantí està molt de la filla de mister Montgomery i dubta moure's de l'illa. Jo vaig jugar fort amb les conseqüències d'una possible paternitat, paternitat encara no començada, entenem-nos. Jo de moment recomaria que el deixéssim festejar una mica més a veure si la cosa minva. Una abraçada de Painter"

"Senyor Painter vostè creu que el noi festejarà molt de temps? Haurérem d'esperar gaire?"

"Senyor Melcior en aquest món els festeigs mai són iguals. Jo vaig festejar poc i malament. Que va festejar molt de temps vostè?"

"Jo cercava quartos i vaig dir a la que havia de ser la meva dona si en tenia gaires i en va dir que en tenia més que jo. Va ser un festeig ràpid el meu. El noi també tenia instruccions de fer-lo de pressa i amb una milionària, però si a n'aquesta illa hi ha trobat una noia... En pot dir si és guapa aquesta noia?"

"La noia que ha trobat el seu fill és guapíssima però sense diners. Però si en té ell..."

"A mi ara ja no em preocupen els diners, em preocupa trobar a Constantí. I tinc de saber com"

El senyor Melcior dona a conèixer a la penya del casino el contingut del telegrames rebuts, i diu que per celebrar-ho ha fet anar un camió a casa l'àvis esclopetera a carregar tots els esclops de la casa. S'escolen dos dies sense noves. El senyor Melcior es posa nerviós i de nou es comunica amb el senyor Painter.

"Senyor Painter, a mi no em ve d'una dotzena de telegrames perquè sóc home de quartos, i els de vostè si vol els hi pagaré per endavant. Què en sabem del noi?"

"Senyor Melcior, jo també sóc home de quartos. El que no n'és és el pare de la noia amb la qual festeja son fill. Tant el pare, mister Montgomery com el criat Jenkins són partidaris de que la noia se'n vagi de l'illa i festegi amb comoditats... El problema està en els dos joves. Pel que jo vaig veure en aquella illa s'hi ha de festejar molt bé. Pot preguntar el què vulgui."

"Senyor Painter si vostè pot comunicar amb el meu fill digui-li que si per tal de deixar l'illa vol quartos que demani els que vulgui. M'ha entès bé, els que vulgui. Jo a Suïssa tinc una fortuna."

"Senyor Melcior veig que està nerviós. Això de que té una fortuna a Suïssa no ho havia d'haver dit i menys per telegrama. Veuré de complaure'l però no parli més de diners. Jo crec que el seu fill en aquest moment prefereix festejar que la fortuna que vostè té a Suïssa"

"Senyor Painter ja va deixar piles a l'illa per tal que es poguéssin comunicar amb vostè? Ja la sabrem trobar aquesta illa quan el noi digui que ha festejat prou?"

"Senyor Melcior no hi ha novetat. El noi segueix festejant."

Tornen a passar uns dies i el nerviosisme del senyor Melcior no té aturador. Ho demostra aquest nou gissatge:

"Senyor Painter vol dir que a mi no m'ha fotut l'àvia esclopetera, a la qual vaig contar que havia somniat que el noi no s'havia negat, i no s'ha posat d'acord amb vostè per tal de fer-me fer aquests telegrams? Jo pel noi m'ho jugo tot, però si el noi no és a l'illa i no és en lloc, sap quan costen aquests telegrams? Perdoni, m'ha escapat de dir això, però posi's al meu lloc. Per què no em fa enviar un telegrama signat pel noi?"

"Estimat pare. No t'ha fotut ningú. Ni l'àvia esclopetera ni mister Painter. Aquest va estar a l'illa amb mi, amb mister Montgomery, el criat Jenkins, el qual val per u i per tretza, i va veure Sara. Festegem sense diners i festegem bé. Petons a la mare i una ben forta abraçada a tu. Constantí."

Es la primera vegada que el milionari senyor Melcior, al rebre noves directes de son fill, plora. La senyora Carmela al veure'l ho fa com una Magdalena i la criada Lola s'ajunta al plor general. En aquella casa no s'hi plorà mai més com aquell dia...

Per mediació del senyor Painter el senyor Melcior telegrafia:

"Noi, noi, encara que festegis de franc, digue's-me si vols que et

posi un gir telegràfic. Et faré el que vulguis i quant més em costi millor. Si aquí no necessites quartos els pot precisar pel viatge. Constantí, fill, vine a festejar a casa i amb aquesta noia tan guapa que festeges ara! Ton pare, Melcior"

Havem de fer uns quants viatges ràpids de la Costa de Llevant a l'illa del senyor Montgomey. Tornem a ser a l'illa. Es Sara ui parla.

- Constantí, demanes el gir telegràfic?

-No.

El senyor Montgomery:

- Ja penseu amb l'afer de les criatures?

- Pare, ara només festegem.

- I penseu festejar sempre més?

- Jo, sí. Constantí no ho sé.

- Jo també i ho telegrafiaré al pare.

Comunicació rebuda pel senyor Melcior a través del senyor Painter:

"Estimats pares, si deixem l'illa hauran de tornar a sortir els quartos. Ací anem fet i bé sense diners. A mister Montgomey li hauria agradat molt haver-te conegut quan ell tenia els diners que ara tens tu. Per ara seguirem festejant"

"Noi, noi, jo ja no viuré massa. Ací sempre havem de mirar si plou. Els governs ja no vanvien com abans. La gent no se'n sap avenir però és així. Em penso que tenien raó els de la ceba malgrat que no hagin pogut tirar endavant per manca de quartos.. I ara que parlo de quartos digue's al senyor Montgomery si es vol vendre l'illa. La hi pago amb tot el què tinc a Suïssa. Si és home de negocis acceptarà. I vosaltres podeu deixar l'illa i amb els quartos que haurà fet el senyor Montgomey ja et podràs casar amb una noia milionària i guapa. I si

ella t'estima tant com em té dit el senyor Painter es casarà amb tu encara que la rica sigui ella. I si mai haveu de tenir criatures com us ho fareu en una illa com aquesta?"

De nou a l'illa.

- Senyor Montgomery, el pare li compra l'illa. Quant ne vol?

- Si només hi fossim jo i el senyor Jenkins, amb el preu no renyiríem. Ara hi són Sara i tu i l'illa té un valor incalculable. Me l'hauria de pagar molt bé. I seria la solució vostra. En demano preu? Qualsevol dia em puc morir o es pot morir Jenkins. Ara encara podem fer el pocker. Si quedeu vosaltres dos...

-Podem fer el tuti, senyor Montgomery!

Jo no faig bromes ara, Constantí. Si em vene l'illa és la solució per a tots, enteneu?

I el senyor Montgomey va posar preu a l'illa i condicions. Va fer telegrafiar al senyor Melcior que si bé es venia l'illa havia de tenir dret a estar-s'hi fins que li plagués i amb un lloguer raonable...

Telegrama del senyor Melcior:

"Accepto la venda sense condicions. Digueu-me on he d'enviar els diners. I tu noi i tu Sara que encara que no et conegui he somniat que eres molt guapa i ho has de ser perquè el noi t'hagi preferit a tu pobra, que a moltes riques, no us basquegeu pel canvi. No aneu a les ciutats plenes de gratacels, cotxes, semàfors i joieries, veniu ací. El noi ja sap que es tracta d'un poblet de la costa on la gent s'hi coneix tota, tothom es diu bon dia i encara hi ha tranquil·litat. I estic segur que hi podreu festejar tan bé com aquí. Tinc una gran barca de pesca que me la porta el Terret, i, si no fos milionari, amb el peix que agafem viuria feliç..."

La resposta triga.

"Noi, què fem?"

"Ens estem pesant a punt"

I el senyor ^{Melcior} perd la paciència. Avisa al senyor Painter que va a Amèrica i que li tingui un vaixell a punt per anar a l'illa del senyor Montgomery. El missatge acabava:

"...i que no es preocupi ningú. Faig portar els diners de Suïssa a Amèrica".

El senyor Melcior s'acomiada de la penya del casino.

- Que no pensa tornar, senyor Melcior?

- No ho sé....Tinc dit a la dona que si trigo, que vagi fent. L'he deixada arreglada per si no torno...

I el senyor Melcior s'embarca ja amb bona part de panxa recobrada la qual cosa li permet de tornar a lluir aquella cadena d'or que un temps fou el seu orgull.

- Senyor capità - diu a la primera autoritat del vaixell- hi ha prima si escursa el viatge. La pago jo, sap?

Fa posar un missatge al senyor Painter:

"Vinc amb el vapor "NOVA SCOTIA". Em coneixerà per un barret de palla blanca, que potser el pot portar algun altre passatger, però porto una cadena d'or que em volta l'armilla que no la portarà ningú més"

Breus instants a Nova York. El senyor Painter té un vaixell a punt. Es el mateix que havia fet el primer viatge a l'illa.

- Vol dir que hi trobarem, senyor Painter?

- No pateixi, senyor Melcior, encara que sigui una illa petita sabem el camí...

- Vostè ja ho deu saber, senyor Painter. Ara l'illa serà meua. L'he comprada a Mister Montgomery. He comprat l'illa perquè hi ha el meu noi, i perquè mister Montgomery pugui dotar bé la seva filla. El meu noi, pobre, es podrà casar amb una milionària, cosa que no va fer quan ell n'era. Primer és el noi que tot, amic. A mi ara ja no em basqueja

res, sap? Si a Berlin s'hi alça un mur, que s'hi alci; si els nord-americans fan armes per a tothom, que en facin; si els russos es purguen, que es purguin; si a Espanya s'ha d'alçar el braç, que s'alci; si els embaixadors que n'havien fugit tornen, que tornin; si els de la ceba...

- Qui són els de la ceba, senyor Melcior?

- Com li ho diré jo...vostès tenien un senyor que es deia Monroe que agafà fama quan va dir: Amèrica, pels americans, no? Doncs a casa nostra els de la ceba són uns senyors que diuen Catalunya pels catalans. Ho enten, ara?

- Però que no ho és Catalunya pels catalans?

- Veurà...una vegada es va inventar un mot que se'n deia "conllevarcia" i la majoria el va trobar bé, però una part, no tant. Era la part que portava flors al monument del senyor Rafel de Casanova, un senyor que fa molts anys, quan al país hi havia catalans i prou, el van fer defensar el país portant la bandera de la ciutat, i que posen banderes catalanes al balcó sempre que poden. Aquests són els catalanistes. Però els de la ceba són els que encara volen ser catalans i prou, com si el temps no hagués passat. Per això són de la ceba. Doncs si en volen ser que en siguin. Jo també en tenia una de ceba: els diners.

- I ara es farà de l'altra?

- He ofert tot el meu capital per l'illa de mister Montgomery, i ara, sense quartos, els faria molt poc favor. Han estat pocs i sempre han anat malament d'efectiu. Sense quartos es pot ser catalanista, però sense quartos no es pot ser de la manera que són els de la ceba. Si la gent adinerada s'hagués apuntat amb els de la ceba, faria molt de temps que el país seria com era abans de que ferissin al senyor Casanova. Però els rics no pensaven més que en el que pensava jo, en fer més quartos cada vegada. I jo ara en tinc una altra de ceba: trobar

el noi. I per aquesta sí que m'ho he jugat tot...

...

- Vol dir que hi arribarem, senyor capità?

- És clar que hi arribarem, senyor Melcior.

- I no trobarem cap temporal com aquell?

- Aquest vaixell és a prova de temporals. I en aquest temps no n'hi han. Cada dia escoltem els parts meteorològics.

- Al meu país no n'endevinen masses...

- És que els nostres són parts ~~un~~ nordamericans, sap?

...

- Senyor Painter, seguim el mateix camí?

- Encara que només veiem mar i cel, el capità diu que sí. Ells, els capitans de vaixell, anant per la mar és com si nosaltres anéssim per una autopista.

- I vol dir que encara hi seran a l'illa?

- Sí, home. Mister Montgomery és home de paraula. I més ara que s'ha venut l'illa a vostè. Tot anirà bé, ja ho veurà.

- És que jo...s'hi ha trobat mai vostè en un cas com el meu?

- Com el seu, no. A mi un temps les noies se me n'anaven de casa. De les sis que tenia, ara se me n'han anat cinc. La que queda a casa és la petita, encara no té l'edat de fugir però estic segur que quan la tingui farà com les altres. Ara, cap ha anat a parar a una illa deserta. Només se'n van de casa...I a vegades quan acaben els quartos, tornen, i se'n tornen a anar. Van i venen les noies de casa. Massa quartos ja li ho diré jo, senyor Melcior.

- Amb això li dono la raó. Jo n'he estat esclau molts anys però l'episodi del noi m'ha fet veure que els quartos, que jo em pensava que ho podien arreglar tot, hi ha coses que no les poden arreglar.

- Però a vostè els quartos li han servit per comprar l'illa al senyor Montgomery!

- És la única vegada que m'han servit de debó. I m'agrada haver-ne

quedat sense...Només m'he quedat la cadena, perquè el noi al veure'm vegi, potser per darrera vegada, l'estampa del seu pare quan no sabia què fer dels diners.

...

- Senyor Melcior, els pursos no és pas obligació mastegar-los...Ja falta menys. Ja hem avisat que hi anavem...Un moment...sent?

L'alta veu de la ràdio del vaixell, diu:

"Ens agrada molt que vingui, mister Painter...I el pare, què fa?"

No espera torn el senyor Melcior, i:

- Noi, Constantí, ja vinc jo també!

- Pare, si t'has gastat tots els diners comprant l'illa, ara ets com fa unes setmanes era mister Montgomery. T'hi sabràs avenir a viure sense quartos?

- No hi havia viscut el senyor Montgomery? Doncs un català no ha de voler ser menys que un nordamericà!

...

Ja tornem a ser a l'illa del senyor Montgomery que ara ha canviat de propietari, com sabem.

El senyor Melcior queda parat al veure que és igual de com ell la va somniar. I també hi queda al veure que Sara té la mateixa estampa de com la veïe en aquell notable somni tingut de tres a quatre del matí. També el posat de mister Montgomery és el mateix que ell havia vist dormint. A qui no havia vist ni somniant era al criat Jenkins, i va estar molt content de saber que aquell home que havia servit a mister Montgomery en les madures, continuava servint-lo en les verdes.

- Si jo mai tingués a tenir diners, i hi fos a temps, voldria tenir un servidor com el senyor Jenkins, senyor Montgomery..

- Ja no en corren, senyor Melcior, d'homes com Jenkins. Ara, el servei si no et fot és perquè no pot...Aquest home ací ha fet una barca,

mena un hort, ens ha fet aquesta casa, els mobles, m'ha arrancat dos queixals, cuina, i serveix a taula com quan erem milionaris...

- Que ja en torna a ser mister Montgomery!

- Jo m'he venut l'illa per la noia.

- I jo l'he comprada pel noi.

- I ara en són tots dos de milionaris...Vostè hi ha posat els quartos..

- I vostè hi ha posat l'illa.

...

- I que bé s'hi està ací! - anava repetint dies després el senyor Melcior.

Ja no anava vestit d'indià, ni portava aquella cadena a l'armilla. I es passejava amb la barca feta pel criat Jenkins, i emmorenia al sol, i menjava peix pescat d'ell...L'home està contentíssim de veure que, mai, amb diners, havia gaudit de la tranquil·litat que experimentava aquells dies. Ara s'arrepentia d'haver viscut tants anys només pels diners, d'arrepentia d'haver volgut casar Constantí amb una milionària, s'arrepentia d'haver-se casat amb una dona que li va dir que tenia més quartos que ell, s'arrepentia d'haver ocasionat inacabables reverències a bankers del país i suïssos, d'haver fet ostentació de tenir més diners que els altres, mudant de vestit, ulleres i domicili...d'haver-se deixat panxa de ric per tal de poder lluir una cadena d'or que li voltés mitja armilla...I en lloc d'esperar la penitència que ell pensava que havia de venir per no haver fet cas d'altra cosa que dels diners, trobava aquell empori de tranquil·litat, de pau, de bell viure que era l'ex illa del senyor Montgomery que ara era la seva illa...

...

I va venir el darrer dia, un darrer dia que sempre arriba es vulgui o no es vulgui, en el qual el senyor Painter va reunir la gent i es disposà, una vegada més, a fer de poder moderador entre els dos pares i els dos joves.

- I bé, ja esteu decidits, doncs?

Ni mister Montgomery ni el senyor Melcior van intervenir. Només es miraren la parella. El mister a Constantí i el senyor Melcior a Sara. Els nois sembla que dubten, però que dimoni hi van veure en la mirada dels dos vells, que Sara fou la que va dir:

- Podem marxar quan vulgui, senyor Painter...

...

Notícia de primera plana: El senyor Melcior s'ha quedat a l'illa!

El senyor Montgomery diu:

- Jo em pensava quedar-me amb Jenkins. Haguéssim mort el temps fent el tuti.

- Ara, senyor Montgomery el podrem matar fent el tresillo...

...

Es veuen una pila d'abraçades. Jenkins sent que els que se'n van ho facin sense equipatge. Si n'haguéss portat, ell els hi hauria dut fins dalt del vaixell.

S'ha deixat el "Riquíssim" on era, amb l'aparell de ràdio al punt, i el "Mar Obert" saluda repetidament acops de xiulet. A la platja, la silueta de tres homes fent adeus amb les mans es veu cada vegada més petita. Sara i Constantí es miren l'illa amb ulls espurnejants. El senyor Painter no vol interrompre aquell comiat i se'n va a parlar de rugby amb el capità del vaixell...

...

Hem de fer, de nou, la travessia de l'Atlàntic. Sara i Constantí s'han establert al poblet de la costa on tant temps visqué el senyor Melcior. La senyora Carmela, ja vella, pobreta, quan veu Sara diu:

- Carai, noia, si jo hagués estat com tu que en faria de temps que hagués estat encabida quan el teu sogre em va dir com estava de quarts...

Com que de tota manera s'hi hauria d'arribar, i les coses tristes val més passar-les de pressa, anticipem que temps després de l'arribada de Sara i Constantí la senyora Carmela se'n va anar, i amb cara satisfeta va dir abans d'acomiar-se:

- Segur que on me'n vaig ara no hi hauran questions de quartos, i el vostre pare m'hi trobarà com és ara Sara...

La cosa a consignar és que el mateix dia del traspàs de la senyora Carmela es va rebre un missatge de mister Montgomery que deia:

"El senyor Melcior s'ha acabat de vell. Ho ha fet declarant que estava content d'anar-se'n sense cap quarto i que on anava hi trobaria la senyora Carmela pelada com ell... Ara amb Jenkins haurem de fer el tuti."

Ens hi podriem haver extès més potser sobre els adéus del matrimoni Melcior, però si s'hagués de fer esment de tots els passats avall no hi hauria llibre que tingués prou volum. A més, es diu que passar avall és una cosa natural i que hi passa tothom. No hi ha ningú sabut que hagi durat sempre i que encara duri. És impossible, doncs, saber com veuria les coses un ciutadà de duració perpètua. Tampoc es pot saber, es diu, com es veuen les coses quan s'ha passat avall, per falta d'experiència en entrevistar a algú que hi hagi passat. No tornen, es veu, els de l'altre costat. I si algú tornés, potser al veure com van les coses en aquest se n'entornaria amb les mans al cap. Discutir això voldria temps i espai i potser val més deixar aquestes coses tal com estan. Hem estat fets per a passar pel món gastant una trentena de sabates i més o menys el mateix nombre de calces, i d'aquí no ens podem moure. Es en va. Com és en va trencar-se el cap per tal de saber on acaba l'espai, quin preu acabarà anant el peix, i de saber, per la cara que fan les dones a l'anar-se'n a dormir, quin dinar us faran l'endema. Seguim, doncs, fins on es pugui, les passes de Sara i Constantí en el seu nou estatge.

Al primer fill de la parella li posaren Melcior en recordança de l'avi. El petit Melcior enceta l'estudi quan al país es tritlleja perquè a la ONU l'han volgut.

- Aquest retirará l'avi Melcior...

Això ho deia Constantí a l'assabentar-se que el menut es venia a l'escola les llinadures que s'emportava de casa seva. I és que no eren llinadures precisament amb les quals negociava l'estudiant. Es venia llapis, gomes, boines, corbates... Un dia va arribar a casa descalç.

- Els peus em feien mal...- va dir.

Se les havia venudes.

...

Els russos es fiquen a Hongria. Part del món tremola.

- Si el pare fos viu - diu Constantí-, estaria espantat. Segur que diria que els russos farien com els alemanys, que s'escamparien per Europa i ells sí que anirien a Suïssa a buscar els quartos que diuen que hi va deixar la gent del tsar, i que de passada s'emportarien tots els que hi tenia el món. Seria el millor atac que haurien fet contra el capital mundial...Sembla que el sento...

- Jo de la cosa que tinc por és d'aquest vailetet que a cap edat els negocis el tenen dominat. Mira que vendre's les sabates!

- Potser farà un canvi, Sara. Amb el creixent se'n solen fer...

- Ton pare el va fer un canvi, però recorda't a l'edat que el va fer!

- Per afecció que tingui als negocis, si troba una noia com tu...Pots estar segura que jo no li presentaré cap milionària com les que el meu pare em va presentar a mi.

- I si troba una milionària guapa?

- Doncs si és guapa com tu, que tiri endavant.

Els estudis del petit Melcior ja feien pensar. Zeros en totes les

assignatures. Deu a desdir en Aritmètica. El noi en mig de números era feliç, i tant a l'escola com a fora. Al carrer, quan veia passar un cotxe, en un segon feia la suma dels números de la matrícula, i la cosa portentosa era que per cotxes que passessin recordava els números de lluts matricules dies i dies...

- Constantí, mai diries què llegeix el noi a la seva cambra...

- No ho sé.

- La guia telefònica!

El petit Melcior s'aprenia de memòria els números de telèfons dels abonats del poble. Això es va descobrir una nit que Constantí li semblà que el noi deia quelcom quan ja tothom era al llit. L'home entrà a l'habitació del vailet i es va adonar que no feia altra cosa que repetir, adormit, els números de telèfon dels abonats de la localitat. L'home va prendre la Guia, la va obrir al lloc on figurava el poble, i va veure que dels cinquanta abonats que hi figuraven el noi no es va errar de cap.

El noi donava un número a tota cosa que veia, a la gent de casa, als condeixebles, a les barques del petit port, i acabà numerant a tota la gent de la vila. No era rar sentir:

- Bon dia, Melcior.

- Bon dia, 97.

I si a casa se li deia:

- Que vas menjar ahir?

- El plat número 7 - responia Melcior.

- Ja ho sents això, Constantí?

- Sí...potser no passi d'aquí...

Però hi passà. Quan sortí d'estudi començava la tabola del turisme.

El jove Melcior, amb una caixa i dues rodes, fa la primera parada mobible del poble, d'amagat de la família. A la minúscola parada hi

havia de mercaderia de la collita, petxines, curculles, caragols marins i diverses cues de peix, a encenedors de son pare, retrats de passats de la casa arraconats a les golfes, a esclops de fusta d'antics sardinalers i ex-vots procedents d'alguna ermita. Els turistes, que al principi ho compraven tot, foren uns grans clients de Melcior. Al cap de poc temps Melcior obria la primera botiga pro-turisme del poble.

- Sí, què hi vols fer, Sara? Es avi-cagat. I aquesta botiga l'ha oberta amb beneficis propis.

- Pas del tot Constantí. El noi s'ha pulit els retrats d'avis i besavis que teniem a les golfes!

- Si els turistes segueixen venint a parar el sol, es posaran altres botigues, i si el noi no fa calaix haurà de plegar...

...

Constantí de tant en tant fa un tomb pel casino. Ja no hi ha la gent del temps de son pare discutint canvis de govern. Ara els que van més mudats i porten la veu cantant són els senyors paletes i només es parla de fer cases passi el que passi pel món. Aquella gent, com que van bé, es foten de tot.

- Ja ho sabeu que s'ha destituït a Khrushev?

- Veuràs, quina confiança han de tenir els russos en un delegat que fa intervencions a la ONU picant damunt la taula amb una sabata?

- Encara tens la boina vermella, Tonet?

- Home, ara no hi surto al carrer, però hi dormo...

- Ja has cobrat el xalet, Polinar?

- Sí, i amb diners d'anar a plaça. Jo no sé pas d'on surten tants diners. Els bitllets de mil es veuen tan gastats com els de cent de temps endarrera.. Si això dura s'hauran de fer bitllets més grossos.

- I si dura, s'arrugaran com els de mil d'ara!

- S'han d'apujar preus, nois, s'han d'apujar preus.

- Oh, si apugem preus els manobres voldran més quartos!
- Sí què hi vols fer? Quan haves vist que als manobres fumessin pures pel diari, i que alguns ja vagin a treballar en cotxe? Qualsevol els hi treu tot això als manobres!

...

Melcior ha posat una cadena de botigues. Fa beneficis, compra terrenys i a mida que van baixant turistes, els pot vendre a preus astronòmics. Aquell jove no te aturador.

- Ja ho veus, Constantí com ens ha sortit.
- Això no durarà sempre. Un dia o altre pararan de venir turistes. De seguir com ara serien més ells que nosaltres.
- I si s'embolica massa? Aquest noi no en té mai prou, com son avi. No hi hauria manera de parar-lo?
- Sí, que trobés una dona com tu.
- No ho sé...Les d'ací ja les té vistes, si és que alguna vegada se les ha mirades. Potser una forastera, ara que en venen tantes...

Sara tingué raó, però es necessitaren tres sueques per tal de frenar Melcior i treure-li part dels números que el movien. A la primera se la mirà, però trobà que era millor comprar i vendre terrenys. La segona el feu dubtar, però seguí comprant, venent i posant cases de nit. La tercera devia ser una sueca especial ja que, pensant en ella vengué una propietat a més baix preu del que li havia costat. Allò el feu pensar i, a la quinta vegada de vendre amb pèrdua, va creure que potser era millor aquella sueca que els negocis. Abans la sueca no es decidí, Melcior feu una pila d'operacions amb números vermells que s'ha vist són unes males operacions. La gent deia que no era pas la primera vegada que un home no feia comptes per mor d'una dona. Melcior, una vegada ensuecat, feia operacions de pensament que no feien mal a ningú, amb gran contentament de Sara i Constantí. Acabà posant un

snack-bar regentat per la sueca la qual hi feia molt de goig i sempre es veia ple. Melcior llavors es dedicava a donar consells a la parròquia que volia comprar i vendre coses. I donant consells no s'errà mai... Sara havia influït en Constantí. Aquella sueca feu fer un capgirell de dona a unes conviccions que semblaven imparables. A vegades quan la gent diu que tira més una dona que una parella de bous, o que la dona fa l'home, té tota la raó.

... Temps d'esdeveniments. La gent de les boines arronça el nas quan veu que es dona un indult general als considerats culpables d'un costat dels dos de la guerra civil. Es van passar comptes i algú va veure que els culpables eren molts més que els que no n'eren; es nomena un arquebisbe de l'altre costat, el senyor Gonzalez, i la gent de la ceba protesta perquè diu que vol bisbes catalans; Ismael, que fa poc que és al món, es bat i guanya en pocs dies a Egipte, Siria i Jordània; el Nord porta mal nord; a França volen fer una altra revolució organitzada pels estudiants, i el senyor De Gaulle ha de fer sortir els tancs al carrer. Un estudiant o qui sigui, no hi té massa coses a fer davant d'un tanc; els russos es fiquen a Praga i s'acaba la primavera del país; els nordamericans, tips de que els russos llencin a l'espai tota mena de satèl·lits, fan un va-i-tot i porten gent a la Lluna; Pau Casals estrena a la ONU un himne a la pau, i els de la ceba van pel carrer rient quan senten que el Mestre diu que ací es va tenir el primer Parlament del món; els paletes segueixen no donant abast; malalteja el cap d'Estat, i la gent comença a dir que el franquisme sense Franco no serà possible. Es fa cap del govern a Carrero Blanco i fa mala fi. S'hi veurà en cor algú de ser cap del govern?; Franco empitjora i, per una temporada dona poders al príncep Don Carlos; Níxon agafa un mal conegut per Watergate, i plega; a Portugal fan una revolució amb flors als fusells; Franco s'acaba i es fa rei a Don

Joan Carles; al Marroc fan una marxa nova: la marxa verda; ara es diu a la gent que, si vol, pot fer vaga; dos mots estan a l'ordre del dia: Reforma, Ruptura?; el rei va a Barcelona i fa part d'un discurs en català. La ceba s'estarrufa; hi ha canvi de govern. La gent, per un moment, pensa que es torna a les coses d'abans. Es trobarà la quantitat de ministres que hi havia quan els governs mudaven cada quinze dies?; el darrer cap del govern va dir que tindriem una democràcia, però una democràcia a l'espanyola. No se sep prou bé quina mena de democràcia serà aquesta; els diaris van plens de Mercat Comú, però es veu que no s'hi vol a segons qui. Diuen que la democràcia del país no es prou democrata; ara deixa pecat de ser comunista, i s'observen noves arronçades de nas; eleccions; el rei fa tornar el senyor Terradellas, el qual feia anys que era fora, i el nomena President de la Generalitat. La ceba li fa una rebuda memorable, i es fa famós un crit: "Ja sóc aquí!"; s'estrena Constitució; a Sau es fa un Estatut; cosa mai no vista, en un any es veuen tres Sants Pares...

...

Tots plegats ens havem fet vells. Anar a plaça i comprar és cada dia més complicat. Tot el món s'infla i ací ens inflen com els altres. La gent sense feina és cada dia més nombrosa. Els que manen no troben altra solució que dir que més o menys tenim els parats que té tothom. Els savis diuen que cada dia n'hi haurà més de gent en atur a mida que les màquines vagin fent la feina dels homes. Vindrà un moment que només treballaran les màquines? Cobrarà tothom quan només treballin les màquines? I si les màquines no cobren, es declararan els diners fora de la llei? Si hi ha guerres, seran guerres de màquines i els homes per primera vegada en seran espectadors...

Tenia raó el senyor Melcior quan deia que li agradaria viure 400 anys o més i poder veure el món de llavors? I si fos un món sense diners

quina mena de món seria? Es tornarà al començament, i el món serà una comunitat de gent amb fulles de parra? Si algú dels que viuen ara arriba a 400 anys ho podria dir i fer comparacions. Si no hi ha ningú que arribi a quatre vegades centenari, ho hauran de fer uns altres i qui sap de quina manera les diran, si els mereix la pena dir-les, les coses del món d'aquí a 400 anys... Ens haurem entès amb la LOAPA? Existiran l'OTAN i el Pacte de Varsovia, o serà un món sense pactes? Hi haurà un govern general socialista, si ells diuen que no nacionalitzaran res, o ja no hi haurà res per a nacionalitzar? Es recordarà la gent, d'aquí a 400 anys, dels noms que avui surten als diaris cada dia, o seguiran omplenant planes la dotzena i mitja de noms de llavros, tal com les omplen ara? Hi hauran anarquistes d'aquí a 400 anys? I si no viu ningú d'aquí a 400 anys? Si no viu ningú es pot esdevenir que no hi hagi gent però que el món segueixi vivint. I potser llavors tindriem l'oportunitat de tornar a començar i provar si una nova gent, sortint de la fulla de parra -potser els russos per a diferenciar-se dels nordamericans n'anirien sense-, faria un món distint del que han fet durant centúries, *els* homes d'ara. Si s'hagués de tornar a començar amb les misèries de les guerres, les diferències de cartaça, de fesomies, les enveges, les gelosies, els marits enganyats, les mares solteres, la llei del divorci i les gambes al preu que van ara, fariem un mal negoci. I si de tot això en té la culpa el progrés, que no es progressés, i es deixés que homes i dones visquéssin de la caça i de la pesca, sense menjades de pomes comprometedores, sense anades a Amèrica, sense raptos d'avions, sense manifestacions pel primers de maig, sense rebuts de la Telefonia, sense televisió, sense 23 de febrer...I, un advertiment a qui decidís fer les coses de cap i de nou: que els humans no tinguessin cap notícia de les coses passades des dels Faraons i Fidel Castro.

No és demanar massa a qui fes un món nou.

Si s'afluixa amb això tornaran a haver-hi Compromisos de Casp, Felips Quints, separatistes, negres esclaus, Napoleons, bombes, cremades de jueus, cuines econòmiques, sollevaments, petroli a preus de senyora guapa i Estatuts amb LOAPA. I no valdria pas la pena de fer un món nou i que ens tornéssim a trobar amb totes aquestes coses. O sí?

Bepes març 1982.

